CHINUA ACHEBE

ÎN IMPAS

Chinua Achebe

ÎN IMPAS

Coperta de *Ion Nedelcu*

Chinua Achebe
No Longer at Ease

Chinua Achebe

ÎN IMPAS

Traducere
de *Ştefania Deleanu*

Editura UNIVERS
Bucureşti, 1982

pentru Christie

Ne-am întors iar la casele noastre, în aceste Regate,
Dar nu ne mai simţim ca odinioară, cu datinile noastre străvechi
Alături de aceşti oameni străini, ce se agaţă strîns de propriii lor zei,
Eu, unul, aş fi bucuros de o altă moarte.

T. S. Eliot, *Călătoria magilor*

Capitolul I

Timp de trei, patru săptămîni, Obi Okonkwo se tot pregătise sufletește ca să poată înfrunta momentul acela și, atunci, dimineața, cînd a pășit în boxa acuzaților, credea că este complet pregătit. Purta un costum elegant, ușor, din bumbac și lînă și arăta calm și indiferent. Se părea că dezbaterile nu au prea mare importanță pentru el. Excepție au făcut doar cîteva clipe, chiar la început, cînd unul dintre avocați fusese luat la rost de către judecător.

— Ședința începe la ora nouă. De ce ați întîrziat ?

Și ori de cîte ori domnul William Golloway, judecător pe lîngă Înalta Curte din Lagos și din Kamerunul de Sud, se uita la vreo victimă de a lui, o fixa cu privirea așa cum își imobilizează un colecționar insecta cu formol. Acum își aplecă fruntea ca un berbec înfuriat și-l privi pe avocat pe deasupra ochelarilor cu rame de aur.

— Iertați-mă, domnule judecător, se bîlbîi omul, mi s-a defectat mașina pe drum.

Judecătorul continuă să-l privească multă vreme, apoi spuse scurt :

— Bine, domnule Adeyemi. Vă accept scuzele, dar trebuie să vă spun că sînt sătul

pînă în gît de toate motivele astea invocate în legătură cu problema locomoţiei.

La bară se auziră rîsete înfundate. Obi Okonkwo, zîmbi şi el vag, după care interesul îi pieri din nou.

Sala era arhiplină. Numărul celor care stăteau în picioare era aproape egal cu al celor care se aşezaseră pe scaune.

Cazul fusese dezbătut în Lagos timp de cîteva săptămîni şi în ultima zi toţi cei ce avuseseră posibilitatea să plece de la serviciu veniseră aici ca să asculte verdictul.

Unii funcţionari de stat plătiseră nici mai mult nici mai puţin de zece şilingi şi şase penny pentru a obţine de la doctor cîte un certificat de boală pe ziua aceea.

Pe Obi nu-l trăda nici cel mai mic gest că ar fi mai puţin indiferent ca înainte, nici chiar atunci cînd judecătorul a început să facă rezumatul celor întîmplate. Numai cînd acesta spuse : „Nu pot să înţeleg cum un tînăr cu educaţia dumitale şi care promitea extraordinar a reuşit să se schimbe atît de brusc şi de radical" — în ochii lui Obi apărură lacrimile trădătoare. Scoase o batistă albă şi-şi şterse faţa. Dar procedă aşa cum procedează toţi oamenii cînd vor să-şi înlăture transpiraţia. Chiar încercă să zîmbească pentru a-şi ascunde lacrimile. Zîmbetul îi era într-un fel explicabil. Toată vorbăria asta despre educaţie, promisiune şi trădare nu-l luase prin surprindere. Se aşteptase la aşa ceva şi-şi repetase în minte fiecare scenă de cîte o sută de ori pînă cînd totul îi devenise familiar ca un prieten.

De fapt, cu cîteva săptămîni în urmă, cînd a început procesul, domnul Green, şeful lui,

care era unul dintre martorii cei mai importanți, pomenise și el ceva despre un tînăr ce promitea enorm. Pe Obi nu-l atinseseră deloc cele spuse. Își pierduse de curînd mama, iar Clara ieșise din viața lui pentru totdeauna. Cele două evenimente întîmplate la scurt timp unul de altul îi tociseră sensibilitatea și el devenise un alt fel de om, capabil să înfrunte cuvinte ca „educație", „promisiune" etc. Dar acum cînd sosise momentul suprem lacrimile îl trădaseră totuși.

*

* *

Domnul Green jucase tenis de la ora cinci pînă acum. Nu era un lucru prea obișnuit la el. De regulă munca îi acapara atîta timp că tenis juca foarte rar. Sportul lui zilnic era o scurtă plimbare, pe care o făcea seara. Dar astăzi jucase tenis cu un prieten care lucra la Consiliul britanic. După asta s-au retras amîndoi la barul clubului. Domnul Green purta un pulover galben deschis peste cămașa albă și avea înfășurat în jurul gîtului un prosop tot alb. În bar se aflau mulți alți europeni. Unii dintre ei cocoțați pe scaunele înalte, alții în picioare în grupuri de doi, trei, bînd bere rece, suc de portocale sau gin cu apă tonică.

— Nu înțeleg de ce a făcut-o, spuse consilierul britanic meditativ. Și în timp ce vorbea lăsa cu degetul dîre pe pereții paharului aburit de la berea rece ca gheața.

— Eu pot, spune domnul Green simplu. Ceea ce nu pot să înțeleg însă este de ce oameni ca tine refuză să privească lucrurile drept în față. Domnul Green era vestit prin

faptul să spunea tot ce gîndește. Își șterse fața roșcovană cu prosopul lui alb, înfășurat în jurul gîtului și continuă : Africanul este corupt pînă în măduva oaselor. Consilierul britanic privi în jurul lui pe furiș, mai mult instinctiv decît din necesitate pentru că, deși clubul le era accesibil în mod formal și lor, foarte puțini africani intrau acolo. Acum nu era nici unul, excepție făcînd de bună seamă chelnerii care serveau fără să deranjeze însă pe nimeni. Practic, puteai să intri, să bei, să semnezi un cec, să discuți cu prietenii și să pleci fără ca măcar să-i observi pe acești chelneri în uniformele lor albe. Dacă totul decurgea normal puteai nici să nu-i observi.

— Toți sînt corupți, repetă domnul Green. Sînt și eu pentru egalitate și pentru, toate prostiile astea. În ceea ce mă privește nu mi-ar fi plăcut să fi locuit dintotdeauna în Africa de Sud. Dar egalitatea nu schimbă cu nimic faptele.

— Ce fapte ? întrebă consilierul britanic, care era relativ nou prin părțile alea.

În jurul lor se discuta pe un ton mai scăzut acum, pentru că mulți erau atenți, fără să pară că fac acest lucru, la ceea ce spunea domnul Green.

— Faptul că secole în șir africanul a fost victima celui mai nenorocit climat din lume și al tuturor bolilor cu putință n-a fost nici pe departe vina lui. Dar a fost secătuit din punct de. vedere mental și fizic. I-am adus civilizația din Vest. Dar la ce bun pentru el ? El este...

În clipa aceea fu întrerupt de apariția unui alt prieten.

— Salut, Peter. Salut Bill.
— Salut.
— Salut.
— Pot să stau cu voi ?
— Desigur.
— Chiar mai mult. Ce bei ? Bere ? Bun. O bere pentru domnul.
— Ce bere preferaţi, domnule ?
— Heineken.
— Am înţeles, domnule.
— Vorbeam de tînărul acela care a acceptat mită.
— A, da.

*
* *

Undeva în Lagos, Uniunea Progresistă din Umuofia ţinea o adunare de extremă necesitate. Umuofia este un sat Ibo din Nigeria de Est şi locul de naştere al lui Obi Okonkwo. Este un sat, dar locuitorii lui îl numesc oraş. Sînt foarte mîndri de trecutul lui, de pe vremea cînd acesta era spaima vecinilor, înainte de a veni omul alb acolo şi de a-i îngenunchea pe toţi. Aceşti umuofiani (ăsta este numele pe care şi l-au dat ei înşişi), care şi-au părăsit satul natal pentru a găsi de lucru prin toate oraşele de pe teritoriul Nigeriei, se socotesc *sejourners* [1]. Se întorc în Umuofia la fiecare doi ani de zile ca să-şi petreacă acolo concediul. Cînd au economisit destui bani îşi roagă neamurile de acasă să le găsească vreo nevastă, ori îşi construiesc cîte o casă de „zinc“ pe pămîntul natal. Indiferent în

[1] Nomazi

ce colţ din Nigeria s-ar afla, ei înfiinţează acolo o filială locală a Uniunii Progresiste din Umuofia.

În ultimele săptămîni Uniunea se întrunise de vreo cîteva ori ca să rezolve cazul lui Obi. La prima întrunire cîţiva dintre membrii ei îşi dăduseră cu părerea că n-ar avea nici un rost ca Uniunea să-şi bată capul analizînd necazurile unui fiu rătăcitor, care arătase o mare lipsă de respect faţă de ei cu puţin timp în urmă.

— Am plătit opt sute de lire ca el să-şi facă studiile în Anglia, spunea unul dintre ei. Şi în loc să ne fie recunoscător ne insultă din pricina unei fete fără căpătîi. Şi acum ne întrunim din nou ca să strîngem alţi bani tot pentru el. Ce face cu salariul lui imens ? Părerea mea este că am făcut deja prea mult pentru el.

Părerea aceasta, deşi era acceptată în mare parte ca un adevăr, nu era luată în mod foarte serios în consideraţie. Pentru că, aşa după cum a subliniat preşedintele, un consătean aflat într-o situaţie dificilă trebuie ajutat nu învinovăţit ; mînia împotriva unui frate o simte carnea nu şi sufletul. Aşa că Uniunea a hotărît ca onorariul avocatului să fie plătit tot din fondurile ei.

Dar în dimineaţa asta cazul era pierdut. Asta era motivul pentru care se convocase o altă întrunire de maximă necesitate. Mulţi membri sosiseră deja la locuinţa preşedintelui de pe Moloney Street şi discutau cu înflăcărare despre sentinţa dată.

— Ştiam că o să fie un caz dificil, zicea omul care de la început nu fusese de acord cu intervenţia Uniunii. Pur şi

simplu aruncăm banii pe fereastră. Ce vor spune ai noştri ? Cel care luptă pentru un neisprăvit nu are nimic de arătat după asta decît un cap acoperit cu ţărînă şi funingine.

Dar pe omul acesta nu-l asculta nimeni. Cei din Umuofia erau pregătiţi să lupte pînă la sfîrşit. N-aveau nici o iluzie în ceea ce îl privea pe Obi. Era, fără îndoială. un tînăr prost şi egoist. Dar nu era momentul cel mai potrivit pentru amănunte. Mai întîi trebuie să dai de urma vulpii şi abia după aia trebuie să avertizezi găina să nu mai intre în tufiş. Şi cînd vremea avertizării sosise, bărbaţii din Umuofia au făcut-o cît au putut de bine, cu vîrf şi îndesat, aş putea zice. Preşedintele a spus că e un lucru ruşinos ca un funcţionar superior să meargă la închisoare numai pentru douăzeci de lire. El a restituit atunci cele douăzeci de lire şi a vorbit apoi pe şleau.

— Personal sînt împotriva celor care culeg ce n-au semănat. Dar pe la noi mai este un proverb care spune că dacă vrei să mănînci o broască rîioasă alege-ţi măcar una grasă şi gustoasă.

— A fost vorba numai de lipsă de experienţă din partea lui, adăugă un altul. N-ar fi trebuit să accepte banii el însuşi. Alţii te îndeamnă să te duci şi să-i înmînezi valetului lor. Obi a încercat să facă ceea ce face oricine fără să-şi dea seama cum se procedează. Spuse şi el proverbul cu şobolanul care s-a dus să înoate alături de prietena lui şopîrla şi a murit din pricina frigului, pentru că, în timp ce solzii şopîrlei au ferit-o de umezeală, părul şobolanului a rămas îmbibat cu apă.

Preşedintele, la timpul potrivit, s-a uitat la ceasul lui de buzunar şi a anunţat că e momentul să declare deschisă şedinţa. Toţi se ridicară în picioare şi el spuse o rugăciune.

Apoi aduse trei nuci de cola pe care le arătă membrilor întrunirii.

Cel mai bătrîn dintre ei sparse una spunînd în vremea asta o altă rugăciune.

— Cel ce aduce nuci de cola aduce viaţă, spuse el. Nu urmărim să facem rău nimănui, dar dacă alţii caută să ne facă nouă vreun rău s-ar putea să-şi frîngă gîtul.

Congregaţia răspunse cu un *Amen*.

— Sîntem străini pe meleagurile astea. Dacă vreun lucru bun se întîmplă ne bucurăm şi noi de el.

— *Amen*.

— Dar dacă bîntuie răul, îl lăsăm pe mîna celor de aici, care ştiu ce zei ar trebui invocaţi.

— *Amen*.

— Multe orăşele au patru ori cinci şi chiar zece fii de ai lor în posturile pentru europenii din acest oraş. Umuofia nu are decît unul. Şi acum duşmanii noştri spun că şi ăla e prea mult pentru noi, dar străbunii noştri n-or să fie de acord.

— *Amen*.

— O singură frunză de palmier nu trebuie s-o mistuie focul.

— *Amen*.

Obi Okonkwo era într-adevăr singura frunză de palmier. Numele lui întreg era Obiajulu, ceea ce însemna „mintea se odihneşte în sfîrşit", mintea fiind a tatălui lui, de bună seamă, care, din pricină că soţia lui îi născuse patru fiice înainte de

a-l aduce pe lume pe Obi, devenise, e şi firesc, puţin cam nervos.

Fiind un creştin convertit, un catehist de fapt, n-ar fi putut să se căsătorească a doua oară. Dar nu era tipul de bărbat care să-şi arate necazurile pe faţă. Nu voia să dea ocazie păgînilor să vadă că este nefericit. Pe cea de a patra fiică o numise Nwanyidinma, „ şi o fată e bună la casa omului". Dar vocea lui nu era convingătoare.

Bătrînul care a spart nucile de cola, acolo, în Lagos, şi îl numise pe Obi Okonkwo singura frunză de palmier nu se gîndise, totuşi, la vechiul şi războinicul sat Umuofia. Cu şase sau şapte ani în urmă umuofionii care plecaseră din sat formaseră această uniune cu scopul de a strînge bani să-i poată trimite pe tineri la studii în Anglia. Se taxaseră fără milă. Prima bursă obţinută în felul acesta fusese acordată lui Obi Okonkwo cam cu cinci ani în urmă de la această dată.

Deşi o numeau bursă, ea trebuia să fie înapoiată. În cazul lui Obi suma se ridica la opt sute de lire, bani ce urmau să fie înapoiaţi în patru ani de la întoarcerea lui de acolo. Ei doriseră ca Obi să studieze dreptul şi atunci cînd se va întoarce să le rezolve toate procesele agrare pe care le aveau cu vecinii lor. Dar cînd s-a dus în Anglia, Obi a studiat engleza ; egoismul lui nu constituia o noutate. Uniunea s-a mîniat tare mult, dar în cele din urmă, l-au lăsat în pace. Cu toate că nu o să devină avocat va ocupa totuşi un „post pentru europeni", ca funcţionar de stat. Alegerea primului candidat nu prezentase nici o dificultate pentru Uniune.

Obi era fără îndoială cel mai potrivit. La vîrsta de doisprezece sau treisprezece ani luase examenul de absolvire a școlii elementare de șase clase în fruntea întregii provincii. Cîștigase apoi o bursă la unul dintre cele mai bune licee din Nigeria de Est. Iar la sfîrșitul celor cinci ani de studii obținuse *Cambridge School Certificate* cu distincție la cele opt materii. Era socotit o celebritate a satului și numele lui era de regulă invocat la școala de misionari, unde fusese cîndva elev. În prezent nimeni nu mai menționa că o dată, în timpul războiului făcuse școala de rîs, scriind o scrisoare lui Adolf Hitler. Directorul, la vremea despre care vorbim, cu lacrimi în ochi aproape, arătase că este o dezonoare pentru Imperiul Britanic și că dacă ar fi fost mai în vîrstă ar fi fost cu siguranță trimis la închisoare pentru tot restul mizerabilei sale vieți. Pe atunci nu avea decît unsprezece ani, așa că s-a ales numai cu șase lovituri de baston la fund.

Trimiterea lui Obi în Anglia a stîrnit o adevărată furtună în Umuofia. Cu cîteva zile înainte de a merge la Lagos, părinții lui au făcut o slujbă săptămînală acasă. Reverendul Samuel Ikedi de la biserica anglicană St. Mark din Umuofia fusese cel ce condusese această slujbă. Spusese că evenimentul constituia o împlinire a profeției :

„Oamenii care au stat în întuneric
Au văzut arătîndu-se — lumină uriașă ;
Celor care au stat în preajma și în umbra morții,
Lor le este hărăzită această lumină"

a citat el, după care a vorbit aproape mai mult de o jumătate de oră. După asta a în-

trebat dacă vrea cineva să spună rugăciunea, s-a oferit Mary înainte ca cei mai mulți dintre ei să aibă timp să se ridice în picioare și să închidă ochii. Mary era una dintre cele mai zeloase creștine din Umuofia și o bună prietenă a mamei lui Obi, Hamach Okonkwo. Deși locuia la o distanță bunicică de biserică, vreo trei mile și mai bine, nu lipsea niciodată de la slujba, pe care preotul o ținea dis-de-dimineață, cam pe la cîntatul cocoșilor. Chiar în mijlocul sezonului umed, și a frigurosului *harmattan*[1] Mary se afla cu siguranță acolo. Uneori venea cu cîte o oră înainte de vreme. Stingea, ca să nu cheltuie benzină, felinarul ei de vînt și se ducea să doarmă pe băncile lungi, pline de noroi.

— Oh, Dumnezeule al lui Abraham, al lui Isaac și Iacob, izbucni ea, începutul și sfîrșitul. Fără tine nu putem să facem nimic. Fluviul cel mare nu ajunge ca să-ți speli tu mîinile. Tu ai pîinea și tu ai cuțitul. Noi nu putem să mîncăm dacă tu nu ne tai cîte o bucățică. În ochii tăi noi sîntem asemenea unor furnici. Sîntem ca niște copilași, care atunci cînd fac baie își spală numai pîntecul, lăsînd spatele neatins de apă... Și i-a tot dat înainte astfel depănînd întruna proverb după proverb și zugrăvind tablou după tablou. In cele din urmă a ajuns la scopul întîlnirii lor și a spus tot ce era de așteptat istorisind printre alte lucruri povestea vieții fiului prietenei ei, care era pe punctul de a pleca spre locul unde învățătura ajunge în cele din urmă la un sfîrșit. Cînd a terminat, oamenii clipeau și-și ștergeau ochii ca să și-i

---

[1] Vînt ce bate în lunile decembrie, ianuarie și februarie.

poată reobişnui cu lumina înserării. Toţi şedeau pe băncile lungi de lemn, împrumutate de la şcoală. Reverendul avea chiar şi o măsuţă în faţa sa. La unul din capete şedea Obi îmbrăcat cu bluza lui de şcoală şi cu pantaloni albi.

Din bucătărie apărură doi zdrahoni, pe jumătate îndoiţi de spate din cauza cazanului uriaş din fier, plin cu orez, pe care îl duceau ţinîndu-l unul de o toartă, celălalt de alta. Apăru apoi alt cazan. Două tinere femei aduseră un cazan cu tocană fierbinte, clocotind, luată chiar atunci de pe foc. Urmară polonicele din lemn de palmier şi o grămadă de farfurii şi linguri, pe care biserica le păstra spre folosire de către membrii acesteia la nunţi, botezuri, decese şi alte ocazii asemănătoare.

Domnul Isaac Ikonkwo a ţinut o scurtă cuvîntare plasînd „această mică nucă de cola“ înaintea invitaţilor lui. După toate normele de existenţă din Umuofia el era socotit un tip înstărit. Fusese catehist timp de douăzeci şi cinci de ani la biserica iniţiată de societatea de misionari, apoi se retrăsese cu o pensie de 25 de lire pe an. El fusese primul care-şi construise în Umuofia o casă de „zinc“. Nu constituia o noutate faptul că putea să organizeze un asemenea praznic, dar nimeni nu-şi putea imagina, nimeni, nici chiar cei din sînul familiei Okonkwo că o să fie o adunare de o asemenea anvergură, deşi ei erau recunoscuţi pentru generozitatea lor, care uneori ajungea la curată nechibzuinţă. Ori de cîte ori soţia lui îl dojenea pentru felul lui risipitor de a fi, el îi răspundea că un om care locuieşte pe malurile Nigerului

nu trebuie să-şi spele mîinile cu scuipat, asta fiind zicala preferată a tatălui lui. Era ciudat că el nega tot ceea ce îl privea pe tatăl lui, tot în afară de acest proverb. Probabil că uitase de mult că tatăl lui îl spunea deseori.

La sfîrşitul programului preotul a ţinut un alt lung discurs. A mulţumit familiei Okonkwo în numele invitaţilor la praznic, acesta fiind un ospăţ cu mult mai mare decît cele oferite la nunţile din zilele de astăzi.

Domnul Ikedi venise în Umuofia dintr-un orăşel şi putea să povestească întregii adunări cum decădeau încetul cu încetul la oraşe petrecerile de la nunţi, de cînd se inventaseră cărţile de vizită. Mulţi dintre ascultători au fluierat, neputînd să-şi creadă urechilor, atunci cînd el le-a povestit cum un om nu poate să meargă la nunta vecinului pînă cînd nu primeşte una din aceste hîrtii pe care stă scris : O.T.D.A. (orez şi tocană din abundenţă), lucru care era în majoritatea cazurilor o exagerare.

Apoi s-a întors spre tînărul din dreapta lui spunînd :

— În vremurile de odinioară Umuofia ţi-ar fi cerut să lupţi în războaiele ei şi să aduci acasă capete de oameni. Dar acelea erau zile trăite în întunericul neştiinţei din care nu ne-am smuls prin sîngele vărsat de Mielul Domnului. Astăzi noi te trimitem să aduci ştiinţa. Aminteşte-ţi că frica de Dumnezeu este începutul înţelepciunii. Am auzit că tinerii din alte oraşe, care au mers în ţările omului alb, în loc să facă faţă studiilor lor, s-au ţinut de plăcerile dulci ale trupului. Unii dintre ei chiar s-au însurat cu femei albe.

Mulţimea a murmurat în semn de mare dezaprobare faţă de un asemenea comportament.

— Un bărbat care face acest lucru e pierdut pentru semenii lui. Este ca ploaia pierdută în pădure. Ţi-aş fi făcut rost de o nevastă înainte de a pleca, mi-a trecut prin cap ideea asta, dar acum nu mai e timp. Oricum, ştiu că în ceea ce te priveşte n-am nici o teamă. Te trimitem să înveţi carte. Distracţiile pot să aştepte. Nu te grăbi să te arunci în plăcerile lumeşti, fiindcă ajungi ca tînăra antilopă care dansează şchiopătînd atunci cînd se anunţă în sfîrşit dansul principal.

El i-a mulţumit încă o dată lui Okonkwo şi musafirilor că au răspuns la chemarea lui.

— Dacă nu i-aţi fi răspuns chemării lui, fratele nostru ar fi semănat cu regele din Biblie, care făcuse şi el invitaţii la nuntă.

Imediat ce a terminat el de vorbit, Mary a înălţat un imn, pe care femeile îl învăţaseră la slujba săptămînală :

„Nu mă lăsa în urma ta, Isuse, aşteaptă-mă,
Cînd merg la fermă ;
Nu mă lăsa în urma ta, Isuse, aşteaptă-mă,
Cînd merg la piaţă ;
Nu mă lăsa în urma ta, Isuse, aşteaptă-mă,
Cînd îmi mănînc mîncarea ;
Nu mă lăsa în urma ta, Isuse, aşteaptă-mă,
Cînd fac baie ;
Nu mă lăsa în urma ta, Isuse, aşteaptă-mă,
Şi acum cînd el se duce în Ţara Omului Alb
Nu-l lăsa în urma ta, Isuse, aşteaptă-l."

Întrunirea a luat sfîrşit cu imnul : *Binecuvîntat fie Domnul pentru milostivenia lui.*

Invitaţii şi-au luat rămas bun de la Obi, mulţi dintre ei repetînd toate sfaturile pe care el le primise deja. Îi strîngeau mîinile şi în vremea asta îi îndesau în buzunar monezi cu care să-şi cumpere fie un creion, fie un caiet, fie o bucată de pîine pentru drum, unul un şiling, altul un penny — daruri substanţiale într-un sătuc unde banii erau atît de rari, unde bărbaţi şi femei trudeau an de an ca să-şi cîştige o existenţă de mizerie de pe un pămînt sterp şi îndărătnic.

Capitolul II

Obi a rămas în Anglia aproape patru ani de zile şi uneori îi venea greu să creadă că a fost o perioadă atît de scurtă. I se păruse un deceniu, mai degrabă, nu patru ani, cu toate mizeriile iernii, cu dorinţa lui fierbinte de a se întoarce acasă care căpăta înfăţişarea unei dureri fizice aproape. În Anglia şi-a dat seama pentru prima oară că Nigeria începea să însemne pentru el mai mult decît un nume. Asta a fost cel mai important lucru pe care Anglia l-a făcut pentru el. Dar Nigeria în care s-a reîntors era în multe privinţe deosebită de tabloul pe care îl purtase în minte în decursul celor patru ani de zile. Existau multe lucruri pe care nu le mai recunoştea şi altele, cum ar fi de exemplu mahalalele din Lagos, le vedea pentru prima oară.

Ca băieţandru, în satul Umuofia auzise primele poveşti despre Lagos de la un soldat venit în permisie din război. Soldaţii aceia erau nişte eroi ; ei văzuseră lumea cea mare, vorbeau de Abisinia, Egipt, Palestina, Burma şi aşa mai departe. Unii dintre ei fuseseră locuitori ai satului, nu cu prea multă minte, dar acum erau consideraţi eroi. Aveau nenumăraţi saci plini cu bani şi sătenii stăteau la picioarele lor ascultîndu-le poveştile. Unul dintre ei mergea frecvent la o piaţă în satul învecinat şi-şi lua tot ce-şi dorea. Purta uniformă completă, lăsînd urme adînci în pămînt cu cizmele lui şi nimeni nu îndrăznea să-l atingă. Se spunea că dacă atingi un soldat, ai de-a face cu guvernul. Pe lîngă asta, soldaţii erau puternici ca nişte lei, din cauza injecţiilor ce li se făceau în armată. Cu unul dintre aceşti soldaţi a dat ochii la început, în Lagos, Obi.

— Acolo nu mai vezi întuneric, spunea el publicului admirator, pentru că noaptea electricitatea luminează ca un soare şi lumea se tot plimbă, bineînţeles cei care vor să se plimbe. Dacă nu vrei să te plimbi nu-ţi rămîne decît să faci un semn cu mîna şi o maşină de plăcere se şi opreşte în dreptul tău.

Ascultătorii scoteau sunete de admiraţie. Apoi, folosind metoda digresiunii, vorbitorul adăuga :

— Dacă vezi un alb scoate-ţi pălăria în faţa lui. Singurul lucru pe care nu-l poate face este să plămădească o fiinţă omenească.

Mulţi ani după aceea, în mintea lui Obi, Lagosul fusese totdeauna asociat cu luminile electrice şi cu maşinile. Chiar şi cînd a făcut, în sfîrşit, o vizită în oraş şi a petrecut vreo

cîteva zile acolo, înainte de a pleca spre Regatul Unit cu avionul, punctul lui de vedere nu s-a schimbat foarte mult. De bună seamă că nu văzuse prea mult din Lagos atunci. Mintea lui era, aşa cum era de fapt, pornită spre lucruri mari, importante. Şi-a petrecut cele cîteva zile cu consăteanul lui, Joseph Okeke, funcţionar la Departamentul controlului de stat. Obi şi Joseph fuseseră colegi la şcoala centrală de misionari din Umuofia. Dar Joseph nu urmase după aceea liceul, pentru că era prea în vîrstă, iar părinţii îi erau săraci. Se alăturase trupelor de instrucţie, în divizia 82, iar cînd s-a terminat războiul, serviciului de conţopişti ai guvernului nigerian.

Joseph se afla în Lagos, la autogară, pentru a-şi întîlni fericitul prieten care trecea prin Lagos, îndreptîndu-se spre Regatul Unit. L-a dus la locuinţa lui din Obalende. Avea numai o cameră. O perdea din material albastru pal atîrna pe toată lungimea încăperii, despărţind „Sfînta sfintelor", (aşa numea el somiera lui dublă) de locul pentru stat. Ustensilele de gătit, cutiile şi alte obiecte personale erau ascunse sub „Sfînta sfintelor". Locul pentru stat era ocupat de două fotolii, o canapea (numită dealtfel „eu şi iubita mea") şi o masă rotundă, pe care-şi expusese albumul cu fotografii. Noaptea, servitorul lui dădea la o parte masa cea rotundă şi-şi întindea jos plapuma.

Joseph a avut să-i spună atît de multe lui Obi în prima noapte petrecută în Lagos, încît era trecut de trei cînd au adormit. I-a povestit despre cinematograf, despre sălile de dans şi despre întrunirile politice.

— În ziua de azi dansul e foarte important. Nici o fată nu se uită la tine dacă nu știi să dansezi. Prima oară cînd am întîlnit-o pe Joy a fost la o școală de dans.

— Cine este Joy ? l-a întrebat Obi, fascinat de ceea ce afla despre lumea aceasta nouă, străină și plină de păcate.

— A fost prietena mea timp de... stai să văd.., numără el pe degete, martie, aprilie, mai, iunie, iulie... de cinci luni. Ea mi-a făcut fețele astea de pernă. Obi se ridică instinctiv ca să se uite la perna pe care se așezase. Îi atrăsese atenția în mod special, dis-de-dimineață. Avea cusut pe ea un cuvînt caraghios. „Sărutare", fiecare literă avînd altă culoare.

— Era o fată simpatică, dar uneori foarte prostuță. Cîteodată aș vrea să nu fi terminat cu ea Era pur și simplu nebună după mine și era virgină cînd am întîlnit-o, lucru foarte rar pe aici.

Joseph a tot vorbit și în cele din urmă a început să devină din ce în ce mai incoerent. Apoi, fără nici o pauză, vorbăria lui s-a transformat într-un sforăit profund, care a continuat pînă dimineața.

Chiar în ziua următoare Obi s-a găsit în situația de a face o plimbare obligatorie pe Lewis Street. Joseph adusese o femeie acasă și era mai mult decît clar că prezența lui Obi în cameră nu era de dorit ; așa că acesta a ieșit să se zgîiască ba la una, ba la alta. Femeia era una din noile descoperiri ale lui Joseph, așa îi spusese el mai tîrziu. Era brunetă, înaltă, cu niște sîni imenși, pneumatici, ascunși sub o rochie strîmtă, colorată în roșu și galben. Buzele și unghi-

ile lungi erau de un roşu ţipător şi sprîncenele negre semănau cu nişte linii foarte subţiri. Avea înfăţişarea acelor măşti din lemn făcute în Ikot Ekepene. În mare, aceasta i-a lăsat lui Obi un gust neplăcut în gură ca şi cuvîntul multicolor „Sărutare".

Cîţiva ani mai tîrziu, în vreme ce Obi, proaspăt întors din Anglia, stătea lîngă maşina lui, noaptea, în una dintre cele mai puţin înfricoşătoare cartiere mărginaşe din Lagos, aşteptînd-o pe Clara, care-şi lua nenumăraţi metri de material pentru croitoreasă, mintea îi zbura la primele lui impresii despre oraş. Nu se gîndise că locuri ca acesta ar putea avea şi maşini şi lumină electrică şi femei îmbrăcate elegant.

Maşina lui era parcată aproape de o gură de scurgere pentru apa de ploaie, din care răzbătea un miros foarte puternic de carne putredă. Erau rămăşiţele unui cîine, care, fără îndoială, fusese călcat de un taxi. Obi se tot întreba de ce atît de mulţi cîini erau ucişi în Lagos de maşini, pînă cînd, într-o zi, şoferul, care se angajase să-l înveţe să conducă, ieşise din convoi ca să calce unul în mod special. Şocat, Obi îl întrebase de ce a făcut asta.

— Ca să-mi poarte noroc, spuse omul. Cîinele aduce noroc la o maşină nouă. Dar cu raţa nu-i acelaşi lucru. Dacă omori o raţă, faci accident sau omori un om.

Dincolo de gura de scurgere se afla o măcelărie. Nu prea avea carne şi nici vînzători. Doar un singur bărbat se părea că lucra la o maşină micuţă la una din mese. Semăna cu o maşină de cusut, dar, spre de-

osebire de ea, aceasta măcina porumb. Alături sta o femeie, aşteptînd ca bărbatul să pornească maşina şi să-i macine porumbul.

De partea cealaltă a străzii un băieţaş înfăşurat la brîu cu o fîşie de pînză vindea prăjituri şi *akara*, sub un stîlp, la lumina unui bec. Castronul lui cu *akara* se afla aşezat jos, în praf, iar el era pe jumătate adormit.

Dar, de fapt nu era, pentru că atunci cînd măturătorul de noapte trecu pe lîngă el, răsucindu-şi mătura şi felinarul lui de vînt şi răscolind nori de miros de putreziciune, băiatul sări repede în picioare şi începu să-l poreclească. Bărbatul se întoarse cu mătura spre el, dar băiatul o zbughise deja, cu castronul plin cu akara aşezat pe cap. Cel care măcina porumb izbucni în rîs şi femeia i se alătură. Măturătorul zîmbi şi-şi văzu de drum, spunînd ceva foarte urît la adresa mamei băiatului.

Aici se află Lagosul, gîndi Obi, adevăratul Lagos pe care nu şi-l închipuise pînă acum. În timpul primei ierni în Anglia, scrisese o poezie naivă, plină de nostalgie, despre Nigeria. Nu era vorba despre Lagos, în mod special, dar Lagosul era o parte din Nigeria pe care o avea el în minte.

„Ce plăcut e să stai lungit sub un copac
La vremea amurgului şi să împărtăşeşti bucuria
fără margini
a veselelor păsărele şi a fluturaşilor jucăuşi.
Ce plăcut e să-ţi laşi trupul pămîntesc în voia lui
Şi să te ridici spre muzica sferelor
Coborînd dulce, odată cu vîntul
Şi odată cu lumina blîndă a soarelui spre apus."

Şi-a amintit de poezia aceasta şi apoi s-a întors şi s-a uitat zîmbind la cîinele putred din canalul de scurgere.

Am gust de carne putredă în gură, îşi spuse el printre dinţii încleştaţi. Chiar aşa. În cele din urmă Clara apăru de pe o stradă laterală şi o porniră din loc cu maşina.

Străbătură o vreme, în tăcere străzi supraaglomerate şi strîmte.

— Nu pot să înţeleg de ce trebuie să-ţi alegi o croitoreasă de la periferie, spuse el.

Clara nu răspunse. În loc de asta murmură *Che sara, sara.*

Străzile erau de acum foarte zgomotoase şi aglomerate, lucru de aşteptat într-o noapte de sîmbătă, la ora nouă. La fiecare cîţiva paşi puteai să întîlneşti grupuri de dansatori, deseori purtînd îmbrăcăminte identică ori *aso ebi.* Lumini difuze, vesele, vremelnice iradiau în faţa caselor abandonate şi arătau prin tuburile fluorescente, strălucitoare, că se mai serbează vreo logodnă, vreo căsătorie, vreo naştere, vreo avansare, vreo reuşită în afaceri, ori moartea vreunei rude bătrîne.

Obi micşoră viteza pe măsură ce se apropiau de trei toboşari şi de un grup mare de tinere îmbrăcate cu rochii de catifea şi damasc şi mişcîndu-se din talie la fel de lesne ca nişte bile cu rulment unse cu ulei. Un şofer de taxi îl huidui, ţipînd la el nerăbdător. Îl depăşi scoţînd în acelaşi timp capul din maşină şi urlînd :

— *Ori oda*, eşti într-o ureche ?

— *Ori oda*, răspunse Obi, cretinule !

Aproape imediat după acest schimb de cuvinte un ciclist traversă strada fără să se uite în spate ori să semnalizeze.

Obi apăsă pe frîne și cauciucurile scrîșniră atingînd pista. Clara scoase un țipăt scurt și se agăță de brațul lui drept. Ciclistul nu se uită în spate nici de data asta și merse mai departe ; ambiția lui se afla exprimată în scris, ca să vadă toți, pe portbagajul negru al bicicletei : VIITOR MINISTRU.

Să mergi din Lagos spre Ikoyi, într-o noapte de sîmbătă e ca și cînd ai merge de la un bazar la o înmormîntare.

Și cimitirul mare din Lagos care despărțea cele două locuri îl ajută să-și întărească acest sentiment. Pentru toate aceste vile și apartamente luxoase și pentru verdeața îmbelșugată a Lagosului Ikoyi era ca un cimitir. Nu avea viață autonomă, în orice caz pentru africanii care trăiau acolo. Nu trăiseră dintotdeauna acolo de bună seamă. Odinioară fusese o rezervație pentru europeni. Dar lucrurile se schimbaseră și unii africani în „posturi pentru europeni" primiseră și ei case în Ikoyi. Obi Okonkwo, de exemplu locuia acolo și pe măsură ce ieșea din Lagos, îndreptîndu-se spre apartamentul lui, era mereu șocat de aceste două orașe în unul singur. Totdeauna îi amintea de doi sîmburi gemeni despărțiți de o pojghiță subțire, într-o nucă de palmier. Uneori un miez era negru, lucios și viu, celălalt alb, prefăcut în pulbere și mort.

— De ce te-ai întristat așa? Și se uită într-o parte la Clara, care în mod ostenta-

tiv stătea cît mai departe de el, lipită de uşa din stînga.

Fata nu-i răspunse.

— Spune-mi, draga mea, continuă el, ţinîndu-i una din mîini în mîinile lui, în vreme ce cu cealaltă conducea.

— Lasă-mă în pace, *ojare*, zise ea trăgîndu-şi cu forţa mîna dintr-a lui.

Obi ştia foarte bine de ce era tristă. Îi propusese, aşa cum obişnuia ea, numai ca să îl încerce, să meargă la film. În această fază a relaţiilor dintre ei Clara nu spunea niciodată :

— Hai să mergem la film. Spunea aşa : E un film bun la Capitol.

Obi, pe care filmele nu-l interesau prea mult, în special cele pe care Clara le numea bune, răspunsese după un moment lung de tăcere :

— Bine, dacă insişti, dar nu ţin morţiş. Clara nu insistase, dar se simţea foarte jignită. Toată seara îşi tot domolise sentimentele.

— Nu e tîrziu să mergem la filmul tău, zise el capitulînd, ori părînd astfel.

— Poţi să mergi dacă vrei, eu nu vin, spuse ea.

Numai cu trei zile în urmă văzuseră „un film bun", care îl înfuriase pe Obi atît de mult că încetase cu desăvîrşire să mai privească ecranul, exceptînd momentele cînd Clara îi explica în şoaptă, spre binele lui, o scenă sau alta.

— Omul acela o să fie ucis, spunea ea profetic şi sigură pe ea, şi, cum te văd şi cum mă vezi, bărbatul predestinat era împuşcat imediat după aceea. Jos, unde

biletele costau un şiling, spectatorii participau zgomotos la acţiunea filmului.

Obi nu înceta niciodată să se minuneze cum puteau s-o încînte pe Clara atît de mult aceste orgii şi crime de pe ecrane. De fapt, pe el mai degrabă îl amuzau în momentul cînd începea să se gîndească la ele, odată ieşiţi din sala de spectacol. Dar în timp ce era acolo nu simţea nimic altceva. Clara era, în mod evident, conştientă de asta şi făcea tot ce putea de dragul lui ca să-i micşoreze plictiseala, ciupindu-l de braţ sau muşcîndu-l de ureche, după ce îi şoptea cîte ceva.

— Şi la urma urmei, spunea ea uneori, eu nu mă cert cu tine cînd începi să-mi citeşti poezii.

Lucru foarte adevărat. Chiar în dimineaţa aceea o sunase la spital şi o rugase să vină la prînz la masă pentru a face cunoştinţă cu unul dintre prietenii lui care se transferase din Enugu în Lagos. În realitate Clara îl văzuse pe tip mai înainte şi nu-i plăcuse. Aşa că-i spusese la telefon că nu ţine cu tot dinadinsul să-l reîntîlnească. Dar Obi a insistat şi Clara îi răspunsese :

— Nu ştiu de ce vrei să cunosc oameni pe care eu nu doresc să-i cunosc.

— Ştii că eşti poetă, Clara ? a răspuns Obi. Să cunoşti oameni pe care nu doreşti să-i cunoşti sună ca-ntr-o poezie de T. S. Eliot, pur şi simplu.

Clara nu avea nici o idee despre ce vorbea el, dar a venit la masă şi l-a întîlnit pe prietenul lui Obi, Christopher. Aşa că cel mai mic lucru pe care Obi a putut să-l facă în schimb a fost să fie şi el doar prezent la „un film foarte bun“ de

al Clarei, exact aşa cum şi ea fusese doar prezentă la o foarte plicticoasă masă de prînz, în timp ce Obi şi Christopher teoretizau despre problema corupţiei în viaţa publică nigeriană. De cîte ori se întîlneau, Obi şi Christopher se porneau pe o ceartă aprigă în legătură cu viitorul Nigeriei.

Orice poziţie ar fi adoptat Obi, Christopher trebuia să o adopte pe cea contrarie. Christopher era economist, şi făcea parte din şcoala londoneză de economişti şi el scotea totdeauna în evidenţă faptul că argumentele lui Obi nu se bazau pe o analiză reală şi ştiinţifică, lucru care nu îl surprindea, deoarece el îşi luase diploma în engleză.

— Serviciul public este corupt datorită aşa-zişilor oameni cu experienţă de la conducere, spunea Obi.

— Nu crezi în experienţă ? Crezi că un tip proaspăt ieşit de la universitate poate fi făcut secretar permanent ?

— Nu mă refer la unul „proaspăt" ieşit de la universitate, dar chiar şi acela ar fi mai nimerit să-l pui acolo decît să umpli posturile din vîrf cu bătrîni care nu au o bază intelectuală drept suport al acestei experienţe.

— Ce părere ai despre inspectorul funciar care a intrat la închisoare anul trecut ? El era proaspăt ieşit de la universitate.

— El a fost o excepţie, spuse Obi. Dar ia ca exemplu pe unul din bătrînii ăştia. Probabil că a terminat şcoala acum treizeci de ani avînd numai şase clase primare. Şi-a croit drum cu perseverenţă, ajungînd în vîrf numai cu ajutorul mitei, printr-o mită îngrozitoare. Pentru el corupţia este un lucru firesc. Dă şi primeşte. Pe la noi

se spune că dacă acorzi respect unuia din vîrf şi alţii îţi vor acorda respect cînd va veni rîndul tău să ajungi în vîrf. Ei bine, aşa spun bătrînii.

— Dacă îmi permiţi să te întreb, ce spun însă tinerii ?

— Pentru majoritatea dintre ei mita nu e o problemă. Ei ajung drept în vîrf fără mită. Nu că ar fi în mod necesar mai buni decît alţii, ci, pur şi simplu îşi pot permite să fie virtuoşi. Dar chiar şi acest fel de virtute poate deveni o obişnuinţă.

— Foarte bine spus, încuviinţă Christopher în vreme ce lua o bucată mare de carne din supa de *egusi.* Mîncau sfărîmînd cartofii şi bucăţile de *egusi* din supă cu degetele pentru simplu motiv că aşa erau mai gustoşi. De asemeni, pentru un motiv chiar mai trainic : că ei nu erau la fel de sălbatici ca prima generaţie, cei numiţi necivilizaţi.

— Zacchaeus ! strigă Clara.

— Da, doamnă, răspunse o voce din bucătărie.

— Mai adu-ne nişte supă.

Lui Zacchaeus îi trecu prin minte să nu-i răspundă, dar gîndindu-se mai bine răspunse în silă :

— Da, doamnă. Zacchaeus se hotărîse să plece de la Obi imediat ce se însoară stăpînul lui cu Doamna.

— Stăpînul îmi place foarte mult, dar doamna asta nu-i bun, fusese verdictul lui.

Capitolul III

Relaţiile dintre Obi şi Clara nu puteau fi numite propriu-zis dragoste la prima

vedere. Se întîlniseră la un dans organizat de filiala londoneză a Consiliului Național pentru Nigeria și Kamerun, la primăria St. Pancras a orașului. Clara venise cu un student, o bună cunoștință de-a lui Obi, și acesta îi prezentase unul altuia. Obi a fost imediat izbit de frumusețea fetei și în seara aceea a urmărit-o cu privirea prin toată sala. În cele din urmă a reușit să facă un dans cu ea. Dar fusese atît de emoționat că singurul lucru pe care a putut să i-l spună a fost :

— Dansezi de multă vreme ?

— Nu, de ce ? a răspuns ea scurt.

Obi nu fusese niciodată un dansator bun, dar în noaptea aceea a fost pur și simplu îngrozitor. O călcase pe vîrfurile pantofilor de vreo patru ori chiar în prima jumătate de minut. După aceea fata și-a concentrat toată atenția numai la mutarea piciorului într-o parte, la momentul potrivit. Îndată ce s-a terminat dansul, ea s-a retras în fugă. Obi a urmat-o pînă la locul pe care-l ocupa și i-a spus :

— Mulțumesc foarte mult.

Fata a dat din cap fără să-l privească. De atunci nu s-au mai întîlnit decît peste optsprezece luni în Liverpool, la Harrington Dock. S-a întîmplat că se întorceau spre Nigeria în aceeași zi, cu același vapor. Era un cargou mic ce transporta doisprezece pasageri și un echipaj de cincizeci de persoane. Cînd a sosit Obi în port, ceilalți pasageri se îmbarcaseră cu toții și-și completau formalitățile vamale. Funcționarul de la vamă scund și chel era foarte prietenos.

L-a întrebat la început pe Obi dacă avusese o perioadă plăcută de şedere în Anglia. Fusese la universitate? Trebuie să fi suportat o vreme friguroasă pe acolo.

— În cele din urmă vremea nu mă mai interesa deloc, a spus Obi, care aflase că un englez poate să bombăne multe despre vreme, dar nu se aştepta ca şi un străin să facă la fel.

Cînd a intrat în cabină, Obi mai să cadă din picioare la vederea Clarei. Fata vorbea cu o femeie în vîrstă şi cu un tînăr englez. Obi s-a aşezat lîngă ei şi s-a prezentat. Femeia în vîrstă, al cărui nume era Wright, se întorcea în Freetown. Tînărul se numea Macmillan şi era funcţionar administrativ în Nigeria de Nord. Clara s-a prezentat drept domnişoara Okeke.

— Cred că ne-am mai întîlnit, spuse Obi.

Clara păru surprinsă şi într-un fel ostilă.

— La un dans în Londra, continuă el, dat de Consiliul Naţional al Nigeriei şi Kamerunului.

— Înţeleg, spuse ea, arătînd acelaşi interes de parcă i s-ar fi spus că se aflau pe un vapor în portul din Liverpool şi se întoarse din nou cu faţa spre doamna Wright, reluînd discuţia.

Vaporul a plecat din port la ora 11. Pentru restul zilei Obi a rămas închis în sinea lui privind marea, ori citind, în cabină. Era primul lui voiaj pe mare şi ajunsese deja la concluzia că era cu mult mai bine decît cu avionul.

S-a trezit a doua zi de dimineaţă fără să dea vreun semn de mult pomenitul rău de mare. A făcut o baie fierbinte înainte ca

vreunul din pasageri să se fi sculat şi s-a dus pe punte să privească marea. Seara trecută aceasta fusese atît de liniştită! Acum devenise o întindere imensă de apă cu creste albe şi ascuţite semănînd cu nişte coline într-un zbucium continuu. Obi a rămas pe punte cam vreo oră bînd ceva acolo, în aerul acela curat. „Cei ce coboară spre mare, în corăbii..." şi-aminti el. Nu rămăsese deloc credincios religiei, dar era, fără îndoială, adînc mişcat.

Cînd a sunat gongul pentru micul dejun, foamea îi pişca stomacul aşa cum aerul dimineţii îi înţepa nările. Aşezarea la masă fusese fixată dinainte. În mijloc se afla o masă mare unde puteau încăpea zece persoane şi alte şase mese mici, de două persoane aşezate împrejur. Opt dintre cei doisprezece pasageri stăteau la cea din mijloc, într-un capăt aflîndu-se căpitanul iar la centru inginerul-şef. Obi s-a aşezat între Macmillan şi un funcţionar de stat nigerian numit Stephan Udom. Chiar în faţa lui se afla domnul Jones despre care nu se ştia ce post ocupa în Compania Africii Unite. Domnul Jones trăgea totdeauna din greu, înfulecînd cele patru sau cinci feluri de mîncare consistente şi apoi îl anunţa pe ospătarul de pe vapor cu un fel de justă stăpînire de sine.

— Doar o cafea! Şi apăsa pe cuvîntul „doar".

Spre deosebire de domnul Jones, inginerul-şef abia dacă se atingea de mîncare. Dacă cineva i-ar fi privit faţa ar fi crezut că i se serveau nişte porţii de sare amară. Şedea cu umerii ridicaţi, cu braţele lipite de trup, de

parcă i-ar fi fost tot timpul frică să nu se scape pe el.

Clara se afla în stînga domnului Jones, dar Obi refuza cu încăpăţînare să privească în acea direcţie. Discuta cu un funcţionar din învăţămînt, din Ibadan, care-i explica diferenţa dintre limbă şi dialect.

La început, golful Biscaya a fost calm şi liniştit. Acum vaporul se îndrepta spre orizont, unde cerul era mai deschis la culoare, părînd că împrăştie o vagă promisiune de lumină solară. Conturul mării nu se mai unea cu cel al cerului, ci ieşea în relief alcătuind un contrast clar şi evident, asemeni unui uriaş pistol de la care ar putea să-şi ia zborul aeroplanul lui Dumnezeu. Apoi, pe măsură ce se apropia seara, pacea şi întinderea netă a mării dispărură ca prin farmec. Faţa mării era contorsionată de mînie. Obi avea ameţeli şi-şi simţea capul greu. Cînd a coborît la cină, abia dacă s-a uitat la mîncare. Unul sau doi pasageri nu se aflau acolo. Ceilalţi mîncau aproape în tăcere.

Obi se întoarse în cabina lui şi tocmai se îndrepta spre pat cînd cineva i-a bătut la uşă. A deschis şi a dat cu ochii de Clara.

— Am observat că nu arătai foarte bine, spuse ea în limba Ibo, aşa că ţi-am adus nişte tablete de Avomine.

Îi dădu un plic ce conţinea vreo jumătate de duzină de tablete albe.

— Ia două înainte de culcare.

— Mulţumesc foarte mult. Drăguţ din partea dumitale.

Obi se simţea realmente copleşit de acest lucru şi toată răceala şi indiferenţa ce se acumulaseră în el îl părăsiră.

— Dar, se bîlbîi el, nu rămîi fără dacă...

— A, nu. Am destule pentru toţi pasagerii. Asta e avantajul de a avea o soră pe punte. Şi zîmbi vag. Tocmai acum i-am dat cîteva şi doamnei Wright şi domnului Macmillan. Noapte bună. O să te simţi mai bine mîine dimineaţă.

Toată noaptea Obi s-a răsucit de pe o parte pe alta a patului din solidaritate cu înaintarea sacadată a vaporaşului ce troznea şi gemea în întuneric. N-a putut nici să doarmă, nici să rămînă treaz. Dar, în orice caz a fost în stare să se gîndească la Clara mai toată noaptea, cîteva secunde, din cînd în cînd. Luase hotărîrea fermă să nu-i arate că l-ar interesa. Şi, totuşi, cînd a deschis uşa şi a văzut-o, bucuria şi confuzia lui trebuie să fi fost evidente. Iar ea îl trata exact ca pe oricare dintre pacienţi.

„Am destule pentru toţi pasagerii, spusese. I-am dat cîteva şi domnului Macmillan şi doameni Wright."

Dar cînd vorbise pentru prima dată în limba Ibo, asta vroia să zică: Aparţinem unul altuia, vorbim aceeaşi limbă. Şi se pare că arată ceva interes pentru el.

A doua zi de dimineaţă s-a trezit foarte devreme, simţindu-se ceva mai bine, nu chiar bine totuşi. Echipajul spălase puntea şi el înainta cu greutate pe lemnul umed. Şi-a ocupat locul favorit la parapetul vasului, apoi a auzit paşii uşori ai unei femei. S-a întors şi a văzut-o pe Clara.

— Bună dimineaţa, spuse el, zîmbind cu toată gura.

— Bună dimineaţa, răspunse ea şi vroi să treacă mai departe.

— Mulţumesc pentru tablete, spuse el în limba Ibo.

— Te-ai simţit mai bine după ce le-ai luat ? întrebă ea în engleză.

— Da, foarte bine.

— Mă bucur, spuse fata şi trecu mai departe.

Obi se sprijini iar cu coatele de parapet ca să se uite la mare, mereu vibrîndă şi avînd forme colţuroase. Pentru prima dată de cînd părăsiră oraşul Liverpool aceasta devenise de un albastru clar ; un albastru neplumburiu, contrastînd cu albul strălucitor din vîrful nenumăratelor vălurele ce se ciocneau şi se spărgeau unele de altele. Auzi cum cineva îşi tîra cu greutate paşii, grijuliu, după care căzu. Era Macmillan.

— Îmi pare rău, zise el.

— O, nu-i nimic, răspunse celălalt, rîzînd prosteşte şi ştergîndu-şi pantalonii umezi.

— Şi eu era să cad, zise Obi.

— Fiţi atentă, domnişoară Okeke, spuse Macmillan cînd Clara reapăru. Puntea e foarte alunecoasă. Eu am căzut, zise el, şi continuă să-şi şteargă pantalonii umezi.

— Căpitanul a spus că mîine o să ajungem la o insulă, zise Clara.

— Da, Madera. Mîine seară, cred.

— Şi timpul destinat călătoriei noastre se apropie de sfîrşit, spuse Obi.

— Ce, nu-ţi place marea ?

— Da, dar după cinci zile simt nevoia unei schimbări.

*
*   *

Obi Okonkwo şi John Macmillan deveniseră brusc prieteni din clipa cînd acesta căzuse pe puntea umedă. În curînd aveau să joace ping-pong şi să bea cîte un păhărel împreună.

— Ce vreţi să luaţi, domnule Okonkwo? întrebă Macmillan.

— Bere, vă rog. S-a făcut cald. Îşi trecu degetul mare peste faţă şi-şi îndepărtă transpiraţia.

— Aşa e, spuse şi Macmillan suflîndu-şi în sîn pe sub cămaşă. Apropo, care e numele tău mic? Al meu e John.

— Eu mă numesc Obi.

— Obi. E un nume frumos. Ce înseamnă? Mi s-a spus că toate numele africane înseamnă cîte ceva.

— Păi, eu nu ştiu nimic despre numele africane. Despre cele în limba Ibo, da. Ca profetul acela din Biblie, care şi-a numit fiul: „Cel risipitor se va întoarce".

— Ce ai învăţat la Londra?

— Engleza. De ce?

— O, mă întrebam şi eu. Şi cîţi ani ai? Iartă-mă că sînt aşa de curios.

— Douăzeci şi cinci, spuse Obi. Dar tu?

— Ei uite ce ciudăţenie, pentru că eu am tot douăzeci şi cinci. Cît crezi că are domnişoara Okeke?

— Femeile şi muzica n-au vîrstă, spuse Obi zîmbind. Aş zice că vreo douăzeci şi trei.

— E foarte frumoasă, nu crezi?

— Ba da, aşa e.

*
* *

Insula Madera nu era aşa de aproape ; mai aveau de mers vreo două ore sau cam aşa ceva, spunea cineva. Toţi se aflau sprijiniţi de parapet, bînd în picioare. Domnul Jones deveni brusc poet.

— Apă, apă, cît vezi cu ochii, dar nu poţi să bei o picătură, intonă el. Apoi deveni prozaic. Cîtă risipă de apă.

Asta îl izbi pe Obi brusc, pentru că era adevărat. Cîtă risipă de apă ! O fracţiune microscopică din Atlantic ar fi transformat Sahara într-o păşune înfloritoare. Aşa s-a întîmplat de cînd e lumea şi pămîntul. Pentru unii prea mult, pentru alţii nimic.

Vaporul a ancorat la Funchal spre apusul soarelui. O barcă mică apăru de-a lungul coastei avînd la cîrmă un bărbat tînăr şi alţi doi băieţandri în spate. Cel mai tînăr nu putea avea mai mult de 10 ani. Celălalt era cam cu vreo doi ani mai în vîrstă. Vroiau să se scufunde pentru bani.

Imediat au început să zboare monezile în mare de pe puntea înaltă. Băieţii le adunau pînă la una. Stephan Udom aruncă un penny. Atunci ei nici nu se mişcară ; nu se mişcau pentru un penny, spuneau. Toţi au rîs.

Pe măsură ce soarele apunea, dealurile cu forme ascuţite şi neregulate din Funchal, copacii verzi şi casele cu pereţii lor albi şi ţigle roşii arătau ca o insulă vrăjită. Imediat

ce s-a terminat masa de prînz Macmillan, Obi şi Clara au coborît împreună pe ţărm. S-au plimbat pe străzile prăfuite, pe lîngă maşinile demodate din staţiile de taxiuri. Au trecut şi pe lîngă doi boi care trăgeau o căruţă ce nu era altceva decît o scîndură plată pe roţi cu un bărbat şi un sac de ceva pe ea. Au intrat în grădini minuscule şi în parcuri.

— E un oraş grădină, spuse Clara.

Cam după vreo oră s-au reîntors pe ţărm. S-au aşezat sub o umbrelă uriaşă, colorată în roşu şi verde şi au comandat cafea şi vin. A apărut un bărbat care le-a vîndut ilustrate şi apoi s-a aşezat pe scaun şi le-a povestit despre vinul de Madera. Nu cunoştea mai deloc engleza, dar toţi au înţeles ce vroia să spună.

— Vinul de Palma şi italienesc apă chioară. Vinul de Madera pe sprînceană. Toţi au rîs şi a rîs şi el. Apoi i-a vîndut lui Macmillan bijuterii fără valoare despre care ştia oricine că-şi vor pierde luciul înainte ca ei să ajungă pe vapor.

— Prietenei dumitale n-or să-i placă chestiile astea, domnule Macmillan, spuse Clara.

— Sînt pentru nevasta chelnerului, explică el. Apoi adăugă : Nu-mi place să mi se spună „domnul Macmillan“. Mă face să mă simt prea bătrîn.

— Iartă-mă, John, nu-i aşa ? Iar tu eşti Obi şi eu Clara.

La zece s-au ridicat de pe scaune, ca să plece, pentru că vaporul lor urma să ridice ancora la ora unsprezece, sau cel puţin aşa spusese căpitanul. Macmillan a descoperit că mai avea încă vreo cîteva monezi portugheze şi a mai comandat un pahar cu vin

pe care l-a împărţit cu Obi. Apoi s-au întors pe vapor, Macmillan ţinînd-o pe Clara de braţul drept, iar Obi de cel stîng.

Ceilalţi pasageri nu se întorseseră şi vaporul părea părăsit.

S-au sprijinit de parapet şi au început să vorbească despre Funchal. Apoi Macmillan a spus că el avea de trimis acasă o scrisoare importantă.

— Pe mîine dimineaţă, spuse el.

— Cred că ar trebui să trimit şi eu nişte scrisori, zise Clara.

— În Anglia ? întrebă Obi.

— Nu, în Nigeria.

— Nu-i nici o grabă, răspunse el. Nu poţi să le pui la poştă decît în Freetown. Aşa ne-au spus.

Auziră apoi cum Macmillan închidea uşa cabinei lui. Ochii li se întîlniră peste o clipă şi fără să spună nici un cuvînt Obi o îmbrăţişă.

Clara tremura din tot trupul în vreme ce el o sărută cu patimă.

— Lasă-mă, şopti ea.

— Te iubesc.

Fata rămase liniştită o vreme, părînd că se topeşte în braţele lui.

— Nu-i adevărat, spuse ea brusc. Sîntem nişte proşti. O să uiţi pînă mîine dimineaţă. Îl privi lung apoi îl sărută cu violenţă.

— Ştiu c-o să mă urăsc mîine dimineaţă. Tu nu... Lasă-mă. Se apropie cineva.

Era doamna Wright, o doamnă din Freetown, Africa.

— V-aţi întors ? întrebă ea. Unde sînt ceilalţi ? N-am putut să dorm. Am avut o indigestie, adăugă ea.

Capitolul IV

Spre deosebire de vapoarele poştale, care ancorau la debarcaderul din Lagos în anumite zile ale săptămînii, bine stabilite, data sosirii cargourilor nu putea fi prevăzută. Aşa că atunci cînd a sosit nava „Sasa" nu se afla nici urmă de prieten în portul Atlantic Terminal, care să-i aştepte pe pasageri. În zilele cînd veneau vapoarele poştale, camera de aşteptare frumoasă şi bine aerisită era plină de prieteni şi rude, îmbrăcaţi în haine pestirţe, aşteptînd sosirea vaporului, bînd bere rece şi coca-cola ori mîncînd chifle cu stafide. Uneori puteai găsi cîte un mic grup ce aştepta acolo într-o linişte posacă. În asemenea cazuri puteai paria că fiul unuia dintre ei se însurase cu vreo femeie albă din Anglia.

Cînd a ancorat, deci, cargoul „Sasa", nu se afla acolo o asemenea mulţime şi era evident că domnul Stephen Udom se simţea adînc dezamăgit.

Îndată ce a apărut la orizont Lagos-ul, el s-a întors în cabină, pentru a reapărea o jumătate de oră mai tîrziu, îmbrăcat cu un costum negru, purtînd pe cap o pălărie cu boruri tari şi ducînd în mînă o umbrelă care se strîngea, deşi afară era o zi fierbinte de octombrie.

Formalităţile de la vamă au durat de trei ori mai mult decît la Liverpool şi de cinci ori mai mult decît multe chestii oficiale. Un tînăr aproape un copil, se ocupa de cabina lui Obi. I-a spus că treaba asta, după cum arăta radiograma, costa cinci lire.

— Bun, spuse Obi, căutîndu-se în buzunarele de la şolduri. Dă-mi o chitanţă.

Băiatul nu-i scrise nimic. Se uită la Obi cîteva secunde şi apoi spuse :

— Aş putea să v-o reduc la două lire, asta aşa, pentru dumneavoastră.

— La cît ? întrebă Obi.

— Zău aşa, dar nu-mi cereţi chitanţă. Timp de cîteva secunde Obi rămase fără grai. Apoi spuse în şoaptă :

— Nu fi prost. Dacă ar fi fost aici un poliţist te-aş fi dat pe mîna lui.

Băiatul o zbughi din cabină fără nici o vorbă. Obi l-a găsit mai tîrziu ocupîndu-se şi de alţi pasageri.

— Draga, bătrîna mea Nigerie, îşi spuse el pe cînd aştepta sosirea unui alt funcţionar în cabina lui. La sfîrşit apăru unul, cînd toţi ceilalţi pasageri îşi rezolvaseră deja treburile.

Dacă Obi s-ar fi înapoiat cu vaporul poştal, Uniunea Progresistă din Umuofia, filiala din Lagos, l-ar fi întîmpinat cu un salut de bun venit regesc, acolo în port. Oricum, s-a hotărît ca la întrunirea lor să fie aranjată o recepţie mare, unde urmau să fie invitaţi reporteri şi fotografi. Fusese trimisă, de asemenea, o invitaţie la staţia de radiodifuziune din Nigeria, pentru a face o emisiune cu această ocazie şi pentru a pune să cînte „Orchestra vocală a doamnelor", care învăţaseră cîteva cîntece noi.

Recepţia a avut loc sîmbătă după-masă la ora patru pe strada Maloney, unde avea preşedintele două camere.

Toţi erau îmbrăcaţi de sărbătoare, în haine *agbada*, ori purtau costume europeneşti, cu excepţia invitatului de onoare,

care a apărut în cămaşă fără haină, din cauza căldurii. Asta a fost greşeala numărul unu a lui Obi. Toată lumea se aştepta ca un tînăr întors din Anglia să apară într-o ţinută impresionantă.

După ce s-au spus rugăciunile, secretarul Uniunii a citit discursul de bun venit. S-a ridicat, şi-a dres glasul şi a început să citească cu intonaţie ceea ce era scris pe o enormă coală de hîrtie.

Discursul de bun venit era adresat lui Michael Obi Okonkwo, B. A.(Hons) [1], Londra de către membrii şi funcţionarii Uniunii progresiste din Umuofia cu ocazia întoarcerii sale din Regatul Unit, unde a fost în căutarea Lînii de aur.

— Domnule, noi toţi funcţionarii şi membrii susnumitei uniuni prezentăm cu umilinţă şi mulţumire această dovadă a aprecierii noastre faţă de strălucirea dumneavoastră academică, fără precedent...

A vorbit de înalta onoare pe care Obi o adusese în vechiul orăşel Umuofia, care acum se putea alătura celorlalte orăşele, în marşul lor spre un iredentism politic, egalitate socială şi emancipare economică.

Importanţa faptului de a avea pe unul din fiii noştri în primele rînduri ale acestui marş spre progres este incontestabil. Noi avem o vorbă: „al nostru este al nostru, dar al meu este al meu". Fiecare oraş şi sat în parte luptă în cadrul actualei evoluţii politice pentru a obţine acest „al meu". Sîntem fericiţi că astăzi avem în sînul nostru o persoană de nepreţuit, pe fiul nostru

[1] Licenţiat în litere (cu distincţie).

ilustru şi invitatul nostru de onoare. Relată pe larg povestea bursei acordată de Societatea Umuofia, care-i permisese lui Obi să studieze peste ocean şi numi asta o investiţie ce trebuia să producă în mod inevitabil dobînzi serioase. S-a referit după aceea, tangenţial, desigur, la aranjamentul prin care beneficiarul acestei burse trebuia să-şi plătească datoria după cei patru ani de studii. Astfel ca un număr nelimitat de studenţi să aibă posibilitatea să soarbă cu nesaţ din Fîntîna Pieriană a cunoaşterii. Inutil să mai precizăm că acest discurs a fost întrerupt în repetate rînduri de urale şi aplauze. Ce tînăr cu mintea ascuţită, spuneau cu toţii, era secretarul lor. Ar fi meritat să meargă şi el în Anglia.

Scria într-o engleză pe care ei o admirau chiar dacă n-o înţelegeau: „aceea care se satură ca şi peştii din Biblie". Engleza lui Obi, pe de altă parte, era cît se poate de inexpresivă. El a vorbit în termenii cei mai simpli. Le-a explicat care este valoarea educaţiei: „educaţia spre binele societăţii nu doar pentru că ne ajută să devenim funcţionari cu salarii mari şi slujbe convenabile. Acum cînd minunata noastră ţară se află în pragul independenţei avem nevoie de oameni care sînt capabili să o servească bine şi cu abnegaţie".

Cînd s-a aşezat pe scaun publicul l-a aplaudat doar din politeţe.

Făcuse greşeala numărul doi.

S-au servit apoi bere rece, ape minerale, vin de palmier şi biscuiţi, iar femeile au început să cînte despre Umuofia şi despre Obi Okonkwo *nwo jelu oyibo*, adică: Obi, cel care fusese în ţara albilor. În refren se

tot spunea că puterea leopardului stă în ghearele lui.

— Ei ţi-au dat deja o slujbă ? l-a întrebat pe Obi preşedintele, acoperind cu vocea lui muzica. În Nigeria guvernul era „ei". Nu avea nimic de-a face cu tine sau cu mine. Era o instituţie străină şi treaba populaţiei era să scoată cît se putea de mult din chestia asta, fără să aibă necazuri.

— Nu încă. O să am luni o audienţă.

— Bineînţeles că cei ca tine, care ştiu carte, n-or să întîmpine nici o greutate, a spus vicepreşedintele din stînga lui Obi. Altfel ţi-aş fi sugerat *să vezi* cîţiva dintre oameni înainte.

— Nu o să fie nevoie, a spus preşedintele, deoarece în marea lor majoritate sînt albi.

— Crezi că albii nu înghit mită ? Vino la departamentul nostru. În zilele astea înghit mai mult decît negrii.

*

* *

După recepţie, Joseph l-a luat pe Obi cu el să cineze împreună la „Palm Grove". Acesta era un local mic şi curat, nu prea frecventat în nopţile de sîmbătă, cînd cei din Lagos aveau nevoie de o distracţie mult mai zgomotoasă. Se aflau în hol puţini oameni, vreo duzină, de europeni, sau cam aşa ceva, europeni şi încă vreo trei africani.

— Al cui e localul ?

— Cred că al unui sirian. Ei deţin totul în Lagos, spuse Joseph. Au vrut să se aşeze la una din mesele goale din colţ, dar observînd că se aflau direct sub un ventilator din tavan s-au îndreptat apoi spre altă masă.

Dinspre globurile mari răzbătea o lumină blîndă, iar în jurul lor bîzîiau insectele cu furie. Probabil că nu-şi dădeau seama cum pe toate globurile rămăseseră lipite un număr imens de cadavre, care odinioară fiind vii, tot la fel dansaseră în jurul luminii. Or, chiar dacă ar fi observat totuşi, nici nu le-ar fi băgat în seamă.

— Chelner ! chemă Joseph plin de importanţă şi, imediat apăru un ospătar îmbrăcat cu o tunică albă, pantaloni strînşi cu o cingătoare roşie şi purtînd pe cap un fes roşu.

— Ce doreşti ? îl întrebă Joseph pe Obi. Ospătarul se înclină în faţa lor aşteptînd.

— De fapt nu cred că vreau să mai beau ceva.

— Prostii. Ziua este încă în toi. Să luăm cîte o bere rece.

Apoi se întoarse către chelner.

— Două beri Heineken.

— O, nu, una ajunge. Hai s-o împărţim.

— Două beri Heineken, repetă Joseph şi ospătarul se întoarse la bar şi apăru imediat cu sticlele pe o tavă.

— Aici se servesc preparate nigeriene ? Joseph păru surprins de această întrebare.

— La nici un restaurant de elită nu se serveşte mîncare nigeriană. Vrei aşa ceva ?

— Mai încape îndoială ? Crăpam de dorinţa de a mînca nişte cartofi dulci, terciuiţi şi supă de genţiană. În Anglia mîncam griş, dar nu este acelaşi lucru.

— Va trebui să-l rog pe băiat să-ţi pregătească mîine după-masă nişte cartofi dulci.

— Eşti grozav, spuse Obi, cu faţa iradiind de bucurie. Apoi adăugă în englezeşte pentru

grupul de europeni care şedeau la masa alăturată: Mi-e silă de cartofi fierţi. Numindu-i fierţi, el spera că pusese în acest cuvînt tot dezgustul pe care-l simţea.

O mînă albă se agăţă de spătarul scaunului lui. Se răsuci repede şi o văzu acolo pe bătrîna patroană, care înainta şovăielnic, sprijinindu-se de scaun. Trebuie să fi avut cu mult peste şaptezeci de ani, dacă nu chiar optzeci. Merse şchiopătînd printre fotolii şi ajunse în spatele barului. Ieşi apoi din nou de după tejghea ţinînd cu o mînă tremurîndă un pahar cu lapte.

— Cine a lăsat cîrpa aia de praf acolo? întrebă ea, arătînd cu un deget tremurător de la mîna stîngă înspre o zdreanţă galbenă aflată pe podea.

— Nu ştiu, răspunse chelnerul căruia ea i se adresase.

— Ia-o de acolo, croncăni femeia şi pe cînd se străduia să dea ordine, uită de paharul cu lapte, care se răsturnă în mîna ei nesigură şi se vărsă pe rochia curată şi înflorată pe care o purta. Se îndreptă după aceea spre un fotoliu din colţ, se afundă în el gemînd şi bufnind cum face o maşinărie veche, ruginită, care a stat prea mult în ploaie. Trebuie să fi fost colţul ei preferat, pentru că, exact deasupra capului, se afla cuşca papagalului ei. În clipa cînd ea se instală în fotoliu, papagalul se ivi din cuşcă şi se aşeza pe o stinghie ieşită înafară, îşi lăsa coada în jos şi-şi elimina găinaţul, care mai, mai s-o atingă pe babă. Obi se ridică uşor de pe scaunul lui ca să vadă mizeria de pe podea, dar nici vorbă de aşa ceva. Totul era organizat cît se poate de bine. Lîngă

scaunul bătrînei se afla o tavă aproape plină cu excremente proaspete.

— Nu cred că localul e patronat de un sirian, spuse Obi. Asta e englezoaică.

Au mîncat friptură la grătar cu garnitură, pe care Obi n-a găsit-o deloc rea. Dar el încă era nedumerit în sinea lui de ce Joseph nu-l găzduise așa cum îl rugase el înainte de a părăsi Anglia.

În loc de asta Uniunea Progresistă din Umuofia îi aranjase pe cheltuiala sa să stea la un hotel nu cine știe ce grozav, patronat de un nigerian, la periferia orașului Yaba.

— N-ai primit ultima mea scrisoare, trimisă din Anglia ?

Joseph spuse că da. De îndată ce-o primise discutase cu președintele societății și acesta fusese de acord că el ar trebui să fie instalat cum se cuvine, la un hotel. Și de parcă i-ar fi citit gîndurile lui Obi, adăugă :

— Știi că am doar o cameră.

— Prostii, spuse Obi. Mîine de dimineață mă mut de la hotelul asta scîrbos și vin la tine.

Joseph păru surprins, dar și încîntat. Încercă să mai protesteze o dată, dar se vedea clar că nu o făcea cu toată inima.

— Ce-or să spună oamenii din alte orașe cînd or auzi că un fiu din Umuofia, întors din Anglia, împarte o cameră cu altcineva în Obalende ?

— Lasă-i să spună ce le place.

Pentru cîtva timp au mîncat în liniște, apoi Obi rupse tăcerea.

— Oamenii noștri mai au un drum lung de străbătut. Dar chiar în aceeași clipă înce-

puse şi Joseph să spună ceva, aşa că el se opri.

— Da, parcă spuneai ceva.

— Spuneam că eu cred în destin.

— Zău, de ce?

— Ţi-aminteşti cum domnul Anne, învăţătorul nostru, zicea mereu că tu ar trebui să mergi în Anglia. Erai atît de mic pe atunci, îţi curgea mereu nasul şi, totuşi, la sfîrşitul fiecărui trimestru erai în fruntea clasei. Ţi-aminteşti? Noi îţi spuneam „Dicţionarul I."

Obi se simţea foarte stînjenit că Joseph vorbea în gura mare.

— Că veni vorba: să ştii că nasul meu curge şi acum. Se zice că ar fi guturai.

— Şi cînd, adăugă Joseph, ai scris scrisoarea aia către Hitler...

Obi izbucni într-un rîs zgomotos, cum rar rîdea el.

— Mă întreb ce mi-o fi venit. Încă mă mai gîndesc uneori. Ce însemnam eu pentru Hitler, ori ce însemna Hitler pentru mine? Cred că mi-era milă de el. Şi nu-mi plăcea să merg în tufişuri ca să culeg nuci de palmier cu echipa noastră: „să cîştigăm războiul". Brusc deveni serios. Şi cînd te gîndeşti că era un lucru imoral din partea directorului să le spună copiilor ălora în fiecare dimineaţă că pentru fiecare nucă de palmier pe care o culegeau cumpărau un cui pentru coşciugul lui Hitler.

Se întoarseră iar din sala de mese în hol. Joseph era pe punctul de a mai comanda bere, dar Obi refuză categoric. De acolo, de unde şedeau puteau să vadă maşinile care treceau pe strada mare. Un De Soto frînă chiar la intrare şi din el apăru un

tînăr chipeş, care intră în hol. Toţi se întoarseră să se uite la el şi şuşoteli slabe umplură încăperea, pe măsură ce fiecare îi spunea vecinului lui că era vorba despre un ministru de stat.

— Este Hon. Sam Okoli, şopti Joseph, dar Obi rămăsese brusc ca lovit de trăsnet şi se tot zgîia la De Soto, maşina aceea aflată în întuneric.

Hm. Sam Okoli era unul dintre cei mai îndrăgiţi politicieni din Lagos şi din Nigeria de Est, unde se afla circumscripţia lui. Ziarele spuneau despre el că ar fi tipul cel mai frumos îmbrăcat dintre toţi gentlemanii din Lagos şi cel mai acceptabil burlac. Deşi avea mai mult de treizeci de ani, arăta totdeauna ca un băiat care tocmai a terminat şcoala. Era înalt, cu o statură atletică şi arunca spre toţi cîte un zîmbet sclipitor. Acum se îndreptă spre bar şi cumpără o cutie de *Churchman's*.

În tot acest timp privirea lui Obi a rămas fixată pe maşina De Soto aflată afară în stradă şi în care sta tolănită Clara. Abia dacă putea să o zărească. Probabil că nici nu era ea. Ministrul se întoarse la maşină şi cînd deschise portiera, lumina palidă din interior se aprinse din nou şi se revărsă peste scaunele îmbrăcate în pluş. Nu mai încăpea nici o îndoială acum. Era Clara.

— Ce s-a întîmplat ?

— Nimic. O cunosc pe fata de acolo, asta e tot.

— Din Anglia ?

Obi dădu din cap că da.

— Bătrînul Sam ! Nu cruţă pe nici una.

Capitolul V

Teoria lui Obi că în serviciul public din Nigeria va domni corupţia pînă cînd bătrînii africani din funcţiile de conducere nu vor fi înlocuiţi cu tinerii proaspăt ieşiţi din universităţi fusese formulată într-o lucrare pe care o citise la Uniunea Studenţilor Norvegieni din Londra. Dar spre deosebire de majoritatea teoriilor aparţinînd studenţilor din Londra, aceasta rezistase la primul contact pe care îl avusese el cu asemenea oameni, la revenirea în patrie. De fapt, timp de o lună de la înapoiere, Obi se izbise de două exemple clasice, date de bătrînii lui africani.

Pe primul l-a întîlnit la comisia de repartizare în serviciul de stat, unde venise să-şi facă rost de o slujbă. Din fericire Obi făcuse o impresie favorabilă în faţa comitetului, înainte ca bărbatul despre care este vorba să-l fi scos din sărite.

S-a întîmplat ca preşedintele comisiei, un englez gras şi jovial, să fie un mare iubitor al poeziei moderne şi al romanului modern şi-i plăcea să vorbească de aceste lucruri. Ceilalţi patru membri, un european şi trei africani, neştiind nimic despre această latură a vieţii se plictiseau de moarte, sau, ca să fim mai exacţi, trei dintre ei se plictiseau de moarte, pentru că al patrulea a dormit tot timpul cît a avut loc discuţia, lucru care la suprafaţă s-ar putea să apară cu totul lipsit de importanţă, dacă acest gentleman n-ar fi fost singurul reprezentant al uneia dintre cele trei regiuni al Nigeriei. (În inte-

resul unității Nigeriei n-o să numim această regiune.)

Conversația președintelui cu Obi a pornit de la Graham Greene a ajuns la Tutuola și a durat aproape o jumătate de oră. După aceea Obi a spus că îndrugase o mulțime de nimicuri dar că erau niște nimicuri instructive și interesante.

A rămas el însuși surprins cînd a început să-și dea drumul la gură.

— Ziceți că sînteți un mare admirator al lui Graham Greene. Ce părere aveți despre *Miezul lucrurilor*.

— Este singurul roman demn de apreciat, pe care l-a scris vreun european în Africa de Vest și unul dintre cele mai bune romane pe care le-am citit vreodată. Obi făcu o pauză și apoi adăugă, exprimînd, parcă, un gînd întîrziat.

— Numai că a fost aproape desființat prin acel *happy end*.

Președintele se îndreptă de spate în fotoliul în care sta.

— *Happy end?* Sînteți sigur că romanul la care vă gîndiți e *Miezul lucrurilor?* Ofițerul de poliție european se sinucide.

— Probabil că e mult spus *heppy end*, dar nu pot să mă exprim altfel. Ofițerul de poliție este sfîșiat de pasiunea lui pentru o femeie și dragostea față de dumnezeu și pînă la urmă se sinucide. Este mult prea simplu. Tragedia nu este în nici un caz asta. Îmi amintesc de un bătrîn din satul meu, un creștin convertit, care trecuse printr-un lanț nesfîrșit de necazuri. Omul asta spunea că viața seamănă cu o oală cu pelin din care toți sorbim, din cînd în cînd, puțin cîte pu-

ţin, ca dintr-un univers fără sfîrşit. El înţelesese esenţa tragediei.

— Credeţi că sinuciderea distruge tragedia ? întrebă preşedintele.

— Da. Adevărata tragedie nu este niciodată rezolvată. Se continuă fără speranţă, pe vecie. Tragedia convenţională este prea uşoară. Eroul moare şi noi simţim o purificare a emoţiilor. Tragedia reală are loc într-un colţ, într-un loc murdar ca să-l citez pe W. H. Auden. Restul universului habar n-are de asta. Ca bărbatul ăla din *Un pumn de ţărînă* care-i citeşte domnului Todd din Dickens. Pentru el nu-i nici o uşurare. Cînd se sfîrşeşte povestea el tot mai citeşte. Nu-i vorba de nici o purificare a emoţiilor noastre, pentru că noi nu ne aflăm acolo.

— Asta este cel mai interesant lucru, spuse preşedintele. Apoi se uită în jurul mesei şi-i întrebă pe ceilalţi membri dacă mai aveau să-i pună vreo întrebare domnului Okonkwo. Toţi au spus nu, cu excepţia celui care dormise.

— De ce doriţi o slujbă la stat ? Ca să luaţi mită ? întrebă el.

Obi ezită. Vru să răspundă că întrebarea i se pare stupidă. Dar în loc de asta spuse :

— Nu ştiu cum vă aşteptaţi să răspund la această întrebare.

Chiar dacă intenţia mea ar fi să iau mită, dumneavoastră să nu vă aşteptaţi ca să şi recunosc acest lucru, în faţa acestui comitet. Aşa că părerea mea este că întrebarea nu-i foarte necesară.

— Nu-i treaba dumneavoastră să decideţi ce întrebări sînt necesare, domnule Okonkwo, spuse preşedintele, încercînd, fără

succes să pară sever. Oricum o să aveţi veşti la momentul potrivit. Bună ziua.

Joseph nu a rămas prea încîntat auzind de la Obi povestea acestei întrevederi. Părerea lui era că un bărbat care doreşte o slujbă nu are voie să se enerveze.

— Prostii ! spuse Obi. Asta e ceea ce numesc eu mentalitate colonială.

— Numeşte-o cum vrei, spuse Joseph în limba Ibo. Ştii mai multă carte decît mine, dar eu sînt mai în vîrstă şi mai înţelept. Şi pot să-ţi spun că un bărbat nu-şi invită la duel propriul lui înger păzitor.

Mark, servitorul lui Joseph, a adus apoi tocană şi orez şi ei s-au pus imediat pe treabă. După asta tot Mark a traversat strada şi s-a repezit spre o prăvălie, unde se vindea apă cu gheaţă la preţul de un penny sticla. Le-a cumpărat două sticle şi atît la dus cît şi la întors a rămas cu pata aceea de funingine de pe vîrful nasului, cu ochii roşii şi lăcrimoşi de cînd aprinsese focul, suflînd cu putere în cărbuni.

— Ştii că te-ai schimbat foarte mult în ăştia patru ani, remarcă Obi după ce mîncaseră în tăcere cîtva timp. Şi tu ai două interese : politica şi femeile.

Joseph zîmbi.

— Nu poţi să faci politică pe stomacul gol.

— Sînt de acord, răspunse Obi jovial. Dar cu femeile cum stai ? Sînt aici de două zile şi nu am văzut încă nici una.

— Nu ţi-am spus că mă căsătoresc ?

— Şi ?

— Păi cînd plăteşti o sută treizeci de lire taxa de însurătoare şi eşti doar un funcţionar de categoria a doua, ajungi la conclu-

zia că nu-ţi mai poţi permite să cheltuieşti şi cu alte femei.

— Vrei să spui că ai plătit o sută şi treizeci de lire ? Ce părere ai despre taxa de însurătoare ?

— E mai mult decît trebuie, asta e tot.

— Păcat că cele trei surori ale mele mai în vîrstă s-au măritat prea devreme ca să putem scoate bani de pe urma lor. O să încercăm să ne scoatem pîrleala de pe urma celorlalte.

— Nu-i de rîs, spuse Joseph. Aşteaptă pînă cînd o să vrei să te însori şi tu. Or să-ţi ceară probabil să le plăteşti cinci sute, văzînd că te afli într-un serviciu superior.

— Chiar acum mi-ai spus că n-o să primesc slujba, pentru că i-am spus idiotului ăluia ce părere aveam despre el. Oricum, fie că-i vorba de un serviciu superior, fie că e vorba de unul nesuperior, n-o să plătesc cinci sute de lire pentru o nevastă. N-o să plătesc nici o sută, nici chiar cincizeci.

— Nu eşti serios, spuse Joseph. Numai dacă n-ai de gînd să devii Înaltpreasfinţitul.

În timp ce aştepta rezultatul întrevederii, Obi a făcut o scurtă vizită la Umuofia, satul lui de baştină, aflat la cinci sute de mile depărtare, în regiunea de est. Călătoria în sine n-a fost foarte plăcută. S-a urcat într-un camion uriaş numit „Nu apelaţi la cutia milei" şi a călătorit la clasa întîi, adică a împărţit locul din faţă cu şoferul şi cu o tînără cu copil mic. Locurile din spate au fost ocupate de tîrgoveţii care mergeau regulat de la Lagos la faimoasa piaţă Onitsha de pe malul rîului Niger. Camionul era atît de încărcat că tîrgoveţii nu aveau unde să-şi

pună picioarele. Le ţineau la acelaşi nivel cu şezuturile, iar genunchii şi-i lipiseră de bărbii, ca nişte pui la frigare. Dar se părea că nu le pasă. Îşi omorau vremea cîntînd cîntece vesele şi deocheate, adresate în mare parte tinerelor femei care deveniseră dădace, ori profesoare, în loc să fie mame.

Şoferul camionului era un bărbat foarte liniştit. Ba mînca nuci de kola ba fuma. Nucile de kola aveau darul de a-l ţine treaz noaptea, pentru că această călătorie începea spre seară, ţinea toată noaptea şi se sfîrşea dimineaţa în zori. Din vreme în vreme îl ruga pe Obi să-i aprindă cîte o ţigară. De fapt Obi s-a oferit prima dată să facă acest lucru pentru el. Fusese alarmat văzînd cum bărbatul ţinea sub control volanul cu cotul în vreme ce se scotocea după chibrit. Cam la patruzeci de mile sau aşa ceva, după Ibadan, şoferul a spus brusc :

— La naiba, poliţia !

Obi observase şi el doi poliţişti la marginea şoselei cam la o depărtare de trei iarzi, care semnalizau oprirea camionului.

— Actele dumitale, se adresă unul dintre ei şoferului. Abia acum observă Obi că locul pe care şedeau ei era şi un fel de seif, unde se puteau păstra bani şi documente de valoare. Şoferul îi rugă pe pasageri să se scoale în picioare. Descuie cutia şi scoase nişte hîrtii. Poliţistul le examină cu atenţie.

— Unde ţi-e foaia de drum ?

Şoferul îi arătă foaia de parcurs.

Între timp colegul şoferului se apropie de celălalt poliţist. Dar chiar în clipa cînd el era pe punctul de a-i înmîna ceva, Obi îşi îndreptă privirea în direcţia lor. Poliţistul nu era pregătit să-şi asume vreun risc ; din tot

ce ştia el s-ar fi putut ca Obi să facă parte din Poliţia secretă, aşa că l-a dat pe tip la o parte cu o mare indignare morală în glas.

— Ce doreşti ? Dă-i drumul.

Între timp celălalt poliţist găsise ceva în neregulă printre hîrtiile şoferului şi-i luase actele ; în zadar se ruga şoferul de el şi-i cerea iertare.

În cele din urmă au pornit-o din loc, sau cel puţin aşa se părea. Cam la un sfert de milă mai departe, în susul şoselei au oprit din nou.

— Ce te uiţi la om cînd vreau să-i dau doi şilingi ? îl întrebă pe Obi şoferul.

— Pentru că nu au nici un drept să vă ia doi şilingi, răspunse Obi.

— D-asta eu nu doresc transportat lume cu carte. Multă, multă învăţătură şi necazuri. Ce-ţi bagi nasul pentru treabă nu al tău ? Acum poliţistul ăla nu mă lasă fără zece şilingi.

Abia cîteva minute mai tîrziu şi-a dat Obi seama de ce opriseră. Colegul şoferului se întorsese în fugă la poliţişti ştiind că aceştia or să fie mult mai înţelegători cînd nu se află de faţă străini care să-i stînjenească şi să se holbeze la ei. Omul se întoarse imediat, respirînd din greu din cauza alergatului.

— Cît ţi-a luat ? întrebă şoferul.

— Zece şilingi, răspunse gîfîind ajutorul lui.

— Vezi acum, îi spuse el lui Obi, care începuse să se simtă puţin vinovat, mai ales că toţi tîrgoveţii din spate, aflînd de cele întîmplate, îşi îndreptaseră împunsăturile de la adresa fetelor de carieră la tinerii cu multă

învăţătură. Tot restul călătoriei, şoferul n-a mai scos o vorbă care să-i fie adresată lui.

— Grajdurile lui Augias, murmură el pentru sine. De unde să începi ? De la mase ? Să educi masele ? Clătină din cap. Nici o şansă. Îţi trebuie secole. O mînă de oameni la conducere. Sau poate doar unul cu minte pătrunzătoare şi imaginaţie — un dictator luminat. Lumea se sperie de cuvintele astea în ziua de azi. Dar ce fel de democraţie poate să existe cu atîta corupţie şi ignoranţă. Probabil un fel de casă la jumătatea drumului, un fel de compromis. Cînd gîndurile lui Obi atinseră acest punct îşi aminti că Anglia fusese la fel de coruptă nu cu mult timp în urmă. Nu se mai afla acum capabil de o gîndire consecventă. Mintea lui era dornică să hoinărească într-un peisaj mai plăcut.

Tînăra din stînga lui dormea de acum, strîngîndu-şi tare copilul în braţe. Mergea la Benin. Asta era tot ce ştia Obi despre ea. Ea nu ştia aproape deloc limba engleză, iar el limba bini nici atît. Închise ochii şi-şi imagină că ar putea fi Clara în locul ei ; genunchii li se atingeau. Doar atît.

De ce insistase Clara că nu trebuie să le vorbească încă alor lui despre ea ? Dacă asta însemna că ea nu era chiar hotărîtă să se mărite cu el ? Imposibil. Era şi ea la fel de nerăbdătoare să se logodească formal, numai că adăugase că el nu ar trebui să cheltuiască atît de mult ca să-i cumpere inel, pînă cînd nu are o slujbă. Probabil că ea dorea să le spună mai întîi alor ei. Şi dacă era aşa, de ce atîta mister ? De ce nu-i spusese că intenţiona pur şi simplu să-şi consulte familia ? Ori, poate că nu era atît de inocentă cum presupunea el că e şi se folosea

de această nehotărîre pentru a-l lega mai puternic de ea. Obi examină fiecare posibilitate în parte și o respinse pe ultima.

Pe măsură ce noaptea înainta, aerul care îi sfichiuia fața, din mersul mașinii deveni, din răcoros și înviorător la început, rece. Șoferul scoase dintre cîrpele pe care ședea o șapcă soioasă din pînză maronie și-și acoperi capul. Tînăra din Benin își legă din nou basmaua roșie în jurul urechilor. Obi avea o haină sport veche pe care o cumpărase în primul an de ședere în Anglia. O folosise pînă acum ca să aibă spatele sprijinit de ceva mai moale. O aruncă peste spate și umeri. Dar picioarele de la șolduri pînă la tălpi erau acum singurele părți ale trupului care nu-l deranjau. Căldura motorului, puțin incomodă mai înainte, se mai domolise acum din cauza vîntului rece pînă cînd ajunse ca o mîngîiere ușoară.

Lui Obi începuse să i se facă somn, și gîndurile i se îndreptau din ce în ce mai mult spre latura erotică. Își spunea în minte cuvinte pe care nu le-ar fi putut rosti cu voce tare nici chiar atunci cînd ar fi fost singur. Destul de ciudat faptul că toate cuvintele erau în limba maternă. Ar fi putut rosti orice cuvînt englezesc, nu contează cît de obscen, dar unele cuvinte în Ibo pur și simplu nu i-ar fi ieșit din gură. Nu încăpea îndoială că ceea ce ducea la această cenzurare era educația lui din copilărie, cuvintele englezești se puteau strecura pentru că erau învățate mult mai tîrziu în viață.

Obi continuă să moțăie astfel pînă cînd șoferul trase brusc la marginea șoselei, se frecă la ochi și anunță că s-a surprins ațipind o dată sau de două ori. Toți, firește,

erau interesați de acest lucru și au încercat să-i fie folositori.

— N-ai nuci de kola să mănînci ? întrebă unul dintre tîrgoveții din spate.

— Păi, n-am mîncat toată după-masa ? răspunse șoferul. Nu înțeleg somnul ăsta. Sincer să fiu n-am dormit noaptea trecută, dar n-ar fi pentru prima oară că se întîmplă așa. Toți au fost de acord că somnul era lucrul cel mai nepotrivit acum.

După două sau trei minute de conversație generală pe această temă, șoferul porni din nou la drum cu promisiunea și hotărîrea de a face tot posibilul. În ceea ce-l privea pe Obi, somnul fugise din ochii lui din clipa în care șoferul oprise mașina. Mintea i s-a limpezit de parcă se ridicase soarele și sorbise roua care se așezase pe ea.

Tîrgoveții izbucniră iar în cîntec, de data asta nu mai era vorba de nimic obscen. Obi cunoștea refrenul, încercă să-l traducă în limba engleză și pentru prima oară îi prinse sensul cel adevărat.

„O rudă prin alianță s-a dus la cealaltă rudă în vizită.
Oyiemu-o !
Dar acela a pus mîna pe el și l-a ucis.
Oyiemu-o !
Adu o pirogă, adu o vîslă,
Oyiemu-o !
Vîsla vorbește englezește.
Oyiemu-o !"

La prima vedere în acest cîntec nu există nici un fel de logică, nici un înțeles. Dar pe măsură ce Obi îl întorcea pe toate fețele, în

mintea lui, rămase izbit de bogăţia de legături pe care şi un cîntec ca ăsta mediocru putea să le aibă. În primul şi în primul rînd era un lucru nemaiauzit ca un bărbat să pună mîna pe ruda lui şi să o omoare. Pentru mintea celor din Ibo asta era culmea perfidiei. Nu spuneau cei mai vîrstnici că o rudă prin alianţă a unui bărbat era *chi*-ul lui, îngerul lui păzitor ?

Să te ridici împotriva lui constituia însă o altă mare trădare ; o vîslă care începe brusc să vorbească într-o limbă pe care stăpînul ei, pescarul, nu o înţelegea. În sfîrşit, gîndi Obi, încărcătura cîntecului consta în „lumea întoarsă pe dos". Încîntat de această tălmăcire începu să scotocească prin mintea lui după alte cîntece cărora le-ar fi putut face aceeaşi analiză. Dar cîntecul tîrgoveţilor era cîntat atît de tare şi de picant că el nu se mai putea concentra asupra propriilor sale gînduri.

*

* *

În ziua de azi să mergi în Anglia era un lucru la fel de obişnuit ca şi coborîtul la rîul de lîngă sat. Dar cu cinci ani în urmă fusese cu totul altceva. Întoarcerea lui Obi în satul lui constituia aproape o sărbătoare. O maşină „de plăcere" aştepta la Onitsha pentru a-l transporta cum se cuvine la Umuofia, aflată la cincizeci de mile depărtare. Dar înainte de plecare, Obi a avut cîteva minute la dispoziţie şi a dat o raită prin marea piaţă din Onitsha.

Primul lucru care i-a atras atenţia a fost un *jeep* decapotabil din care se difuza muzică

locală de la un aparat cu megafoane. Doi bărbaţi din maşină se bîţîiau în ritmul muzicii, aşa cum făceau mulţi alţii în mulţimea ce se strînsese în jurul ei. Obi se întreba ce însemnau toate astea cînd muzica încetă brusc. Unul dintre bărbaţi ridică o sticlă ca toţi să o poată vedea. Conţinea „Elixirul tinereţii", spunea el şi începu să povestească mulţimii totul despre ea. Sau mai degrabă le povesti cîteva lucruri, pentru că era imposibil să înşiri toate virtuţile ei miraculoase. Celălalt bărbat scoase un maldăr de bileţele şi începu să le împartă prin mulţime, majoritatea lor fiind, după cum păreau, analfabeţi.

— Acest bilet o să vă arate ce înseamnă „Elixirul tinereţii", anunţă el. Era foarte clar că pe hîrtiuţă sta scris ceva despre acest lucru, deci trebuia să fie ceva adevărat. Obi puse mîna pe unul din bileţele şi citi lista bolilor. Primele trei erau : reumatismul, febra galbenă, muşcătura de cîine.

Pe partea cealaltă a străzii, chiar lîngă apă, pe mal, nişte femei şedeau jos şi vindeau *garry* din oale mari, albe emailate. Apăru şi un cerşetor. Trebuie să fi fost foarte bine cunoscut pentru că toţi îl strigau pe nume. Probabil că era şi puţin nebun. Se numea One Way. Ţinea în mîini un castron smălţuit şi trecea prin dreptul fiecărei femei în parte. Femeile băteau un tam-tam cu nişte port-ţigarete goale, iar One Way dansa pe lîngă ele, primind în schimb cîte un pumn de *garry* de la fiecare. Cînd ajunse la capătul şirului strînsese deja destui *garry*, ce puteau să-i ajungă pentru două mese bune.

Pe şoseaua Umuofia Onitsha, pe o distanţă de două mile, ieşiseră muzicanţi care aşteptau sosirea lui Obi. Erau cel puţin cinci grupuri, dacă nu punem la socoteală fanfara de la Şcoala Centrală din Umuofia. Se părea că întregul sat sărbătorea ceva foarte important. Cei care nu aşteptau de-a lungul drumului, în special oamenii în vîrstă, sosiseră deja în număr mare la familia Okonkwo.

Singurul necaz îl constituia faptul că s-ar fi putut să plouă. Dar multă lume, în adîncul sufletului, era pe jumătate dornică să plouă din abundenţă aşa ca să-i arate lui Isaak Okonkwo că îl orbise creştinismul. El era singurul care nu reuşea să înţeleagă că, într-o asemenea ocazie, ar fi trebuit să-i dea vin de palmier, un cocos şi ceva bani *şefului* care aducea ploaia în Umuofia.

— Nu-i singurul creştin pe care-l ştim noi, spunea unul dintre bărbaţi. Dar e ca şi cu vinul de palmier pe care îl bem noi. Unii pot să-l bea, dar rămîn tot întregi la minte, alţii îşi pierd judecata.

— Foarte adevărat, foarte adevărat, spunea altul. Cînd pe acest tărîm cu oameni goi pătrundea cîte o nouă zicală toţi se dădeau în vînt după ea.

Chiar în clipa asta Isaak Okonkwo era prins într-o ceartă despre aducerea ploii cu unul dintre bătrînii care veniseră să glumească cu el.

— Probabil că vrei să-mi spui şi că unii oameni n-or putea să trimită şi tunete duşmanilor lor ? întreba bătrînul.

Domnul Okonkwo îi spunea că să crezi aşa ceva este ca şi cînd ai rumega întruna

nişte nerozii. Cu asta s-a băgat în gura lupului.

— Ce-a reuşit să facă Satana în această lume a noastră este într-adevăr un lucru uriaş. Pentru că numai el putea să le bage în cap oamenilor asemenea gînduri dezgustătoare.

Bătrînul a aşteptat răbdător ca el să termine şi apoi a spus :

— Nu eşti un străin în Umuofia. I-ai auzit pe cei mai vîrstnici spunînd că tunetul nu poate ucide un fiu sau fiică din Umuofia. Cunoşti pe cineva fie din zilele noastre, fie din trecut care să fi fost ucis astfel ?

Okonkwo a trebuit să admită că nu cunoştea nici o asemenea persoană.

— Dar asta e opera lui Dumnezeu, spuse el.

— Este opera străbunilor noştri, spuse bătrînul. Ei au descoperit nişte leacuri puternice care să-i ferească de tunet nu numai pe ei, ci şi pe toţi urmaşii lor.

— Foarte adevărat, spuse celălalt bărbat. Oricine ar nega acest lucru ar face-o în zadar. Lasă-l să meargă şi să-l întrebe pe Nwokeke cum a fost el izbit de trăsnet anul trecut. Toată pielea i s-a cojit aşa cum năpîrleşte un şarpe, dar nu a fost ucis.

— De ce a fost izbit totuşi ? întrebă Okonkwo. Ar fi trebuit să nu fie lovit de fel.

— Asta e o treabă între el şi *chi*-ul lui. Dar trebuie să ştii că a fost izbit în Mbaino şi nu acasă. Poate că trăsnetul, văzîndu-l la Mbaino, l-a socotit un Mbaino la început.

*
* *

În cei patru ani cît rămăsese Obi în Anglia sufletul lui tînjise să se întoarcă în Umuofia. Acest sentiment era uneori atît de puternic încît descoperise că este ruşinos să studiezi engleza numai ca să-ţi iei o diplomă. El vorbea în limba Ibo ori de cîte ori avea cea mai mică ocazie s-o facă. Nimic nu îl încînta mai mult ca momentele cînd întîlnea în vreo maşină din Londra cîte un student ce vorbea limba Ibo. Dar cînd trebuia să vorbească englezeşte cu un student nigerian din alt trib îşi cobora vocea. Era umilitor să-i vorbească unui compatriot într-o limbă străină, în special în prezenţa mîndrilor posesori ai acestei limbi. Asta însemna fireşte că ei nu-şi aveau limba lor proprie. Ar fi vrut ca ei să se afle astăzi aici să-l vadă. Lasă-i să vină în Umuofia acum şi să asculte conversaţia bărbaţilor care făceau o mare artă a conversaţiei. Să vină şi să vadă bărbaţi şi femei şi copii care ştiau cum să trăiască, a căror bucurie de a trăi nu fusese încă ucisă de cei care pretindeau că învaţă alte naţii cum să trăiască.

Se aflau sute de oameni la primirea care i se făcea lui Obi. Pentru acest lucru, tot corpul didactic şi toţi elevii de la Şcoala Centrală din Umuofia erau acolo şi fanfara tocmai terminase de cîntat *Old Calabar*[1]. Ei mai cîntaseră şi un vechi imn evanghelic pe care în vremea cînd fusese el în clasele primare toţi elevii protestanţi îl cîntau, folosind cuvinte anticatolice, în special de Ziua

---

[1] Rîul Calabar din sud-estul Nigeriei.

Imperiului, cînd protestanţii şi catolicii aveau concursuri de atletism.

„Otasili omkwu Onyenkuzi Fada
E misisi ya oli owo-o".

Ceea ce în traducere englezească însemna :

„Profesorul catolic mănîncă fructe de palmier,
Doamna lui devorează broaşte rîioase."

După primele patru sute de strîngeri de mînă şi alte sute de îmbrăţişări, Obi a reuşit să se aşeze puţin pe scaun, în sufrageria cea mare, înconjurat de rudele mai în vîrstă ale tatălui lui. Nu se aflau scaune destule pentru toţi, aşa că mulţi şedeau pe pieile de capră întinse pe podea, nu era nici o diferenţă între a sta pe scaune şi a sta pe podea, pentru că şi cei ce şedeau pe scaune îşi aşterneau mai întîi pe ele tot piei de capră.

— Ţara omului alb trebuie să fie foarte departe, într-adevăr, fu de părere unul dintre bărbaţi. Toţi ştiau că se afla foarte departe, dar voiau să audă asta din nou din gura tînărului, ruda lor.

— Nu se poate povesti, a spus Obi. Pentru vaporul omului alb înseamnă şaisprezece zile, adică : patru săptămîni de tîrg, ca să poată face călătoria asta.

— Gîndiţi-vă, spuse unul dintre bărbaţi celorlalţi din jur. Patru săptămîni de tîrg. Şi nu ca să mergi cu o *canoe*, ci cu vaporul omului alb, care alunecă pe apă, cum alunecă şarpele prin iarbă.

Uneori timp de o săptămînă de tîrg întreagă nu vezi pe acolo nici urmă de pă-

mînt, spuse Obi. Nici în faţă, nici în spate, nici la dreapta, nici la stînga. Numai apă.

— Gîndiţi-vă, se adresă el celorlalţi. Nici urmă de pămînt timp de o săptămînă întreagă de tîrg. În poveştile noastre populare, bărbatul ajunge pe tărîmul spiritelor, după ce a trecut şapte rîuri, şapte păduri şi şapte dealuri. Fără îndoială că aţi vizitat tărîmul spiritelor.

— De bună seamă, fiul meu, spuse alt bătrîn. Azic, strigă el, asta însemnînd Isaac, adu-ne o nucă de kola ca s-o spargem în cinstea întoarcerii acestui fiu.

— Asta e o casă de creştin, răspunse tatăl lui Obi.

— O casă de creştin unde nuca de kola nu se mănîncă ? surîse batjocoritor omul.

— Nuca de kola se mănîncă aici, răspunse domnul Okonkwo, dar nu sacrificată idolilor.

— Cine a pomenit de sacrificiu ? Aici se află un tînăr întors de la lupta din lumea spiritelor şi tu stai aici trăncănind despre casă de creştin şi idoli, vorbind ca un bărbat al cărui vin de palmier i-a intrat în nas. Fluieră cu dezgust, îşi săltă pielea de capră de pe scaun şi ieşi să stea afară.

— Asta nu este o zi potrivită pentru certuri, spuse un alt bătrîn. O să aduc o nucă de kola. Luă traista din piele de capră pe care o atîrnase de scaun şi începu să scotocească prin ea pînă la fund. Pe măsură ce căuta, lucrurile se ciocneau unele de altele, cornul de băut apă, sticla cu tutun de prizat şi o lingură. Şi o s-o spargem creştineşte, spuse el în clipa cînd scoase afară nuca de kola.

— Nu te necăji, Ogbuefi Odogwu, îi spuse Okonkwo. N-o să refuz să-ţi pun în faţă o nucă de kola. Ceea ce-ţi spuneam este că n-o să fie folosită ca un sacrificiu păgîn în casa mea. Intră într-o odaie şi se întoarse în curînd cu trei nuci de kola într-o farfurioară, Ogbuefi Odogwu insistă să pună alături şi nuca lui de kola.

— Obi, arată celor din jur nuca de kola, spuse tatăl lui. Obi se săltase deja în picioare pentru a face astfel, fiind cel mai tînăr bărbat din încăpere. După ce au văzut-o toţi el aşeză farfurioara în faţa lui Ogbuefi Odogwu, care era cel mai în vîrstă. Acesta nu era creştin, dar cunoştea vreo cîteva lucruri despre creştinism. Ca mulţi alţii din Umuofia, mergea şi el la biserică o dată pe an, în timpul recoltării. Singura lui critică la adresa serviciului creştin era că enoriaşii refuzau dreptul de a *răspunde* la predică. Unul dintre lucrurile care-i plăceau în mod deosebit şi pe care-l înţelegea era :

„Aşa cum a fost la început, e şi acum şi aşa o să fie pentru totdeauna — lume fără sfîrşit."

— Aşa cum apari pe lumea asta, spunea el deseori, tot aşa dispari. Cînd piere un om învăţat, toate titlurile lui sînt distruse aşa că o să se întoarcă acolo tot aşa cum a venit. Creştinii au dreptate cînd spun că aşa cum a fost la început va fi şi la sfîrşit.

El luă farfurioara, îşi apropie genunchii pentru a forma un fel de masă şi aşeză farfurioara acolo. Îşi ridică ambele mîini, cu palmele în sus şi spuse :

— În numele lui Isus Christos fie binecuvîntată această nucă de kola astfel ca atunci cînd o s-o mîncăm ea să fie bună în tru-

purile noastre. Aşa cum a fost la început va fi şi la sfîrşit. Amin. Toţi au răspuns Amin şi l-au ovaţionat pe bătrînul Odogwu pentru performanţa lui. Chiar şi Okonkwo nu s-a putut abţine să li se alăture.

— Ar trebui să devii creştin, i-a propus el.

— Da, dacă o să fii de acord să mă faci pastor, spuse Odogwu. Şi iar au rîs cu toţii. Apoi conversaţia şi-a schimbat din nou direcţia îndreptîndu-se spre Obi. Matthev Ogbonna, care fusese dulgher în Onitsha şi rămînea cu consecvenţă un bărbat de lume a spus că ar trebui să-i mulţumească lui Dumnezeu cu toţii că Obi nu adusese acasă o nevastă albă.

— O nevastă albă ? întrebă unul dintre bărbaţi. Pentru el chestia asta însemna ceva prea exagerat.

— Da. Am văzut cu ochii mei, spuse Matthev.

— Da, spuse Obi. Mulţi negri care se duc în ţara omului alb se însoară astfel.

— Auziţi ? întrebă Mattew. Vă spun că am văzut cu propriii mei ochi aşa ceva la Onitsha. Femeia avea chiar şi doi copii. Dar ce credeţi că s-a întîmplat pînă la sfîrşit ? Ea i-a lăsat pe copiii ăia şi s-a întors în patria ei. D-asta zic eu că un bărbat negru care se însoară cu o femeie albă îşi pierde vremea. Rămîne cu el aşa cum rămîne luna pe cer. Cînd vine vremea, dispare.

— Foarte adevărat, spuse celălalt bărbat, care călătorise şi el. Nu dispariţia ei mă interesează, ci faptul că-i întoarce bărbatului faţa de la rudele lui cîtă vreme rămîne lîngă el.

— Sînt fericit că te-ai întors acasă sănătos, îi spuse Matthew lui Obi.

— El e un fiu din Iguedo, spuse bătrînul Odogwu. Sînt nouă sate în Umuofia, dar Iguedo este Iguedo. Avem noi greșelile noastre, dar noi nu sîntem niște bărbați goi pe dinăuntru care devin albi cînd văd alb și negrii cînd văd negru.

— El este nepotul lui Ogbulfi Okonkwo care l-a înfruntat pe bărbatul alb cu mîinile goale și a murit în luptă. Ridică-te în picioare.

Obi se ridică docil.

— Uitați-vă la el, spuse Odogwu. El este Ogbuefi Okonkwo care s-a reîntors la noi. Este Okonkwo *kpom-kwem*, exact, perfect.

Tatăl lui Obi își drese glasul stînjenit.

— Morții nu se mai întorc, spuse el.

— Eu vă spun că acesta este Okonkwo. Așa cum a fost la început va fi și la sfîrșit. Așa ne spune religia voastră.

— Nu-ți spune că și morții se întorc.

— Din Igueldo s-au ridicat mari bărbați, spuse Odogwu schimbînd vorba. Cînd eram tînăr am auzit de ei — Okonkwo, Ezeudu, Obierika, Okolo, Nwosu. El îi numără apăsînd cu degetul de la mîna dreaptă pe cele de la stînga. Și mulți alții, tot la fel de mulți cît boabele de nisip. Dintre părinții lor noi am auzit de Ndu, Nwosisi, Ikedi, Obika și fratele lui Iweka, toți niște uriași. Bărbații ăștia au fost mari la vremea lor. Astăzi măreția și-a schimbat tonul. Titlurile nu mai înseamnă nimic, nici casele și nici majoritatea nevestelor și copiilor. Măreția se află acum printre lucrurile omului alb. Și noi de asemenea ne-am schimbat tonul. Sîntem primii din toate cele nouă sate care l-am

trimis pe fiul nostru pe pămîntul omului alb. Măreţia a aparţinut satului Igueldo din timpuri străvechi. Nu e făcută de bărbat. Nu poţi s-o plantezi aşa cum ai planta cartofi sau porumb. Cine a plantat vreodată un copac *iroko*, cel mai mare copac din pădure ? Poţi să strîngi toate seminţele de *iroko* din lume, să deschizi pămîntul ca să le pui acolo. Zadarnic. Copacul cel mare îşi alege locul unde să crească şi noi îl descoperim acolo, aşa şi cu măreţia la bărbaţi.

Capitolul VI

Întoarcerea lui Obi acasă nu a fost pînă la urmă fericitul eveniment la care visase el. Motivul : mama lui. Îmbătrînise şi slăbise atît de mult în cei patru ani că el abia putea să-şi creadă ochilor. Auzise de perioadele ei lungi de boală, dar nu se gîndise că este chiar aşa. Acum că toţi musafirii plecaseră, iar ea venise şi-l îmbrăţişase, şi-şi pusese braţele în jurul gîtului lui, pentru a doua oară de la venire îl podidiseră lacrimile. De acum înainte avea să-i poarte tristeţea în jurul gîtului ca pe un colier de piatră.

Şi tatăl lui era numai piele şi os, deşi nu arăta la fel de rău ca mama lui. Era clar că nu aveau destulă hrană şi aşa cum trebuie. Scandalos, gîndea el, că după aproape treizeci de ani de serviciu la biserică tatăl lui trebuise să se retragă cu o pensie de două lire pe lună, din care o bună parte se duceau

înapoi spre aceeaşi biserică sub formă de taxe sau alte contribuţii. Şi-i mai avea şi pe ultimii doi copii la şcoală, fiecare plătind taxe şcolare şi bisericeşti.

Obi şi tatăl lui au rămas pe scaune multă vreme, după ce ceilalţi plecaseră să se culce, în camera lungă, dreptunghiulară, care dădea afară printr-o uşă mare centrală şi cele două ferestre. Această cameră se numea *pieze* în casele creştinilor. Uşa şi ferestrele erau acum închise spre a-i descuraja pe vecinii care ar fi continuat să intre acolo să-l vadă pe Obi — unii dintre ei a patra oară în ziua aceea.

Lîngă scaunul pe care şedea tatăl lui Obi se afla un felinar de vînt. Era al lui. Îi spălase sticla el însuşi ; nu se încredea în nimeni altcineva. Felinarul însuşi era mai vechi decît Obi.

Pereţii *piezei* fuseseră de curînd daţi cu un nou strat de humă. Obi nu avusese o clipă disponibilă pînă acum ca să privească în jur după asemenea dovezi de iubire. Podeaua fusese şi ea frecată. Dar după ce se perindaseră pe acolo nenumărate picioare, în ziua aceasta, avea nevoie de o altă frecare cu apă şi pămînt roşu.

În cele din urmă tatăl lui a rupt tăcerea.

— Doamne, acum lasă-l pe servitorul tău să se îndepărteze în pace, cu voia ta.

— Ce înseamnă asta, tată ? întrebă Obi.

— Uneori mă cuprindea spaima că n-o să mai apuc să te văd întors acasă.

— De ce ? pari la fel de puternic ca şi altădată.

Tatăl lui Obi ignoră falsul compliment, urmîndu-şi propriul fir de gînduri.

— Mîine o să mergem să ne rugăm cu toţii la biserică. Pastorul a acceptat să facă o slujbă specială în cinstea ta.

— Dar e neapărată nevoie de aşa ceva? Nu-i de ajuns că o să ne rugăm aici aşa cum ne-am rugat în noaptea asta?

— Este, răspunse tatăl lui. E bine să te rogi acasă, dar e mai bine să te rogi în casa Domnului.

Obi se gîndea: „Oare ce s-ar întîmpla dacă eu m-aş ridica şi i-aş spune: iată, eu nu mai cred în Dumnezeul tău". Ştia că ar fi imposibil să facă acest lucru, dar se întreba ce s-ar fi întîmplat dacă ar fi făcut-o. Deseori se întrebase. Cu cîteva săptămîni în urmă, la Londra, el se întrebase ce s-ar fi întîmplat dacă s-ar fi săltat în picioare şi ar fi urlat în gura mare la un deputat din parlament care, cu o voce mieroasă, le ţinea un discurs studenţilor din Federaţia Africii Centrale:

— Pleacă de aici, sînteţi cu toţii nişte ipocriţi nenorociţi!

Nu era chiar acelaşi lucru, totuşi. Tatăl lui credea din toată inima în Dumnezeu; mierosul deputat din parlament era doar un ipocrit nenorocit.

— Ai avut timp să citeşti Biblia cît ai stat acolo?

Altă scăpare nu era decît să spună o minciună. Uneori o minciună era mai potrivită decît adevărul. Obi ştia de ce îi fusese pusă întrebarea. Citise atît de groaznic versetele în seara aceea la rugăciune!

— Uneori, răspunse el, dar era Biblia scrisă în limba engleză.

— Da, spuse tatăl lui. Înţeleg.

Urmă o pauză lungă, în care Obi își reaminti cu rușine cum se poticnise, ca un copil cînd îi venise rîndul lui să citească. În primul verset tradusese *ugwu* prin cuvîntul *munte*, cînd de fapt însemna *circumcizie*. Patru sau cinci voci l-au corectat imediat, prima care observase fusese sora lui cea mai mică, Eunice, care avea unsprezece ani și era elevă în clasa a patra.

Întreaga familie se așezase în jurul mesei enorme din sufragerie pe care, chiar în mijloc, era pus vechiul felinar de vînt. Erau în total nouă oameni : tata, fratele, șase surori și Obi. Cînd tatăl lui hotărîse ce pasaj trebuie citit în ziua aceea din fișele cu citate din Biblie, Obi rămăsese impresionat de el însuși cît de repede reușise să găsească pasajul în cartea pe care o ținea împreună cu Eunice.

Au fost spuse apoi rugăciuni, după cum era obiceiul pentru deschiderea ochilor, după care a început lectura, fiecare dintre ei citind pe rînd cîte un verset.

Mama lui Obi ședea în spate, pe un scăunel scund. Cei patru copii mici ai fiicelor ei măritate stăteau întinși pe covorașul de lîngă scăunelul ei. Știa să citească, dar ea nu lua niciodată parte la această lectură făcută în sînul familiei. Ea doar îi asculta pe soțul ei și pe copii. Și asta se întîmpla de cînd își puteau aduce aminte copiii. Era o femeie foarte credincioasă, dar Obi se tot întreba de ce, atunci cînd rămînea singură cu copiii, nu prefera să le povestească basmele pe care mama ei i le spusese. De fapt, ea le spusese odinioară fiicelor ei mai mari povești. Dar asta se întîmplase înainte de

a se fi născut Obi. Se oprise, pentru că soțul ei îi interzisese așa ceva.

— Nu sîntem păgîni, zisese el. Poveștile de soiul ăsta nu sînt pentru cei ce merg la biserică.

Și Hannah încetase să le mai spună copiilor ei povești. Ea îi era credincioasă soțului ei și noii religii pe care o îmbrățișaseră. Mama ei se alăturase bisericii, împreună cu copiii ei, după ce îi murise soțul. Hannah era măricică cînd ei încetaseră să mai fie „oameni de nimic" și deveniseră „oameni ai bisericii". Asta era părerea primilor creștini despre ceilalți cărora le spuneau „oameni de nimic" sau, cînd vroiau să fie mai caritabili, le spuneau „oameni de lume".

Isaac Okonkwo nu era doar un creștin ; era catehist. În primii lor ani de căsnicie el a făcut-o pe Hannah să înțeleagă marea responsabilitate pe care o purta ea, ca nevastă de catehist. Și de îndată ce a înțeles ce se aștepta de la ea, a procedat ca atare, uneori arătînd mai mult zel chiar decît soțul ei. I-a învățat pe copiii ei să nu accepte mîncare în casele vecinilor pentru că, spunea ea, le ofereau mîncarea idolilor. Acest simplu fapt îi deosebea pe copiii ei de toți ceilalți pentru că, la cei din Ibo, copiii erau liberi să mănînce unde le plăcea. Într-o zi un vecin i-a oferit o bucată de cartof lui Obi, care avea pe atunci patru ani. El a dat din cap a refuz la fel ca și surorile lui mai mari și mai înțelepte și apoi a spus :

— Nu mîncăm mîncare păgînă. Sora lui Janet a reușit prea tîrziu să-i acopere gura cu mîna.

Dar uneori, în această cruciadă aveau loc și contralovituri. Un an sau doi mai

tîrziu, cînd Obi începuse să meargă la școală s-a întîmplat așa ceva. Era o lecție care lui îi plăcea, dar de care se și temea. Era așa-zisa lecție „orală". La această oră profesorul îl punea pe cîte un elev să povestească celorlalți un basm. Lui Obi îi plăceau aceste basme, dar nu știa nici unul pe care să-l poată povesti. Într-o zi profesorul l-a strigat la catalog și l-a scos în fața clasei punîndu-l să spună o poveste. Acesta, cînd a ieșit din bancă și a trecut în fața clasei, a început să tremure.

— *Olulu ofu oge*, a început el să spună, așa după cum încep toate basmele, dar asta a fost tot ce a putut spune. Clara a izbucnit într-un hohot de rîs, dar lui îi dăduseră lacrimile și îi curgeau șiroaie pe obraji, în vreme ce se întorcea spre bancă.

Îndată ce a ajuns acasă, i-a povestit mamei lui despre această întîmplare. Ea i-a spus să rămînă liniștit pînă cînd tatăl lui va merge la slujba religioasă săptămînală.

Cîteva săptămîni mai tîrziu Obi a fost din nou chemat la lecție. El a înfruntat cu îndrăzneală întreaga clasă și a povestit una dintre noile povești pe care mama lui îl învățase. A mai adăugat chiar și ceva de la el la sfîrșit, ceea ce i-a făcut pe toți să rîdă. Era o poveste despre o leopardesă haină care vroia să mănînce mieii tineri ai vechii ei prietene oaia. Ea se ducea la stîna oii ori de cîte ori aceasta era plecată la piață și începea să scotocească peste tot după mieii cei tineri. Ea nu știa că mama lor îi ascunsese în niște nuci de palmier ce se aflau prin preajmă. În cele din urmă leopardesa a renunțat să-i mai caute și a adus două pietre

cu care să spargă nucile pe care vroia să le mănînce înainte de a pleca, pentru că era foarte, foarte flămîndă. În clipa cînd a spart prima nucă, mielul a zbughit-o în tufiș. Ea a rămas năucită. Cu a doua s-a întîmplat la fel. A treia, cea mai mare nu numai că a fugit în tufiș dar, în versiunea lui Obi, aceasta i-a ars cîteva palme leopardesei drept peste ochi înainte de a fugi.

— Spui că stai numai patru zile cu noi?
— Da, răspunse Obi. Dar am să fac tot posibilul să revin peste un an. Trebuie să merg la Lagos ca să-mi caut un serviciu.
— Da, a spus tatăl lui încet. În primul rînd serviciul. O persoană care nu și-a găsit un loc pe podea nu trebuie să înceapă să caute un covor. Tăcu, apoi adăugă: Sînt multe lucruri despre care aș putea vorbi, dar nu în seara asta. Ești obosit și ai nevoie de odihnă.
— Nu sînt chiar foarte obosit, tată. Dar, probabil că este mai bine să vorbim mîine. Există un singur lucru, totuși, asupra căruia ar trebui să păstrezi o rezervă. Nici o întrebare despre John care nu și-a terminat cursul la școala de gramatică.
— Noapte bună, fiul meu, și Dumnezeu să te binecuvînteze.
— Noapte bună, tată.
Împrumută felinarul străvechi de vînt ca să poată vedea drumul spre cameră și spre pat. Pe patul vechi din lemn cu salteaua grea umplută cu iarbă se afla un cearceaf alb nou-nouț. Fețele de pernă cu desenele delicate, florale erau fără îndoială opera lui Esther. „Buna Esther!“ gîndi Obi. Își aminti de vremea cînd era un băiețandru și Esther

tocmai devenise profesoară. Toţi spuneau că ea n-ar mai trebui să fie numită Esther pentru că era o lipsă de respect, ci „domnişoară". Aşa că i s-a spus „domnişoara". Uneori Obi uita şi-i spunea Esther, şi atunci Charity îi zicea că este necioplit.

În acele zile Obi se înţelegea foarte bine cu cele trei surori ale lui mai mari : Esther, Janet şi Agnes, dar nu şi cu Charity, care era, după vîrstă, imediat înaintea lui. Numele ei însemna în limba Ibo : „Şi o fată este bună", dar ori de cîte ori se certau Obi îi spunea „O fată nu este bună". Atunci ea îl bătea pînă cînd începea să urle, asta în cazul că mama lor se întîmpla să nu fie pe aproape, pentru că dacă era, Charity înceta să-l mai bată. Era tare ca oţelul şi toţi copiii vecinilor îi ştiau de frică, chiar şi băieţii.

Obi n-a putut să adoarmă mult timp după ce s-a culcat. Se gîndea la obligaţiile lui. Era clar că părinţii lui nu mai puteau să se întreţină singuri. Nu se bazaseră niciodată pe pensia de mizerie a tatălui. Acesta mai planta şi cartofi, iar soţia lui planta *cassava* şi *coca yams*. Făcea de asemenea săpun cu leşie din cenuşă de palmier şi ulei şi-l vindea sătenilor la un preţ mic. Dar acum erau prea bătrîni pentru aceste lucruri. Trebuie să le dau o sumă lunară din salariul meu. Cît ? Putea el oare să le dea zece lire ? Dacă n-ar fi avut de restituit cele douăzeci de lire pe lună Uniunii Progresiste din Umuofia. Apoi mai erau şi taxele şcolare ale lui John.

— O să ne descurcăm într-un fel, îşi spuse el tare. Nu poţi avea şi una şi alta. Sînt atîţia tineri în această ţară, în ziua de azi care s-ar sacrifica pe ei înşişi ca să aibă şansa pe care am avut-o eu.

Afară se iscase ca din senin un vînt puternic și copacii răvășiți deveneau zgomotoși. Printre jaluzele se zăreau sclipirile fulgerelor. Avea să vină ploaia. Lui Obi îi plăcea să plouă noaptea. Își uită de obligațiile lui și se gîndi la Clara, cît de minunat ar fi ca într-o asemenea noapte să simtă alături de el trupul răcoros al fetei, coapsele ei unduitoare și sînii mari.

De ce îi spusese că nu trebuie să le zică încă părinților lui despre ea ? Asta însemna oare că fata nu luase încă nici o hotărîre ? I-ar fi plăcut să-i spună cel puțin mamei lui. Știa că ea ar fi teribil de încîntată. Odată zisese că ar muri în liniște dacă i-ar vedea primul copil. Asta se întîmpla înainte ca el să meargă în Anglia ; trebuie să fi fost cînd se născuse primul copil al lui Esther. Acum ea avea trei, Janet doi, Agnes unu. Agnes ar fi avut doi dacă i-ar fi trăit primul. Trebuie să fie îngrozitor să-ți pierzi primul copil, în special la o fetiță ca Agnes ; nu era altceva decît o fetiță pe vremea cînd se măritase, cel puțin în comportament. Chiar și acum ea încă nu se maturizase. Mama ei totdeauna îi spusese asta. Obi zîmbea în întuneric pe măsură ce-și amintea micul incident după rugăciuni cu o oră sau două în urmă.

Agnes fusese rugată să-i ducă în paturile lor pe micuții care erau deja adormiți pe podea.

— Scoală-i ca să urineze mai întîi că altfel or s-o facă în paturi, spuse Esther.

Agnes îl prinse pe primul copil de mijloc și-l săltă.

— Agnes, Agnes ! strigă mama lor, care ședea pe un scăunel lîngă copiii adormiți,

ţi-am spus totdeauna că nu judeci bine. Cît de des să-ţi spun că înainte de a-l trezi pe copil tu trebuie să-l strigi pe nume.

— Nu ştii, şi Obi se ridică în picioare, pretinzînd că e teribil de enervat, că dacă-l ridici brusc sufletul lui nu este în stare să se întoarcă înapoi în trup înainte de a se trezi ?

Fetele rîdeau. Obi nu se schimbase cîtuşi de puţin. Îi plăcea să le năcăjească, nu scăpa nici maică-sa de asta. Ea rîse.

— Poţi să rîzi dacă ai poftă, spuse ea cu indulgenţă. Eu nu am.

— De asta tatăl meu le zice domnişoare proaste, spuse Obi.

Acum începuse să plouă cu trăsnete şi fulgere. La început stropi mari de ploaie răpăiau pe acoperişul de tablă. Se părea că mii de pietricele, fiecare înfăşurată separat într-o bucată de pînză ca să-i frîneze căderea, se sloboziseră din cer. Obi ar fi vrut să fie ziuă ca să poată vedea încă o dată o ploaie tropicală. Acum se înteţea. Răpăitul stropilor mari se transformase în răpăit continuu.

— Uitasem că poate să plouă atît de abundent în noiembrie, gîndea el pe cînd îşi aranja mai bine fîşia de pînză din jurul şalelor în aşa fel încît să-i acopere tot trupul. De fapt, o asemenea ploaie era neobişnuită. Era de parcă Dumnezeu domnind peste apele din cer, descoperea, verificînd acum tot debitul de apă şi numărînd pe degete lunile, că rămăsese prea multă ploaie şi că el ar trebui să facă ceva drastic în privinţa asta înainte de a se apropia anotimpul secetos.

Obi se ghemui şi se prăbuşi în somn.

Capitolul VII

Prima zi în serviciul de stat a fost pentru Obi o zi memorabilă, aproape la fel de memorabilă ca prima zi la şcoala de misionari din Umuofia cu aproape douăzeci de ani în urmă. În acele zile oamenii albi erau foarte rari. De fapt, domnul Jones fusese al doilea bărbat asupra căruia căzuseră privirile lui Obi, şi pe atunci avea numai vreo şapte ani. Primul bărbat alb fusese episcopul din Niger.

Domnul Jones era inspector şcolar şi un tip temut în toată provincia. Se spunea că luptase în războiul Kaiserului şi că asta i se urcase la cap. Era un tip corpolent, având o înălţime de peste 1,98. Circula cu o motocicletă, pe care totdeauna, o lăsa cam la o distanţa de vreo jumătate de milă depărtare ca să poată intra în şcoală neanunţat. Atunci era sigur că prinde pe cîte cineva comiţînd vreun act de indisciplină. Vizita o şcoală aproape o dată la doi ani şi totdeauna făcea cîte ceva ce nu putea fi uitat pînă la următoarea vizită. Cu doi ani în urmă aruncase un băiat pe fereastră. Acum cel ce dăduse de bucluc era directorul. Obi n-a descoperit niciodată care a fost buclucul, pentru că totul se discutase în englezeşte. Domnul Jones era roşu de furie şi tot se plimba încoace şi încolo, făcînd nişte paşi atît de uriaşi că la un moment dat Obi a avut impresia că se îndreaptă spre el. Directorul, domnul Nduka, încercase tot timpul să explice ceva.

— Gura ! a urlat domnul Jones după care a urmat şi o palmă. Simeon Nduka era unul dintre acei oameni care se dăduseră spre bătrîneţe după obiceiurile albilor. Şi unul dintre lucrurile pe care le învăţase în tinereţea lui era măreaţa artă a luptei. Cît ai zice peşte domnul Jones a fost la podea şi şcoala a înmărmurit de nedumerire. Fără să ştie de ce, profesori şi elevi, toţi au luat-o la sănătoasa. A trînti un bărbat alb era ca şi cum ai smulge masca unui spirit ancestral.

Asta se întîmplase acum douăzeci de ani. Astăzi foarte puţini bărbaţi albi ar mai visa să pălmuiască un director de şcoală şi nici unul n-ar face-o. Ceea ce constituia o tragedie pentru bărbaţii ca William Green, patronul lui Obi.

Obi îl întîlnise deja pe domnul Green în dimineaţa aceea. De îndată ce sosise şi fusese primit la el în birou şi făcuseră cunoştinţă. Fără să se ridice de pe scaun ori să-i ofere mîna, domnul Green a bolborosit ceva care vroia să însemne că lui Obi o să-i placă munca acolo ; în primul rînd, dacă nu este un leneş şi în al doilea rînd dacă este pregătit să-şi folosească scăfîrlia.

— Sînt convins că ai ce folosi, spuse el în concluzie.

Cîteva ore mai tîrziu se dusese în biroul domnului Omo, unde fusese repartizat în acea zi. Domnul Omo era directorul administrativ adjunct. Îşi încuiase aproape treizeci de ani de serviciu în mii de dosare şi urma să se retragă, sau cel puţin aşa zicea el, cînd fiul lui şi-ar fi completat studiile juridice în Anglia. Obi şi-a petrecut prima zi în biroul domnului Omo pentru a învăţa cîteva lucruri administrative.

Domnul Omo a sărit în picioare imediat ce a intrat domnul Green. Şi în acelaşi timp a băgat în buzunar cealaltă jumătate de nucă de kola din care tocmai mînca.

— De ce nu mi-a sosit dosarul cu concediile de studii, a întrebat domnul Green.

— M-am gîndit...

— Nu eşti plătit să gîndeşti, domnule Omo, ci să faci ce ţi se spune. E clar ? Trimite-mi dosarul imediat.

— Da, domnule.

Domnul Green trînti uşa în urma lui şi domnul Omo îi dusese el personal dosarul. Cînd s-a întors a început să-l muştruluiască pe unul mai tînăr decît el care se părea că fusese pricina acestui necaz.

Obi ajunsese la concluzia fermă că nu-i plăcea domnul Green şi că domnul Omo era unul dintre bătrînii lui africani. Şi ca să-i fie confirmată această părere sună şi telefonul. Domnul Omo ezită aşa după cum proceda totdeauna apoi săltă receptorul de parcă acesta vroia să muşte.

— Alo ! Da, domnule. Şi-i înmînă receptorul lui Obi cu o uşurare evidentă. Domnule Okonkwo, pentru dumneata.

Obi luă receptorul. Domnul Green vroia să ştie dacă primise un formular de angajare în serviciu. Obi spuse că nu, n-a primit.

— Să spui *sir* superiorilor dumitale, domnule Okonkwo, şi telefonul se închise cu un zgomot surd.

*

* *

Obi şi-a cumpărat un Morris Oxford la o săptămînă după ce a primit repartiţia în serviciu. Domnul Green i-a dat o scrisoare

de recomandare către vînzători, în care se spunea că domnul este funcţionar superior în serviciul de stat şi are dreptul la *avans* pentru maşină.

Nu i s-a mai cerut nimic altceva. A mers în magazin şi şi-a luat o maşină nouă-nouţă.

Niţel mai tîrziu, în aceeaşi zi, domnul Omo a trimis după el ca să semneze nişte hîrtii.

— Unde ţi-este ştampila? l-a întrebat pe Obi imediat ce acesta a sosit la el.

— Ce ştampilă? întrebă Obi.

— Ai primit o diplomă şi nu ştii că trebuie să pui o ştampilă la un contract?

— Ce contract? întrebă Obi surprins.

Domnul Omo izbucnise într-un rîs batjocoritor. Avea dinţi foarte urîţi, înnegriţi de ţigări şi de nucile de kola. Unul din faţă îi lipsea şi ori de cîte ori rîdea locul acela arăta ca un petec de pămînt viran într-o mahala. Funcţionarii mai tineri rîdeau alături de el din simpatie.

— Crezi că guvernul îţi dă şaizeci de lire fără ca dumneata să semnezi un contract?

Abia atunci a înţeles Obi despre ce era vorba. Urma să primească şaizeci de lire ca împrumut pentru instalare.

— Este o zi minunată, i-a spus el Clarei la telefon. Am în buzunar şaizeci de lire şi la ora două mă duc să-mi iau maşina.

Clara a rîs încîntată.

— Pot să-l sun pe Sam şi să-i spun să nu se deranjeze trimiţînd maşina lui în seara asta?

Domnia-sa, Sam Okoli, ministrul de stat îi invitase să bea ceva cu el şi se oferise să-l trimită pe şoferul lui ca să-i aducă. Clara locuia în Jaba cu vărul ei primar. Primise o

slujbă ca asistentă medicală şi urma să înceapă lucrul peste o săptămînă sau cam aşa ceva. Atunci şi-ar fi găsit şi o locuinţă mai potrivită. Obi încă mai împărţea camera cu Joseph în Obalende, dar urma să se mute într-un apartament pentru funcţionarii superiori în Ikoyi pe la sfîrşitul săptămînii.

Obi se hotărîse să-i placă de domnia-sa Sam Okoli din clipa în care aflase că acesta nu avea nici o intenţie în privinţa Clarei. De fapt urma să se însoare în curînd cu cea mai bună prietenă a ei, iar Clara fusese rugată să-i fie domnişoară de onoare.

— Intră, Clara. Intră, Obi, spuse el, de parcă îi cunoştea pe amîndoi de o viaţă. E o maşină simpatică. Cum merge? Hai, intraţi. Eşti foarte dulce, Clara. Noi nu ne-am cunoscut, Obi, dar ştiu totul despre tine. Sînt fericit că te însori cu Clara. Stai jos. Oriunde. Şi spune-mi ce vrei să bei. Doamna mai întîi ; asta e tot ce ne-a adus omul alb. Îl respect pe omul alb, deşi dorim ca el să plece de aici. *Squash?* Doamne, iartă-mă ! Nimeni nu bea *squash* în casa asta. Samson, adu nişte vin de Xeres pentru domnişoara.

— Da, domnule, spuse Samson îmbrăcat cu o haină albă imaculată încheiată cu nişte nasturi de alamă.

— Bere? De ce nu încerci să bei puţin whisky?

— Nu mă ating de băuturi tari, răspunse Obi.

— Mulţi tineri de peste ocean încep în felul ăsta, spuse Sam Okoli. O.K. Samson, o bere, whisky şi sifon pentru mine.

Obi cercetă cu privirea sufrageria luxoasă. Citise în presă o controversă privind construcţia acestor case ale miniştrilor, pe care guvernul hotărîse să cheltuiască o sumă de treizeci şi cinci de mii pentru fiecare în parte.

— E o casă grozavă, spuse el.

— Nu e prea rea, răspunse ministrul.

— Ce radio cu pick-up enorm ! Obi se ridică de pe locul lui pentru a merge să privească mai de aproape.

— Are şi magnetofon, explică proprietarul lui. Şi de parcă ar fi ştiut la ce se gîndea Obi adăugă : Nu intră în costul casei. Am plătit o sută cincizeci de lire pe el. Traversă încăperea şi dădu drumul la magnetofon.

— Cum îţi place munca la Departamentul de acordare a burselor ? Dacă apeşi pe acest buton, începe să înregistreze. Asta este pentru discuri. Şi ăstălalt pentru radio. Dacă aş fi avut un loc liber în ministerul meu, mi-ar fi plăcut să vii să lucrezi acolo. El opri magnetofonul, derulă banda şi apoi apăsă pe butonul de înregistrare. O să auzi toată conversaţia noastră, totul. Zîmbi cu satisfacţie în vreme ce-şi asculta vocea, adăugînd din cînd în cînd cîte ceva în jargon.

— Omul alb nu s-a băgat chiar peste tot. Noi ţipăm degeaba, spuse el. Apoi păru că-şi realizează poziţia pe care se află şi adăugă. Oricum el trebuie să plece de aici. Asta nu-i ţara lui.

— Îşi turnă încă un whisky, dădu drumul la radio şi se aşeză.

— N-ai decît un secretar adjunct la tine în minister ? întrebă Obi.

— Da, în clipa de față. Sper să am un altul în aprilie. Înainte am avut un nigerian secretar adjunct, dar era un idiot. Avea căpățîna umflată ca o *termită*, pentru că terminase studiile la Universitatea din Ibadan. Acum am un alb, care a fost la Oxford și-mi spune „sir". Oamenii noștri mai au multă cale de străbătut.

Obi și Clara s-au așezat pe locurile din spate, în vreme ce șoferul pe care îl angajaseră în dimineața aceea la un preț de patru lire și zece șilingi pe lună îi ducea la Ikeja, la o distanță de douăsprezece mile, pentru a lua o masă specială în cinstea noii mașini. Dar nici excursia și nici masa n-au constituit un mare succes. Era un lucru evident că fata nu se simțea fericită. Obi a încercat în zadar s-o determine să vorbească sau să fie relaxată.

— Ce s-a întîmplat ?

— Nimic. Sînt doar abătută, asta-i tot.

În mașină fusese întuneric. Obi o prinsese cu brațul și o trăsese spre el.

— Nu aici, te rog.

Pe Obi îl duru tonul ei, mai ales că-și dădea seama că șoferul auzise tot.

— Iartă-mă, dragul meu, spuse Clara strecurîndu-și mîna într-a lui. O să-ți explic mai tîrziu.

— Cînd ? Obi rămăsese tulburat de vocea ei.

— Astăzi. După ce mănînci.

— Ce vrei să spui ? Tu nu mănînci ?

Ea spusese că nu-i era foame. Obi răspunsese că în cazul ăsta nici el nu va mînca. Așa că pînă la urmă s-au hotărît totuși să mănînce. Dar cînd li s-a servit masa, ei doar s-au uitat la ceea ce le adusese chelnerul,

chiar şi Obi, care manifestase la început o zgomotoasă poftă de mîncare.

Rula un film în oraş şi Clara i-a propus lui Obi să meargă să-l vadă. El a răspuns nu, vroia să afle ce era în mintea ei. Apoi au plecat să se plimbe în direcţia bazinului de înot.

Pînă s-o întîlnească pe Clara pe puntea cargoului *Sasa*, el crezuse că dragostea este încă o invenţie umflată a europenilor. Asta nu pentru că femeile îi erau indiferente. Din contra, avusese chiar relaţii intime cu vreo cîteva în Anglia: o nigeriancă, una din Budia de Vest, englezoaice şi altele. Dar aceste legături intime, pe care Obi le luase drept legături de dragoste, nu erau nici adînci, nici sincere. Totdeauna o parte din el, cea raţională, părea că stă departe de toate aceste lucruri şi priveşte îmbrăţişarea pasională cu un dispreţ cinic. Rezultatul era că o jumătate din Obi putea săruta o fată şi putea murmura: „Te iubesc", dar cealaltă jumătate zicea: „Nu fi tîmpit". Şi totdeauna cea de a doua jumătate triumfa pînă la urmă, în vreme ce vraja se evapora ca spulberată de căldură, lăsînd în urmă un ridicol dezinteres.

Cu Clara a fost altfel. Şi aşa fusese de la bun început. Niciodată partea aceea din el nu avusese un zîmbet superior.

— Nu pot să mă mărit cu tine, spuse ea brusc, în vreme ce Obi încerca s-o sărute sub copacul cel înalt de mango de la marginea bazinului de înot, apoi izbucni în plîns.

— Nu te înţeleg, Clara. Era oare un joc de femeie ca să-l lege mai mult de ea? Dar Clara nu era aşa; nu era deloc ascunsă. Nu prea mult oricum. Asta era una din însuşi-

rile pe care Obi le iubea cel mai mult la ea. Părea atît de sigură pe sine că, spre deosebire de alte femei, nu se gîndea cît de repede sau de uşor este cucerită.

— De ce nu poţi să te măriţi cu mine? şi reuşi să spună acest lucru fără să i se simtă tulburarea în glas. În loc de răspuns fata se aruncă la pieptul lui şi începu să-i plîngă violent pe umăr.

— Ce s-a întîmplat, Clara? Spune-mi. Nu numai că era tulburat. Acum avea şi lacrimi în voce.

— Sînt o *osu*, spunea ea, plîngînd. Apoi se linişti, încetă să mai plîngă şi se desprinse tăcută de el. Totuşi el nu-i răspunse nici un cuvînt. Aşa că vezi, continuă ea, că nu putem să ne căsătorim. Era foarte categorică, aproape veselă, un fel teribil de veselie. Numai lacrimile arătau că plînsese.

— Prostii, spuse Obi. Şi aproape că ţipă, de parcă ţipînd acum ar fi putut să îndepărteze acele secunde de tăcere, cînd totul păruse că se opreşte pe loc, cînd ea aşteptase în zadar un răspuns de la el.

Joseph dormea cînd s-a întors acasă. Era trecut de miezul nopţii. Uşa era închisă, dar nu încuiată şi el intră încet. Dar un slab scîrţîit de uşă a fost îndeajuns ca să-l trezească pe Joseph. Fără să mai aibă răbdare să se dezbrace, Obi i-a spus lui Joseph toată povestea.

— Exact lucrul pe care m-am gîndit să te întreb, de ce o fată aşa de bună şi frumoasă a putut să rămînă nemăritată pînă acum. Obi se dezbrăca distrat.

— Oricum, eşti fericit că ştii de la început. Încă nu s-a întîmplat nici o nenorocire.

Ochiul nu se urîţeşte de somn, spuse Joseph ceva cam fără noimă. Observase că Obi nu-i dădea nici o atenţie.

— Am de gînd să mă însor cu ea, spuse Obi.

— Ce ? sări Joseph din aşternut.

— Am de gînd să mă însor cu ea.

— Uită-te la mine, spuse Joseph, sculîndu-se şi încercînd să-şi acopere trupul în jurul mijlocului cu cuvertura. Acum vorbea englezeşte.

— Tu ştii carte, dar asta nu e o treabă de ştiut din cărţi. Ştii ce înseamnă un *osu* ? Dar cum să ştii ? Prin această întrebare scurtă el vrusese să spună că educaţia pe care şi-o făcuse Obi la şcoala de misionari şi apoi în Europa îl înstrăinase de patrie, lucrul cel mai dureros pe care putea să-l spună cineva lui Obi.

— Ştiu mai mult decît tine despre treaba asta, spuse el şi am de gînd să mă însor cu fata asta. De fapt nu aveam nevoie de aprobarea ta.

Joseph gîndi că cel mai bun lucru acum era să o lase baltă. Intră iar sub cuvertură şi începu în curînd să sforăie.

Obi era şi mai hotărît, mai ales că avea un adversar, primul din sutele care aveau să-i urmeze, fără îndoială. Poate că nu era chiar o hotărîre ; pentru el nu putea să fie decît o singură alegere. Era scandalos ca la mijlocul secolului douăzeci un bărbat putea să fie oprit de la însurătoare cu o fată, pentru că stră-stră-stră-bunicul ei se dedicase cu trup şi suflet să servească un anume Dumnezeu, situîndu-se astfel pe o altă poziţie decît ceilalţi şi transformîndu-şi toţi descendenţii într-o castă prohibită pînă la sfîrşitul

vieţii lor. Chiar de necrezut. Şi iată că acum un tip educat îi spune lui Obi că nu înţelegea.

— Nici măcar mama nu mă poate opri, adăugă el în timp ce se lungea alături de Joseph.

La două şi jumătate, în ziua următoare, a sunat-o pe Clara şi i-a spus că vor merge la Kingsway ca să-şi cumpere un inel de logodnă.

— Cînd ? a putut ea să întrebe doar.

— Acum, acum.

— Dar nu ţi-am spus că eu...

— N-am timp de pierdut. Am şi altele de făcut. Încă nu am angajat un servitor, şi nu am cumpărat cele necesare la bucătărie.

— Da, bineînţeles. Aproape că uitasem. Mîine te muţi în noul tău apartament.

S-au urcat în maşină şi s-au îndreptat spre bijutier, în strada Kingsway de unde au cumpărat un inel de douăzeci de lire. Teancul mare de bani, cele şaizeci de lire pe care le avusese Obi, era acum foarte redus. Treizeci şi ceva de lire. Aproape patruzeci.

— Ce zici de o Biblie ? întebă Clara.

— Ce Biblie ?

— Ca să meargă cu inelul. Nu ştii chestia asta ?

Obi nu ştia de această treabă. Au mers la librărie şi au cumpărat o Biblie mică şi drăguţă cu fermoar.

— În ziua de azi toate lucrurile au fermoare, spuse Obi, uitîndu-se instinctiv la şliţul pantalonilor ca să fie sigur că nu uitase să tragă fermoarul, aşa cum se întîmplase o dată sau de două ori.

Şi-au petrecut toată după-masa făcînd cumpărături.

La început Obi era la fel de interesat ca și Clara de toate obiectele pe care ea le cumpăra pentru el. Dar după o oră, timp în care numai o sosieră fusese achiziționată, el și-a pierdut orice urmă de interes pentru aceste lucruri și pur și simplu se tîra după Clara ca un cățeluș ascultător. Aceasta refuzase o oală din aluminiu văzută într-o prăvălie și străbătuseră apoi tot bulevardul ca să cumpere de la un altul una exact la fel și la același preț.

— Care este diferența dintre asta și cea pe care am văzut-o la celălalt magazin ?

— Bărbații sînt orbi, spuse ea.

*

* *

Cînd s-a înapoiat Obi în camert lui Joseph, se făcuse aproape ora 11. Joseph încă nu se culcase. De fapt îl așteptase toată după-masa ca să continue discuția pe care o lăsaseră baltă noaptea trecută.

— Ce face Clara ? întrebă el. Reuși să pună întrebarea în așa fel încît aceasta să pară absolut întîmplătoare și spontană. Obi nu era însă pregătit să se avînte într-o asemenea discuție. Vroia s-o ia de la început așa cum obișnuia să procedeze cu mulți ani în urmă, cînd își făcea baia de dimineață în anotimpul rece și prăfos de pe Coasta de vest. Din toate părțile trupului lui, spatele iubea cel mai puțin apa rece. Stătea înaintea căldării cu apă rece gîndindu-se cum s-o dea gata pe toată. Maică-sa îl striga :

— Obi, tot n-ai terminat ? O să întîrzii la școală și o să iei bătaie.

Obişnuia să încerce apa cu degetul. După care îşi spăla labele picioarelor, apoi picioarele pînă la genunchi, braţele pînă la coate, apoi restul picioarelor şi al braţelor, faţa şi capul, abdomenul, şi, în sfîrşit, cu un salt în aer îşi arunca apa pe spate. Acum vroia să încerce aceeaşi metodă.

— E bine, răspunse el. Ştii că poliţia nigeriană e destul de obraznică ?

— Sînt inutili, spuse Joseph neavînd chef să discute despre poliţie acum.

— L-am rugat pe şofer să ne ducă la Victoria Beach Road. Cînd am ajuns acolo era atît de frig încît Clara a refuzat să iasă din maşină. Aşa că am rămas pe locurile din spate şi am discutat.

— Şoferul unde era ? întrebă Joseph.

Se plimba la o oarecare distanţă şi vroia să vadă farul. Oricum nu ne aflam acolo de mai mult de zece minute cînd a apărut o maşină a poliţiei şi a tras lîngă maşina noastră şi unul dintre oameni a aprins lanterna.

— Bună seara, domnule, a spus el.

— Bună seara, i-am răspuns eu.

Apoi el a întrebat :

— E soţia dumneavoastră ?

Am simţit că-mi îngheaţă sîngele în mine. Am răspuns.

— Nu.

Apoi m-a mai întrebat :

— De unde ai agăţat-o ?

La chestia asta n-am mai rezistat şi m-am înfuriat, Clara mi-a spus în limba Ibo să chem şoferul şi să plecăm. Poliţistul s-a schimbat imediat. Era şi el tot un Ibo, înţelegi. Mi-a spus că n-a înţeles asta de la început. Mi-a spus că multora le place

în zilele de astăzi să discute cu nevestele altora pe plajă. Numai gîndeşte-te la chestia asta :

— *De unde ai agăţat-o ?*

— Şi ce ai făcut apoi ?

— Am plecat. Nu mai era posibil să rămînem acolo după acest incident. Că veni vorba. Ştii că ne-am logodit. I-am dat un inel azi după-masă.

— Foarte bine, răspunse Joseph acru. S-a gîndit o vreme după care a întrebat :

— Ai de gînd să te însori după moda englezească, sau intenţionezi să-i rogi pe ai tăi să se întîlnească, aşa după cum este obiceiul, cu familia ei ?

— Nu ştiu încă. Să vedem ce zice tatăl meu.

— I-ai spus ceva de treaba asta cît ai stat la el ?

— Nu, pentru că nu eram hotărît atunci.

— N-o să fie de acord, spuse Joseph. Să nu-mi spui mie pe nume dacă n-o fi aşa.

— O să-i determin eu, răspunse Obi, mai ales pe mama.

— Uită-te la mine. Tot timpul Joseph îi ruga pe oameni să se uite la el.

— Ce ai tu de gînd nu te priveşte numai pe tine, ci întreaga ta familie şi toate generaţiile viitoare. Dacă bagi un deget în ulei se murdăresc toate degetele. În viitor, cînd ne vom civiliza cu toţii, oricine va putea să se însoare cu cine vrea. Dar n-a venit încă vremea aia. Generaţia noastră e o generaţie de pionieri.

— Ce este un pionier ? Unul care ne arată drumul. Asta fac eu. Oricum. E prea tîrziu să se mai schimbe ceva acum.

— Nu-i adevărat, spuse Joseph. Ce înseamnă un inel de logodnă ? Părinţii noştri nu se însurau cu inele. Nu e prea tîrziu să schimbi. Aminteşte-ţi că tu eşti singurul fiu din Umuofia care a fost educat peste ocean. Nu dorim să fii ca acel copil nefericit căruia îi creşte primul dinte şi acela e stricat. Cum poţi să-i încurajezi cu fapta ta pe bieţii bărbaţi şi pe bietele femei care au strîns banii ?

Obi începu să se cam enerveze.

— A fost doar un împrumut, ţine cont. Am să-l restitui pînă la ultimul bănuţ.

*

* *

Obi ştia mai bine decît oricine că familia lui o să se opună în mod categoric la ideea ca el să se însoare cu o fată *osu*, dar cine nu s-ar fi opus ? Dar pentru el ori era Clara ori nimeni altcineva. Legăturile lui cu familia erau foarte bune cîtă vreme nu interveneau între el şi Clara.

— Dacă aş putea să o conving pe mama, gîndi el, totul ar fi foarte bine.

Între el şi mama lui era o afinitate deosebită. Dintre cei opt copii ai ei, Obi îi era cel mai apropiat sufleteşte. Vecinii obişnuiau s-o numească „mama lui Janet" pînă să se nască Obi, iar după asta ea a devenit imediat „mama lui Obi". Vecinii aveau un instinct precis în asemenea probleme. Cît a fost copil, Obi nu a pus la îndoială acest fapt. Dar cînd avea în jur de zece ani s-a întîmplat ceva ce în mintea lui tînără a luat o formă concretă. Avea o lamă de ras ruginită cu care îşi ascuţea creionul sau uneori

tăia cîte o lăcustă. Într-o zi a uitat-o în buzunar iar maică-sa s-a tăiat la mînă foarte tare cînd îi spăla hainele pe o piatră la pîrîu. Ea s-a întors cu hainele nespălate și cu mîna șiroind de sînge. Dintr-un motiv sau altul, ori de cîte ori se gîndea cu afecțiune la mama lui, mintea lui se întorcea la acest moment din trecut

Asta îl lega foarte mult de ea.

Cînd și-a spus în sinea lui: „Dacă aș putea s-o conving pe mama mea", el era aproape sigur că o va putea convinge.

Capitolul VIII

Uniunea Progresistă din Umuofia, filiala din Lagos, se întrunea în prima sîmbătă a fiecărei luni. Obi nu participase la întrunirea din noiembrie, pentru că pe atunci se afla în vizită la Umuofia. Prietenul lui Joseph ceruse scuze în locul lui pentru această absență.

Următoarea întrunire avusese loc la 1 decembrie 1956. Obi își aducea foarte bine aminte de acea zi, pentru că era o dată importantă din viața lui. Joseph îi telefonase la birou ca să-i amintească de faptul că ședința începea la patru jumătate după-masă.

— Să nu uiți să mă suni, l-a rugat el.

— Bineînțeles că nu, a răspuns Obi. Așteaptă-mă la patru.

— Bun! La revedere. Ori de cîte ori Joseph discuta la telefon reușea să aibă tot-

deauna un ton foarte impresionant. În asemenea momente nu vorbea niciodată în limba Ibo și nici în argoul englezesc. După ce a pus telefonul în furcă le-a spus colegilor :

— Ăsta e ca și fratele meu. Tocmai s-a întors de peste ocean. Și-a luat diploma de licențiat în litere, în clasici. Joseph prefera totdeauna literatura clasicilor și nu engleza actuală. Aceea suna mai impresionant.

— Unde lucrează ?

— Secretar la Departamentul de acordare a burselor.

— Se cîștigă o groază de bani acolo. Orice student care a fost în Anglia se interesează mai întîi de o casă.

— El nu-i din ăștia, a răspuns Joseph. El e un domn. Nu se pretează la mită.

— Zău ? ! făcu celălalt cu neîncredere.

La patru și un sfert Obi a sosit la Joseph în mașina lui nouă Morris Oxford. Ăsta era motivul pentru care Joseph așteptase cu atîta nerăbdare întîlnirea aceasta deosebită. Dorea să se fălească și el cu mașina prietenului lui. Era o ocazie rară pentru Uniunea Progresistă din Umuofia cînd unul dintre fiii ei sosea la întrunire într-o mașină sport. Joseph, ca prieten foarte apropiat al lui Obi, vroia să aibă și el o parte din această fală. Se îmbrăcase impecabil : purta pantaloni din flanel gri, cămașă albă de nailon, cravată de culoare închisă cu picățele și pantofi negri. Deși nu a spus nimic, a rămas dezamăgit că Obi nu se arăta la înălțimea situației. E adevărat că vroia să se fălească și el cu mașina, dar nu ar fi dorit să i se spună că e un *outsider* care plîngea mai tare ca cel lovit de soartă. Bărbații din Umuofia nu

făceau asemenea comentarii jenante.

Reacţia celor de la întrunire a fost mai bună decît se aşteptase chiar şi Joseph. Deşi Obi sosise la Joseph la patru şi un sfert, Joseph a întîrziat plecarea pînă la ora cinci cînd ştia că întrunirea va fi în toi. Ce mai conta faptul că întîrziau pe lîngă cel de a te mîndri că te dai jos dintr-o maşină sport spre stupefacţia celor din Umuofia? După cum s-a dovedit, nimănui nu i-a mai trecut prin cap să-i certe pentru că întîrziaseră. Toţi au bătut din palme, i-au ovaţionat, au dansat cînd au văzut maşina oprită în faţa clădirii.

— *Umuofia kwenu!* a strigat un bătrîn.

— Da, au răspuns toţi la unison.

— *Umuofia kwenu!*

— Da.

— *Kwenu!*

— Da.

— *Ife awolu Ogoli azua n'afia,* a spus el.

Lui Obi i s-a oferit locul de lîngă preşedinte şi a trebuit să răspundă la nenumărate întrebări în legătură cu slujba lui şi cu maşina înainte ca întrunirea să treacă iar la problemele ce-i interesau pe toţi.

Joshua Udo, un curier de la poştă fusese concediat că dormise în timpul serviciului. El susţinea că nu dormise ci fusese luat de gînduri. Dar şeful lui căutase o modalitate de a se răzbuna pe el fiindcă nu plătise toată suma de zece lire, mită, pe care o promisese cînd se angajase în slujbă. Joshua îi ruga acum pe concetăţenii lui să-i împrumute cele zece lire pentru a-şi găsi o altă slujbă.

Toţi fuseseră practic de acord cu acest lucru cînd au fost întrerupţi de sosirea lui Obi. Preşedintele tocmai îi dăduse timp de

gîndire lui Joshua în legătură cu faptul de a dormi în birou, înainte de a-l împrumuta din fondurile publice.

— N-ai plecat din Umuofia, de la o distanţă de patru sute de mile ca să vii în Lagos să dormi, i-a spus el. Sînt destule paturi în Umuofia. Dacă nu vrei să munceşti poţi să te întorci acolo. Voi toţi curierii sînteţi la fel. Am unul la mine, care cere totdeauna voie să meargă la closet. Oricum, sînt de acord să aprobăm un împrumut de zece lire domnului Joshua Udo pentru... a... pentru motivul limpede de a-şi căuta o nouă slujbă. Ultima frază fusese spusă în englezeşte din cauza naturii ei legale. Împrumutul a fost aprobat. Apoi, ca un fel de distracţie, cineva din mulţime l-a luat peste picior pe preşedinte pentru cele spuse mai înainte : că ceea ce îi aducea pe ei de la o depărtare de sute de mile pînă la Lagos era dorinţa de a munci.

— E vorba de bani nu de muncă, a subliniat omul. Am lăsat acasă o groază de treabă... Oricine doreşte să muncească poate să se întoarcă acasă, să-şi ia hîrleţul şi să intre în stufărişul îngrozitor dintre Umuofia şi Ubaino. O să aibă astfel ocupaţie pînă la sfîrşitul zilelor lui. Întrunirea a căzut de acord că nu munca, ci banii i-au adus pe toţi la Lagos.

— Nu e cazul să mai glumim, a spus bătrînul care mai devreme întîmpinase Umuofia cu un fel de salut războinic. Joshua nu are acum slujbă. I-am dat zece lire. Dar zece lire nu contează. Dacă puneţi aici în locul în care stau eu acum o sută de lire nici asta nu contează. Iată de ce spunem noi că cel care are în jurul lui prieteni e

mai bogat decît cel cu bani. Oricare dintre noi cei de față ar trebui să caute în sectorul în care lucrează vreo posibilitate de a pune un cuvînt bun pentru Joshua. Și acest lucru de asemeni a fost aprobat.

— Mulțumim Celui de Sus, continuă el, avem acum pe unul din fiii noștri în serviciul superior. Nu intenționăm să-i cerem să-și împartă salariul cu noi. E vorba de lucruri mărunte, ca ăsta de pildă, unde poate să ne ajute. Ar fi o greșeală din partea noastră să nu-i facem această propunere. Cînd omori un șarpe nu-l duci în mînă dacă ai și o traistă în care încap obiecte mai mari, nu? După care se așeză pe scaunul lui.

— Cuvintele dumitale sînt pline de înțelepciune, spuse președintele. La fel ne-am gîndit și noi. Dar trebuie să-i dăm tînărului timp să cerceteze întîi și să vadă despre ce este vorba.

Întrunirea și-a exprimat adeziunea la cele spuse de președinte printr-un murmur general:

— Să-i dăm tînărului timp. Să se aranjeze acolo. Obi nu se simțea deloc în largul lui. Dar știa că ei sînt bine intenționați. Probabil că n-o să-i fie prea greu să-i împace.

Următorul punct pe ordinea de zi a fost o moțiune critică la adresa președintelui și a celor din comitetul administrativ pentru că nu respectaseră întocmai tot ce se aranjase pentru recepția dată în cinstea lui Obi. Acesta a rămas surprins. El crezuse că recepția fusese excelentă. Dar nu credeau la fel și cei trei tineri care prezentau această moțiune. Și la fel ca ei, după cum a ieșit la iveală, credeau încă vreo alți doispre-

zece dintre cei tineri. Plîngerea lor consta în faptul că nu li se dăduse nici o sticlă de bere din cele douăzeci și patru ce fuseseră cumpărate. Persoanele mai de vază și cele mai în vîrstă monopolizaseră această bere, lăsînd celor tineri două butoaie cu vin acru de palmier. Și după cum știa oricine, vinul de palmier din Lagos nu era nici pe departe vin de palmier, ci a băutură foarte diluată.

Această acuzație a declanșat un schimb de cuvinte dure timp de mai bine de o jumătate de oră. Președintele i-a numit pe tinerii respectivi niște „ingrați nerecunoscători a căror specialitate era bîrfa". Unul dintre tineri a fost de părere că era imoral să te folosești de fondurile publice ca să cumperi bere pentru a potoli setea unui particular ! Cuvintele erau dure, dar Obi simțea cumva că le lipsește răutatea : mai ales că erau cuvinte englezești luate direct din ziar. Cînd totul s-a terminat, președintele a anunțat că onorabilul lor fiu Obi Okonkwo avea să le spună cîteva cuvinte. Acest anunț a fost primit cu mare bucurie.

Obi s-a ridicat în picioare, le-a mulțumit că ținuseră o întrunire atît de utilă, nu spusese însuși Psalmistul că este bine ca frații între ei să se întîlnească în bună înțelegere ?

— Părinții noștri au de asemenea o vorbă despre pericolul de a sta despărțiți unii de alții. Ei spun că e blestemul șarpelui. Dacă toți șerpii ar trăi împreună în același loc, cine s-ar putea apropia de ei ? Dar ei trăiesc fiecare separat, în altă parte și astfel cad ușor pradă oamenilor. Obi știa că a făcut o impresie bună. Ascultătorii lui au

aprobat dînd din capete şi au dat răspunsurile potrivite. De bună seamă că era un discurs pregătit de la început pînă la sfîrşit, dar acesta nu suna ca un rol învăţat pe de rost.

A vorbit despre minunata primire pe care i-o făcuseră la înapoiere.

— Dacă un bărbat se întoarce dintr-o lungă călătorie şi nu-i spune nimeni *uno*, se simte ca unul care nici nu s-a întors. Încercă să improvizeze o glumă despre berea şi vinul de palmier, dar nu a avut nici un succes, după care s-a grăbit să ajungă la punctul următor. Le-a mulţumit pentru sacrificiile pe care le făcuseră ei ca să-l trimită în Anglia. O să facă tot posibilul, a zis el, să le justifice încrederea. Discursul care începuse cu cuvinte sută la sută în limba Ibo ajunsese să fie acum doar cincizeci la sută în limba lui maternă. Dar auditoriul părea să fie încă impresionat la culme. Le plăcea limba Ibo, vorbită frumos, dar admirau totodată şi engleza. În cele din urmă a ajuns şi la subiectul principal. Am să vă fac o mică rugăminte. După cum ştiţi cu toţii, trebuia puţin timp să mă stabilesc din nou aici după o absenţă de patru ani. Am multe mici probleme particulare de rezolvat. Rugămintea mea este aceasta ca dumneavoastră să mă mai lăsaţi vreo patru luni pînă o să pot şi eu să restitui împrumutul pe care mi l-aţi dat.

— Asta e o treabă măruntă, a spus cineva. Patru luni e puţin timp. O datorie poate să se învechească, dar niciodată nu dispare.

Da, asta era o treabă măruntă, dar era clar că nu toţi gîndeau aşa. Obi auzise chiar cum cineva întreba în ce avea el de

gînd să investească suma uriaşă de bani acordată de guvern.

— Cuvintele dumitale sînt foarte frumoase, a spus preşedintele la sfîrşit. Nu cred că vreunul dintre noi o să răspundă nu la rugămintea făcută. O să te păsuim patru luni. Pot să vorbesc în numele Umuofiei ?

— Da ! au răspuns ei.

— Dar mai sînt vreo două vorbe pe care aş vrea să ţi le spun. Eşti foarte tînăr. Mai ieri erai un copilandru. Ştii carte. Dar cartea e una şi experienţa alta. Aşa că nu mi-e teamă să-ţi vorbesc.

Inima lui Obi începu să bată puternic.

— Eşti unul de ai noştri, aşa că trebuie să-ţi vorbim deschis. Trăiesc aici în Lagos de cincisprezece ani. Am venit pe 6 august 1941. Lagosul e un loc periculos pentru un tînăr. Dacă te laşi ademenit de el ajungi la pierzanie. Probabil o să mă întrebi de ce-ţi spun toate aceste lucruri. Eu ştiu cum îşi plăteşte guvernul oamenii din serviciul superior. Cîştigi într-o lună cît cîştigă oricare dintre fraţii dumitale de aici într-un an. Ţi-am spus deja că o să te păsuim patru luni de zile. Putem să te păsuim chiar un an. Dar îţi facem oare vreun bine ?

Un nod uriaş se aşezase în gîtul lui Obi.

— Ceea ce-ţi plăteşte guvernul e mai mult decît destul, numai să n-o apuci pe cărări greşite. Mulţi dintre oameni au spus : „Doamne păzeşte !“ Nu ne putem permite să apucăm pe căi lăturalnice, a continuat preşedintele. Sîntem nişte pionieri care-şi clădesc familiile şi oraşul. Şi cei care clădesc trebuie să se abţină de la

multe plăceri. Nu trebuie să bem, pentru că-i vedem pe vecinii noştri cum beau şi aleargă după femei şi pentru că ceea ce facem noi trebuie să reziste. Poate te întrebi de ce îţi spun toate astea. Am auzit că te plimbi cu o fată de origine dubioasă şi chiar te gîndeşti să te însori cu ea...

Obi sări în picioare tremurînd de furie. În asemenea momente cuvintele îl părăseau totdeauna.

— Te rog să stai jos, domnule Okonkwo, spuse preşedintele calm.

— Stau pe picioarele mele ! urlă Obi în englezeşte. Aş putea să te dau în judecată pentru asta... pentru asta... pentru asta.

— Poţi să mă dai în judecată după ce termin ce am de spus.

— Nu vreau să mai ascult nimic. Îmi retrag rugămintea. O să încep să plătesc chiar la sfîrşitul acestei luni. Chiar din clipa asta ! Dar nu vă mai permit să vă băgaţi nasul în treburile mele. Şi dacă de asta v-aţi întîlnit aici, spuse el în limba Ibo, puteţi să-mi tăiaţi amîndouă picioarele dacă le mai vedeţi vreodată pe aici. Se îndreptă apoi spre uşă. O groază de oameni încercară să-l reţină.

— Te rugăm să stai jos.

— Calmează-te !

— Fără scandal.

Toţi vorbeau deodată. Obi şi-a făcut drum printre ei şi s-a îndreptat orbeşte spre maşina lui avînd o jumătate de duzină de oameni care se rugau la picioarele lui să se întoarcă înapoi.

— Dă-i drumul ! ţipă el la şofer de îndată ce a intrat în maşină.

— Obi, te rog, spuse Joseph, ţinîndu-se de portiera maşinii în aşa fel că-ţi făcea milă.

— Ieşi afară!

Maşina porni din loc. La jumătatea drumului spre Jkoyi el îi porunci şoferului să oprească şi să o ia înapoi spre Lagos, spre locuinţa Clarei.

Capitolul IX

Perspectiva de a lucra alături de domnul Green şi de domnul Omo nu-l încînta cine ştie ce pe Obi, dar a descoperit în curînd că nu era atît de rău cum gîndise. I se dăduse, dintr-un motiv oarecare un birou separat, pe care îl împărţea cu o încîntătoare englezoaică, secretara domnului Omo. Pe domnul Omo îl vedea foarte rar, iar pe domnul Green doar cînd se năpustea în birou să-i dea ordine lui sau domnişoarei Marie Tomlinson.

— E ciudat, nu? spusese domnişoara Tomlinson odată. Dar de fapt nu e un tip rău.

— Bineînţeles că nu, răspunse Obi. Ştia că multe din aceste secretare erau puse acolo ca să-i spioneze pe africani. Una dintre tacticile lor era să pretindă că sînt foarte prietenoase şi cu mintea luminată. Dar trebuia să fii cu băgare de seamă ce spui. Nu că i-ar fi păsat dacă domnul Green ştia ce gîndea despre persoana lui.

De fapt se cuvenea să ştie. Dar nu avea de gînd să-i transmită acest lucru printr-un *agent provocateur*.

Pe măsură ce săptămînile treceau, totuşi, vigilenţa lui Obi scădea devenind „mică, mică", cum se spunea. Acest lucru s-a întîmplat într-o dimineaţă odată cu vizita Clarei în biroul lui. Ea venise să-i spună nu ştiu ce. Domnişoara Tomlinson îi auzise vocea la telefon de vreo cîteva ori şi-i spusese lui Obi cît de atrăgătoare era. Obi le-a făcut atunci cunoştinţă şi a fost puţin surprins văzînd că englezoaica a fost sincer încîntată la vederea fetei. După ce Clara plecase ea n-a mai discutat nimic altceva pentru tot restul zilei.

— Este frumoasă cu adevărat. Sînteţi norocos. Cînd aveţi de gînd să vă căsătoriţi ? Eu dacă aş fi în locul dumneavoastră n-aş mai aştepta. Şi aşa mai departe.

Obi se simţea ca un şcolar stîngaci care cîştiga primul lui premiu pentru ceva extraordinar de inteligent. A început să o vadă pe domnişoara Tomlinson într-o altă lumină. Dacă asta făcea parte din tacticile ei, era într-adevăr una foarte inteligentă pentru care merita credit. Dar nu arăta a fi o chestie inteligentă ori forţată. Părea să pornească direct din suflet.

A sunat telefonul şi a răspuns domnişoara Tomlinson.

— Domnul Okonkwo ? Da. Aşteptaţi că vi-l dau. Pentru dumneavoastră, domnule Okonkwo.

Telefonul lui Obi era cuplat cu al ei. El a crezut că e Clara, dar era recepţionista de la parter.

— Un domn ? Trimite-ţi-l sus, vă rog. Vrea să vorbim acolo ? Foarte bine. O să cobor. Imediat.

Domnul purta un costum cu vestă şi ţinea în mînă o umbrelă închisă. Evident că era un nou sosit din Anglia.

— Bună dimineaţa. Mă numesc Okonkwo.

— Eu, Mark. Bună ziua.

Şi-au strîns mîinile.

— Am venit să vă consult în legătură cu ceva semioficial şi semiparticular.

— Hai să urcăm în biroul meu, vreţi ?

— Mulţumesc foarte mult.

Obi l-a condus sus.

— Tocmai v-aţi întors în Nigeria, nu-i aşa ? l-a întrebat el pe cînd urcau treptele.

— M-am întors acum şase luni.

— Înţeleg. Şi-i deschise uşa. După dumneavoastră.

Domnul Mark intră înăuntru şi apoi se retrase brusc de parcă văzuse un şarpe în calea lui. Dar îşi reveni destul de repede şi intră înăuntru.

— Bună dimineaţa, îi spuse el domnişoarei Tomlinson, zîmbind cît îl ţinea gura.

Obi trase un alt scaun la masa lui şi domnul Mark se aşeză.

— Şi cu ce vă pot fi de folos ?

Spre uimirea lui domnul Mark îi răspunse în Ibo.

— Dacă nu vă deranjează, vreţi să vorbim în Ibo ? N-am ştiut că aveţi aici o europeană.

— Cum doriţi. De fapt nu mi-am dat seama că sînteţi un Ibo. Care e problema ? El încercă să pară indiferent.

— Ei bine, iată despre ce e vorba. Am o soră care tocmai şi-a luat diploma pentru

gradul întîi. Vrea să vă ceară o Bursă Federală ca să studieze în Anglia.

Deşi vorbea în Ibo, mai erau vreo cîteva cuvinte pe care trebuia să le spună în englezeşte. Cuvinte ca: „diplomă şcolară, bursă". Coborî vocea pînă la şoaptă cînd le pronunţă.

— Vreţi formulare pentru cerere? întrebă Obi.

— Nu, nu, nu. Le am. Despre altceva este vorba. Mi s-a spus că sînteţi secretarul unei comisii pentru acordat burse şi m-am gîndit că ar trebui să vă cunosc. Sîntem amîndoi nişte Ibo şi nu pot să vă ascund nimic. Este foarte bine să înaintezi formulare, dar ştiţi cum e în ţara noastră. Pînă nu cunoşti lumea...

— În cazul acesta nu e necesar să cunoaşteţi pe nimeni. Singurul...

— Mă gîndeam de fapt să vin la dumneavoastră acasă, dar bărbatul care mi-a vorbit despre dumneavoastră nu ştia unde locuiţi.

— Îmi pare rău, domnule Mark, dar nu înţeleg pur şi simplu unde bateţi. Spuse acest lucru în englezeşte, spre marea uimire a domnului Mark. Domnişoara Tomlinson îşi ciuli urechile ca un cîine care nu este chiar sigur dacă a pomenit cineva cuvîntul oase.

— Iertaţi-mă... a... domnule Okonkwo. Dar nu mă înţelegeţi greşit. Ştiu că aici nu e locul potrivit pentru... a...

— Nu cred că mai avem ceva de discutat. Şi vorbi din nou în englezeşte. Dacă nu vă supăraţi, sînt foarte ocupat. Se ridică în picioare. Se ridică şi domnul Mark, îngînînd cîteva scuze, după care se îndreptă spre uşă.

— Şi-a uitat umbrela, observă domnişoara Tomlinson pe cînd Obi se întorcea la locul lui.

— Of, Doamne! Luă umbrela şi se năpusti afară din birou.

Domnişoara Tomlinson îl aştepta cu nerăbdare ca să audă ce o să zică în momentul cînd se va înapoia, dar el pur şi simplu s-a aşezat pe scaun de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat şi deschise un dosar. Ştia că femeia îl urmăreşte şi îşi încreţi fruntea prefăcîndu-se că se concentrează.

— A fost grozav, spuse ea.

— O, da. E un tîmpit. El nu ridică privirea şi conversaţia încetă.

Toată dimineaţa Obi s-a simţit ciudat de triumfător. Acest sentiment nu se deosebea mult de sentimentul pe care îl avusese cu vreo cîţiva ani în urmă în Anglia după ce se culcase cu prima femeie. Cînd acceptase să vină la locuinţa lui, aceasta îi spusese în cam tot atîtea cuvinte scopul vizitei ei.

— Am să te învăţ cum se dansează în lumea bună cînd o să vii, îi spusese el.

— O să fie grozav, a răspuns ea nerăbdătoare, şi, poate puţin şi cum se dansează în lumea de jos. Şi zîmbise ştrengăreşte. Cînd a sosit ziua cu pricina, lui Obi îi era teamă. Auzise că se poate să şi dezamăgeşti o femeie. Dar el n-o dezamăgise şi cînd totul se terminase s-a simţit ciudat de triumfător. Femeia i-a spus că avusese impresia că fusese atacată de un tigru.

Şi după întîlnirea cu domnul Mark se simţise tot ca un tigru. Cîştigase clar şi categoric prima bătălie. Toţi ziceau că este imposibil să cîştigi astfel. Se spunea că un bărbat se aşteaptă ca tu să accepţi „kola" de la

el pentru serviciile pe care i le faci și pînă cînd nu se întîmpla acest lucru mintea lui nu este niciodată liniștită. E la fel ca un pui de gîrliță neexperimentat care a furat o rățușcă și mama lui i-a poruncit să o ducă înapoi pentru că rața nu spusese nimic, nu făcuse nici un zgomot, doar se plimbase pe acolo.

„E un pericol grav în acest soi de tăcere. Du-te și adu un pui de găină. Pe găină o cunoaștem. Țipă și blestemă și cu asta gata. Un bărbat căruia îi faci o favoare n-o să înțeleagă dacă nu spui nimic, nu faci gălăgie, ci pur și simplu pleci. Poți aduce mai mult necaz refuzînd mita decît acceptînd-o. Nu spusese ministrul statului, deși se afla într-un moment de beție, necontrolat, că necazul nu consta în a primi mită, ci în faptul de a nu reuși să faci lucrul pentru care ți s-a dat mită. Și dacă refuzi cum poți să știi că un «frate» sau un «prieten» nu primește în numele tău spunînd tuturora că este reprezentantul tău ? Prostii cu nemiluita ! Era ușor să-ți păstrezi mîinile curate. Nu-ți trebuia decît abilitatea de a spune : Îmi pare rău domnule Cutare, dar nu mai are rost să continuăm discuția. Bună dimineața. Nu se cuvine de bună-seamă să fii arogant. La urma urmei tentația nu era atît de puternică. Dar dacă stai să judeci drept n-ai putea spune că ar fi inexistentă. „Obi descoperea că era din ce în ce mai imposibil să trăiască din ceea ce îi rămînea din cele patruzeci și șapte de lire și zece cenți după ce plătea douăzeci Uniunii Progresiste din Umuofia și zece îi trimitea părinților lui. Chiar și acum n-avea nici o idee de unde or să iasă taxele școlare ale lui John pentru

trimestrul următor. Nu, nu se putea spune că nu are nevoie de bani.

Tocmai își terminase acum prînzul format dintr-un fel de piure de cartofi dulci și supă de *egusi* și se întindea pe sofa. Supa, în special, fusese bine preparată — conținea carne și pește proaspăt — și el mîncase pînă peste poate. Ori de cîte ori mînca prea mulți cartofi se simțea ca un șarpe boa care a înghițit o capră. S-a întins neputincios pe sofa, așteptînd să se digere o parte din mîncare ca să aibă posibilitatea să respire.

Afară, în fața casei oprise o mașină. Obi și-a închipuit că este unul din ceilalți cinci colocatari care ocupau blocul acela cu șase apartamente. Nu-i știa pe nici unul după nume și numai pe vreo cîțiva din vedere. Erau cu toții europeni. Vorbea cam o dată pe lună cu unul din ei, un bărbat înalt de la Departamentul serviciului public care locuia pe același palier cu el, în apartamentul din fața lui. Dar faptul că vorbea cu el nu avea nici o legătură cu acela că împărțeau amîndoi același etaj. Bărbatul acesta avea în grija lui grădina comună și strîngea cîte șaisprezece penny pe lună de la fiecare locatar ca să-l plătească pe grădinar. Așa că Obi îl cunoștea bine din vedere. Știa de asemenea pe unul de sus care-și aducea acasă în fiecare sîmbătă seară o prostituată africană.

Mașina se pusese din nou în mișcare. Era clar un taxi, pentru că numai taximetriștii puteau mări turația motoarelor în felul acesta. La ușă se auzi un ciocănit timid. Cine putea fi ? Clara era de serviciu în acea după-masă. Probabil, Joseph. De luni de zile încercase să-și recîștige locul binemeritat în

sufletul lui Obi, loc pe care îl pierduse la acea întrunire nefericită a Uniunii Progresiste din Umuofia. Vina lui consta în aceea că-i mărturisise în secret preşedintelui despre logodna lui Obi cu o fată proscrisă. Se rugase de el să-l ierte : spunea că-i mărturisise acest lucru Preşedintelui în speranţa că acela, prin poziţa pe care o ocupa, ca părinte al celor din Umuofia în Lagos să poată rezolva problema cu Obi, prin argumente raţionale.

— Nu contează, îi spuse Obi. Să uităm chestia aia. Dar el nu uitase. Încetase să-l viziteze pe Joseph în apartamentul lui. Iar în ceea ce o privea pe Clara ea nici nu mai vroia să-l vadă în ochi pe Joseph. Obi rămînea uneori uluit şi îngrozit de intensitatea urii ei, ştiind cît de mult ţinuse la el înainte. Acum era nesincer, invidios capabil chiar să-l otrăvească pe Obi. Incidentul, ca o baie în vin de palmier cînd apare pojarul scosese la suprafaţă toată spuzeala aceea urîtă.

Obi deschise uşa luînd o mină foarte posacă. În locul lui Joseph însă la uşă se afla o fată.

— Bună ziua, spuse el, complet schimbat.

— Îl caut pe domnul Okonkwo, spuse ea.

— Eu sînt. Intră. Rămase surprins de propria lui veselie bruscă ; fata era, la urma urmei, complet necunoscută, deşi destul de atrăgătoare. Aşa că îşi retrase coarnele.

— Vă rog, luaţi loc. Că veni vorba, nu cred să ne fi cunoscut înainte.

— Nu. Sînt Elsie Mark.

— Încîntat de cunoştinţă, domnişoară Mark. Ea zîmbi delicios, arătînd un şirag de dinţi perfecţi de un alb imaculat.

În șiragul de sus, între cei doi dinți din față, se afla o mică strungăreață, ca și la Clara. Cineva îi spusese că fetele cu asemenea dinți sînt focoase.

Se așeză și el. Nu se arătă timid așa cum era de obicei cu fetele, deși nu știa ce să-i spună în continuare.

— Trebuie să fi rămas surprins de vizita mea aici. Acum îi vorbea în limba Ibo.

— Nu știam că sînteți o Ibo. Imediat după ce spusese acest lucru se făcu lumină în mintea lui. Bruma de veselie îi dispăru. Fata trebuie să fi observat o schimbare în expresia lui sau probabil o schimbare a mîinilor. Îi evită ochii și cuvintele îi ieșiră șovăielnic. Proba terenul lunecos cînd cu un picior prudent cînd cu celălalt înainte de a se avînta cu întreg corpul.

— Îmi pare rău că fratele meu a venit la birou la dumneavoastră. Eu i-am spus să nu vină.

— Nu-i nimic, se pomeni Obi zicînd. I-am spus... a... că dacă dumneata la Diploma de gradul întîi, ai foarte multe șanse. Totul depinde de dumneata, pur și simplu, cît de mult o să-i impresionezi pe membrii comisiei la întîlnirea cu ei.

— Cel mai important lucru, spuse ea, este să fiu sigură că sînt selectată pentru a apărea în fața comisiei.

— Da. Dar v-am spus că aveți la fel de multe șanse ca oricare altcineva.

— Dar cei cu gradul întîi sînt lăsați uneori pe dinafară în favoarea celor cu gradul doi sau trei.

— Nu mă îndoiesc că se poate întîmpla și așa uneori. Dar toate celelalte lucruri rămîn egale... Iertați-mă, nu v-am oferit ni-

mic. Pot să vă aduc coca-cola ? Ea îi aruncă o privire timidă, zîmbitoare. Da ? spuse el, după care se repezi la frigider și scoase de acolo o sticlă. O deschise îndelung și turnă încet în pahar. Se gîndea și era furios.

Ea acceptă paharul și-i zîmbi drept mulțumire. Trebuie să fi avut vreo 17 sau 18 ani. O fetiță, gîndi Obi. Și deja atît de înțeleaptă și descurcăreață. Și știa să se comporte atît de înțelept în societate. Au rămas pe scaune tăcuți o bună bucată de vreme.

— Anul trecut, spuse ea brusc, nici una dintre fetele din școala noastră care au luat gradul întîi n-a primit bursă.

— Probabil că nu au reușit să impresioneze comisia.

— N-a fost așa. Asta s-a întîmplat pentru că nu i-au vizitat pe membrii comisiei la ei acasă.

— Așa că v-ați hotărît să-i vizitați ?

— Da.

— Este o bursă atît de importantă la urma urmei ? De ce nu vă dă bani o rudă de a dumneavoastră ca să puteți merge la universitate ?

— Tatăl meu și-a cheltuit toți banii cu fratele meu. A mers la medicină, dar a pierdut examenele. S-a mutat la politehnică, dar i s-a întîmplat la fel. A stat în Anglia doisprezece ani.

— E vorba de domnul care a venit la mine astăzi ? Ea dădu din cap. Cu ce se întreține ?

— E profesor la un liceu al comunității. Acum arăta foarte tristă. S-a întors la sfîrșitul anului trecut, pentru că a murit tatăl nostru, iar noi am rămas fără bani.

Lui Obi îi era foarte milă de ea. Era fără îndoială o fată inteligentă care-şi pusese în cap ca atîţia alţi tineri nigerieni să facă studii universitare. Şi cine-i putea învinui? În nici un caz Obi. Fusese pur şi simplu o ipocrizie să întrebe dacă o bursă era la urma urmei atît de importantă sau dacă merita să studiezi o universitate. Orice nigerian ştia răspunsul. Acesta era da.

O diplomă universitară era o piatră filozofală. Ea îl „muta" pe un slujbaş de categoria a treia, cu un salariu de o sută şi cincizeci pe an într-unul care lucra la serviciul superior de stat cu cinci sute şaptezeci, maşină, apartament luxos mobilat şi chirie nominală. Iar decalajul între salarii şi celelalte avantaje nu reprezenta nici jumătate din povestea asta. Să ocupi un „post european" însemna, de fapt, să fii considerat aproape un european. Te ridica din rîndul maselor la acea *elité*, a cărei singură conversaţie pe la cocteiluri consta în — „Cum îţi mai merge maşina?"

— Vă rog, domnule Okonkwo, continuă fata, trebuie să mă ajutaţi. O să fac tot ce-mi cereţi. Ea îi ocoli privirea. Vocea îi era puţin nesigură şi Obi gîndi că a văzut parcă în ochii ei şi lacrimi.

— Îmi pare rău, teribil de rău, dar nu văd să pot face vreo promisiune.

Afară oprise o altă maşină, frînînd zgomotos şi Clara, după cum îi era obiceiul, se năpusti înăuntru, murmurînd un cîntec bine cunoscut. La vederea fetei ea se opri brusc.

— Bună, Clara. Ţi-o prezint pe domnişoara Mark.

— Bună ziua, zise ea înţepată, aplecînd puţintel capul în semn de salut, dar nu dădu

mîna cu fata. Se întoarse spre Obi şi-l întrebă: Ţi-a plăcut supa? Mi-e teamă că am pregătit-o în grabă. În cele două fraze scurte căută să pună la punct cîteva lucruri pentru necunoscută. Mai întîi, prin accentul ei sofisticat nigerian îi arăta că intrusa era o ființă inferioară. Poţi să recunoşti o asemenea femeie nu numai după fonetică, ci şi după mers, paşi repezi şi scurţi în locul mersului degajat, normal. În compania celor mai puţin norocoase surori ale ei ea găsea totdeauna cîte un motiv să spună: „Cînd am fost eu în Anglia..." În al doilea rînd, aerul ei de proprietară părea să-i spună fetei: „Ar fi mai bine să încerci altundeva".

— Am crezut că eşti de serviciu astăzi.

— Ai greşit. Astăzi sînt liberă.

— De ce a trebuit să pleci atunci după ce ai făcut supa?

— Am avut atîta de spălat. Nu-mi oferi nimic de băut? O.K., o să mă servesc singură.

— Îmi pare teribil de rău, draga mea. Stai jos. Am să-ţi aduc eu.

— Nu. Prea tîrziu. Se duse la frigider şi scoase o sticlă de *ginger-beer*.[1] Ce s-a întîmplat cu cealaltă sticlă? Erau două, spuse ea.

— Cred că ai băut-o tu ieri.

— Da? Ah, da, îmi amintesc. Se înapoie şi se prăbuşi pe sofa, lîngă Obi.

— Dumnezeule, ce zăpuşeală!

— Cred că trebuie să plec, spuse domnişoara Mark.

---

[1] Băutură gazoasă cu ghimbir.

— Îmi pare rău că nu pot promite nimic sigur, spuse Obi, ridicîndu-se în picioare. Ea nu-i răspunse, zîmbi doar foarte trist.

— Cum vă întoarceţi în oraş ?

— Probabil că o să caut un taxi.

— Vă duc eu pînă la Tinubu Square. Taxiurile sînt foarte rare pe aici. Hai cu mine, Clara. S-o ducem pe domnişoara pînă la Tinubu.

— Îmi pare rău că am venit într-un moment atît de nepotrivit, spuse Clara pe cînd se întorceau de la Tinubu la Ikoyi.

— Nu fi ridicolă. Ce vrei să spui prin moment nepotrivit ?

— Ai crezut că sînt de serviciu, rîse ea. Îmi pare rău. Cine este ea, oricum ? Trebuie să-ţi spun că este foarte drăguţă. Şi eu am venit şi am presărat nisip peste *garri*-ul tău. Îmi pare rău, dragul meu.

Obi i-a spus să nu se comporte ca o fetiţă prostuţă.

— N-o să-ţi mai spun o vorbă dacă nu taci din gură, spuse el.

— Nu-i nevoie să-mi spui nimic dacă nu binevoieşti. Vrei să trecem pe la Sam şi să-i spunem bună ziua ?

*

* *

Ministrul nu era acasă cînd au ajuns ei acolo. Se părea că e la o şedinţă de Cabinet.

— Domnul şi doamna vor să bea ceva ? îi întrebă valetul.

— Nu te deranja, Samson. Spune-i ministrului că l-am căutat.

— Mai treceţi pe aici ?

— Astăzi, nu.

— Şi chiar nu vreţi să beţi ceva acolo, cît de puţin ?

— Nu, mulţumim. O să bem cînd vom veni altădată. La revedere.

Cînd s-au întors în apartamentul lui Obi, acesta spuse :

— Am avut astăzi o experienţă foarte interesantă. Şi-i povesti Clarei despre vizita domnului Mark în biroul lui, îi făcu o relatare detailată a tot ceea ce se întîmplase între el şi domnişoara Mark, înainte de a sosi ea acasă.

Cînd el termină, Clara nu spuse nimic mult timp.

— Eşti mulţumită ? întrebă Obi.

— Cred că ai fost prea sever cu omul, adăugă ea.

— Crezi că ar fi trebuit să-l încurajez să-mi vorbească despre mită ?

— La urma urmei să oferi bani nu-i atît de rău ca atunci cînd îţi oferi trupul. Tu, totuşi, i-ai dat fetei de băut şi ai dus-o înapoi în oraş. Şi izbucni în rîs : Ce ţi-e şi cu lumea asta !

Obi rămase înmărmurit.

Capitolul X

Pentru o scurtă perioadă de timp, cu un an în urmă, domnul Green manifestase interes pentru problemele personale ale lui Obi — dacă acest lucru se poate numi interes. Obi tocmai luase în primire noua lui maşină.

— Trebuie să ţii bine minte, a spus domnul Green, că în fiecare an cam în această perioadă o să fii chemat să scuipi patruzeci de lire taxele de asigurare. Vocea lui semăna cu vocea lui *Joel*, fiul lui *Pethuel*. Nu este de bună seamă treaba mea. Dar într-o ţară unde nici cei educaţi n-au atins nivelul gîndului la ziua de mîine, trebuie să ne facem datoria. Cuvîntul „educat" în gura lui suna de parcă ar fi fost vomitat. Obi i-a mulţumit pentru sfat.

Şi acum, în sfîrşit sosise şi ziua mult temută. Şi-a întins în faţa lui pe masă poliţa de reînnoire a asigurării. Patruzeci şi două de lire. Avea în bancă ceva mai mult de treisprezece lire. Împături hîrtia şi o puse în unul din sertarele lui, unde îşi ţinea actele şi lucrurile mărunte ca timbre, chitanţe şi poliţa de asigurare trimestrială de la bancă. Îi atrase atenţia o scrisoare cu un scris de mînă semicultivat. O scoase şi o citi din nou :

„Dragă domnule,

Este absolut deplorabil pentru mine faptul că trebuie să vă cer respectuos să îmi acordaţi ajutor. Dintr-un punct de vedere este ruşinos din partea mea că vă cer acest ajutor, dar dacă sînt pur şi simplu sincer cu mine însumi, luînd în consideraţie adevărul, că îmi trebuie acest adevăr, din cauză de necesitate, şi aş vrea să mă iertaţi. Cererea mea este de 30 (treizeci şilingi), asigurîndu-vă totodată că o să înapoiez suma cu promptitudine, în ziua de salariu 26 noiembrie 1957.

Doresc cele mai bune considerații din partea dumneavoastră.
Servitorul dumneavoastră devotat,
Charles Ibe"

Obi uitase cu totul de ea. Nu era de mirare că Charles intrase și ieșise din biroul lui în aceste zile fără să se oprească și să schimbe saluturi în Ibo. Charles era unul din curierii din departament. Obi îl întrebase atunci care era necesitatea aceea mare și omul îi răspunse că soția lui tocmai dăduse naștere la cel de al cincilea copil. Obi, care din întîmplare avea în buzunar patru lire îi împrumutase treizeci de șilingi imediat și uitase cu totul de ei pînă...acum. Trimise după Charles și-l întrebă în Ibo, așa ca domnișoara Tomlinson să nu înțeleagă, de ce nu-și ținuse promisiunea.

Charles se scărpinase în cap și-și reînnoise promisiunea, de data asta fixînd data la sfîrșitul lui decembrie.

— O să-mi fie greu să am pe viitor încredere în dumneata, spuse Obi în engleză.

— Ei, nu, *Oga*, domnule. Eu sînt nu ca ăla care cerșește. Plătesc sfîrșit de lună, promit. Apoi o dădu pe limba Ibo. Ai noștri au o zicală : că datoria poate să se învechească, dar nu putrezește. Sînt mulți în acest departament, dar eu nu merg la ei. Am venit la dumneavoastră.

— Foarte drăguț din partea dumitale, spuse Obi gîndindu-se că s-ar fi putut la fel de bine ca Charles să nu nimerească la țintă. Nimerise însă.

— Da, sînt mulți aici, dar eu nu m-am dus la ei. Te consider ca pe un stăpîn deosebit. Ai noștri au o zicală că acolo unde

există un copac mare cei mici se caţără pe el ca să ajungă la soare. Sînteţi tînăr ca ani, dar...

— O.K. Charles. Sfîrşitul lui decembrie. Dacă uiţi am să te raportez domnului Green.

— Ah, nu uit de loc. Dacă uit Oga al meu, la cinc mai pot merge data viitoare?

Şi pe această notă retorică chestiunea s-a aplanat pentru moment.

Obi s-a uitat din nou la scrisoarea lui Charles şi a observat cu un fals amuzament pe faţă că în manuscrisul original acesta scrisese: „Cererea mea este de numai 30 (treizeci şilingi)". Apoi trăsese o linie peste cuvîntul „numai", fără îndoială după o matură chibzuinţă.

A azvîrlit scrisoarea înapoi în sertar ca să petreacă noaptea alături de poliţa de asigurare. Nu mai era nimic de făcut decît să meargă a doua zi dimineaţă la directorul băncii şi să-i ceară un împrumut de cincizeci de lire. I se spusese că pentru un funcţionar din serviciul superior, al cărui salariu se plătea prin bancă, era cît se poate de uşor să obţină un asemenea împrumut. Între timp nu s-a mai gîndit aproape deloc la acest lucru. Atitudinea lui Charles a fost fără îndoială cea mai sănătoasă în aceste împrejurări. Dacă nu rîzi atunci va trebui să plîngi. Se părea că aşa fusese construită Nigeria.

Dar nici un fel de filozofie nu putea să-i îndepărteze gîndul de la această poliţă de asigurare.

— Nimeni nu poate să spună că am fost cheltuitor. Dacă n-aş fi trimis treizeci şi cinci de lire la sfîrşitul lunii trecute ca să

plătesc tratamentul mamei la un spital particular ar fi fost perfect, sau dacă nu chiar perfect cel puţin aş fi fost pe linia de plutire. Oricum, o să mă descurc, se asigură el pe sine însuşi. Totdeauna începutul este mai greu. Cum se spune pe la noi? Începutul plînsului este totdeauna dureros. Nu e un proverb cine ştie ce fericit, dar e foarte adevărat.

Dacă Uniunea Progresistă din Umuofia i-ar fi acordat o păsuire de patru luni lucrurile ar fi luat o întorsătură complet diferită. Dar acum totul se sfîrşise. Se împăcase cu Uniunea. Era cît se poate de clar că ei n-au vrut să-i facă nici un rău. Şi chiar dacă ar fi vrut, nu era la fel de adevărat, după cum spusese preşedintele la întrunirea de împăcare, că furia împotriva unei rude o simte carnea nu sufletul? Uniunea intervenise pe lîngă el ca să accepte păsuirea pe care i-ar fi făcut-o timp de patru luni, începînd de la acea dată, dar el refuzase minţind că acum împrejurările îi erau favorabile.

Şi dacă ai fi judecat această problemă în mod obiectiv ca şi cînd s-ar fi referit la altcineva şi nu la tine însuţi, i-ai fi putut învinovăţi pe acei bieţi oameni pentru că erau severi cu un funcţionar din serviciul superior, care refuza să plătească douăzeci de lire pe lună? Ei înşişi se taxaseră fără milă ca să scoată suma de opt sute de lire pentru a-l trimite în Anglia. Unii dintre ei nu cîştigau mai mult de cinci lire pe lună. El cîştiga aproape cincizeci. Aveau neveste şi copii de şcoală; el era singur. După ce şi-ar fi plătit cele treizeci de lire i-ar fi rămas încă două-

zeci. Şi foarte curînd o să aibă un beneficiu care numai el, ar fi fost la fel de mare ca salariul unui om.

Obi recunoştea că ai lui aveau un punct de vedere destul de larg. Ceea ce nu ştiau era faptul că după ce munceau de curgea sudoarea de pe ei ca să introducă pe o rudă de a lor printre cei ce constituiau strălucitoarea *elité*, trebuiau să-l şi menţină acolo. Făcîndu-l membru al acelui club greu accesibil ai cărui membri se întîmpinau unii pe alţii cu propoziţia : „Ce-ţi mai face maşina ?", s-ar fi aşteptat ei ca el să se întoarcă şi să răspundă : „Îmi pare rău, dar maşina mea nu mai merge. Vedeţi, n-am putut să plătesc prima de asigurare" ? Este aproape de neînchipuit cît de mult i-ar fi dezamăgit acest lucru. Aproape la fel de neînchipuit ca atunci cînd un duh mascat din vechea societate Ibo ar fi răspuns la salutul altui iniţiat cu : „Iartă-mă dragul meu, dar nu-ţi înţeleg limba. Eu sînt doar o fiinţă omenească ce poartă mască." Nu, aceste lucruri nu se puteau întîmpla.

Cei din tribul Ibo, cu simţul lor caracteristic al dreptăţii, au scos un proverb care spune că nu-i cinstit să-i ceri unui om care are elefantiazis la scrot să mai facă şi variolă, cînd mii de alţi indivizi n-au avut nici cea mai neînsemnată dintre boli. Fără îndoială că nu-i drept. Dar se întîmplă. „Aşa e pe lumea asta", spun ei.

După ce a obţinut împrumutul de cincizeci de lire de la bancă şi după ce a mers să înmîneze banii societăţii de asigurare, Obi s-a întors în biroul lui, unde a găsit chitanţa pentru lumină pe luna noiembrie. Cînd a

deschis-o aproape că i-a venit să țipe. Suma se ridica la cinci lire șapte șilingi și trei penny.

— S-a întîmplat ceva ? îl întrebă domnișoara Tomlinson.

— O, nu. Nimic. Reuși să se stăpînească. Nu-i decît chitanța pentru lumină.

— Cît ai pe o lună de zile ?

— Pe luna asta am cinci lire, șapte șilingi și trei penny.

— E o curată hoție cît vă costă aici curentul electric. În Anglia ai plăti mai puțin de atît pentru un trimestru întreg.

Obi nu era în stare să facă acum comparații. Șocul brusc pe care l-a avut văzînd polița de asigurare îl trezise la adevărata realitate a situației lui financiare. Examinase cu atenție perspectivele pe următoarele cîteva luni și intrase în panică. La sfîrșitul lunii în curs urma să-și schimbe carnetul de conducere. Nici nu se punea problema pentru un an întreg, dar chiar și pentru un trimestru costa patru lire. Și apoi anvelopele. Ar fi putut desigur să amîne înlocuirea lor pentru o lună sau două, dar erau la fel de netede ca și camerele. Toți îi spuneau că era surprinzător cum primul set de anvelope nu-l ținuseră doi ani sau chiar optsprezece luni. Nu se putea gîndi la patru anvelope noi care costau treizeci de lire. Așa că avea să le reeșapeze pe cele prezente. Cîte una pe rînd începînd cu cea de rezervă. Asta l-ar scuti de jumătate din preț și roțile, probabil, ar mai putea rezista încă vreo șase luni, după cum îi spusese și domnișoara Tomlinson. Șase luni însemnînd destul de mult ; între timp, poate că lucrurile s-ar mai putea îmbunătăți. Nimeni nu-i spusese de impozi-

tul pe venit. Urma să-i sosească, dar nu mai înainte de două luni.

Imediat ce-şi termină prînzul se apucă să ia măsuri drastice de economie în apartamentul lui. Noul lui servitor, Sebastian, stătea de-o parte întrebîndu-se, fără îndoială, ce îl apucase pe stăpînul lui. În clipa cînd s-a aşezat la masă a şi început să se plîngă că în supă se afla prea multă carne.

— Nu sînt milionar, ştii doar, spuse el.

Dumnezeu să-l înţeleagă, gîndi Sebastian. Clara a pus de două ori mai multă carne cînd a făcut ea supa. Şi de acum înainte, continuă Obi o să-ţi dau doar o singură dată pe săptămînă bani ca să mergi la piaţă.

În apartament, la fiecare apăsare pe comutator se aprindeau două becuri. Obi s-a hotărît să le decupleze. La fiecare apăsare pe buton urma să se aprindă doar un singur bec. Se întrebase deseori de ce trebuia să fie două lumini în baie şi la closet. Era o planificare guvernamentală tipică ? Pe scara din interiorul blocului nu exista nici un fel de lumină, rezultatul fiind că oamenii deseori se ciocneau unii de alţii, ori alunecau de pe vreo treaptă. Şi, totuşi la closet, unde nu se uita nimeni foarte atent la ce făcea, erau două becuri.

După ce rezolvă problema becurilor, se întoarse din nou spre Sebastian şi-i spuse :

— N-o să mai dăm drumul nici la boilerul de la baie. O să fac duşuri reci. Frigiderul trebuie să fie oprit la şapte seara şi dat drumul la douăşpe, la prînz. Ai înţeles ?

— Da, domnule. Da' carnea nu strică aşa ?

— Nu-i nevoie să cumperi atîta carne deodată.

— Da, domnule.

— Cumperi azi puţin, şi cînd se termină mai cumperi din nou încă puţin.

— Da, domnule. Numai că mi se pare că spuneţi eu să merg la piaţă o dată pe fiecare săptămînă ?

— Nu asta am vrut să spun. Am spus că o să-ţi dau bani doar o dată pe săptămînă.

În sfîrşit Sebastian înţelese.

— E acelaşi lucru. În loc să-mi daţi bani de două ori, îmi daţi o dată pe săptămînă.

Obi se hotărî să nu mai continue disputa.

În seara aceea a avut loc o ceartă serioasă între el şi Clara. Nu vroise să-i spună de împrumut, dar îndată ce-l văzuse, ea l-a întrebat ce se întîmplase. El a încercat să o păcălească născocind o minciună oarecare. Dar, după cum lucrurile nu fuseseră planificate mai înainte, treaba n-a ţinut. Metoda Clarei de a obţine ceva de la el nu era cearta, ci pur şi simplu refuzul de a-i vorbi. Şi, deoarece atunci cînd stăteau de vorbă, de obicei, ea monopoliza trei pătrimi din conversaţie, tăcerea devenea în curînd foarte greu de suportat. Obi o întreba imediat ce se întîmplă, lucru care constituia preludiul pentru ceea ce vroia ea să obţină.

— De ce nu mi-ai spus ? l-a întrebat ea după ce i-a mărturisit totul despre împrumut.

— Păi, n-a fost nevoie. O să-l dau uşor înapoi în cinci rate lunare.

— Nu despre asta e vorba. Nu crezi că ar trebui să-mi spui cînd eşti în vreo dificultate ?

— N-am fost în nici o dificultate. Nu ţi-aş fi vorbit despre asta dacă nu mai fi forţat.

— Înţeleg, a fost tot ce i-a spus ea. Traversă încăperea, ridică o revistă de mode ce se afla pe podea şi începu să citească.

După cîteva minute, Obi îi spuse cu o falsă însufleţire.

— E foarte nepoliticos din partea ta să citeşti cînd ai un musafir.

— Ar fi trebuit să ştii că am fost foarte prost crescută. Orice reproş pe seama familiei ei era un subiect foarte riscant şi de obicei se ajungea la lacrimi. Chiar şi acum ochii începuseră să i se împăienjenească.

— Clara, spuse el, cuprinzînd-o cu braţul. Ea era încordată toată. Nu-i răspunse nimic. Întorcea în mod mecanic paginile revistei. Nu înţeleg de ce vrei să ne certăm. Tăcere. Cred că ar fi mai bine să plec.

— Şi eu cred la fel.

— Clara, iartă-mă.

— Pentru ce ? Lasă-mă, *ojare*. Îi dezlipi braţul din jurul ei.

Obi mai rămase aşa cîteva clipe uitîndu-se în podea.

— Bine, spuse el. Şi se ridică în picioare. Clara rămase unde se afla, întorcînd paginile revistei.

— Pa.

— La revedere.

*

* *

Cînd se află deja în apartamentul lui îi spuse lui Sebastian să nu mai pregătească nici o supă.

— Am început deja s-o fac.

— Poţi să stingi focul, ţipă el şi intră în dormitor. Se opri o clipă şi se uită la foto-

grafia Clarei care se afla pe masa de toaletă. O aşeză pe masă în poziţie orizontală şi merse să se dezbrace. Îşi aruncă peste umăr, ca un fel de togă, pînza aceea pe care şi-o punea de obicei în jurul taliei, şi se întoarse în sufragerie să ia o carte. Se uită de mai multe ori în rafturi, fără să fie hotărît ce să citească. Apoi privirea i se opri pe o *Culegere de poezii* a lui A. E. Housman. O luă şi se întoarse în dormitor. Ridică fotografia Clarei şi o puse iar în poziţie verticală. Se duse apoi să se lungească pe pat.

Deschise cartea în locul unde se zărea un petec de hîrtie al cărui capăt ieşit în afară era ros şi îngălbenit din cauza prafului. Pe el se afla scrisă o poezie numită *Nigeria* :

„Dumnezeu să binecuvînteze nobilul nostru pămînt strămoşesc,
Pămînt măreţ, scăldat în lumina soarelui,
Unde bărbaţi viteji au ales calea păcii
Şi luptă să-şi cîştige libertatea acum.
Să ne păstrăm mai departe puritatea,
Dragostea noastră de viaţă şi voioşia.

Dumnezeu să-i binecuvînteze pe nobilii noştri compatrioţi.
Şi pe femeile de pretutindeni.
Să-i înveţe să păşească umăr la umăr
Pentru a construi naţiunea noastră dragă ;
Uitînd din ce regiune sînt, din ce trib si ce limbă vorbesc.
Să aibă mereu grijă unii de alţii."

În josul paginii era scris „Londra, iulie 1955". Zîmbi, puse petecul de hîrtie înapoi unde îl găsise şi începu să citească poezia lui favorită *Imn pentru Paşti*.

Capitolul XI

Obi se afla acum în cele mai bune relaţii cu domnişoara Tomlinson. Începuse să slăbească garda „încet, încet" ? din ziua în care aceasta rămăsese încîntată de Clara. Acum ea pentru el era Marie şi el pentru ea Obi.

— Domnişoara Tomlinson ? e cam emfatic, spusese ea într-o zi. De ce nu simplu: Marie ?

— Aveam de gînd să-ţi propun eu însumi acest lucru. Dar tu nu eşti pur şi simplu Marie. Eşti exact opusul lui pur şi simplu.

— O, spuse ea cu o mişcare delicioasă a capului. Mulţumesc. Şi se ridică în picioare mimînd o reverenţă.

Vorbeau deschis acum despre multe lucruri. Ori de cîte ori nu era nimic urgent de făcut, Marie avea obiceiul să-şi îndoaie braţele şi să şi le aşeze pe maşina de scris. Aştepta în această poziţie pînă cînd Obi îşi ridica privirea de pe lucrul lui. Domnul Green era de obicei subiectul discuţiei, ori cel puţin constituia punctul de plecare. Şi odată începută discuţia, aceasta căpăta orice fel de întorsătură.

— Am luat ceaiul cu familia Green ieri, spunea ea. Sînt cuplul cel mai încîntător, înţelegi ? Acasă este cu totul alt om. Ştiai că plăteşte taxele şcolare penru fiii servitorului său ? Dar spune lucrurile cele mai îngrozitoare despre africanii cu educaţie.

— Ştiu, răspunse Obi. Ar putea fi un caz foarte interesant pentru un psihiatru. Charles, curierul, îl cunoşti, mi-a spus cu puţin timp în urmă că au vrut să-l concedieze, pentru că a fost surprins dormind în birou, dar cînd problema a ajuns la domnul Green, acesta a rupt reclamaţia din dosarul lui Charles. Le-a spus că bietul om suferă probabil de malarie şi în ziua următoare i-a cumpărat un flacon de chinină.

Marie era pe punctul de a mai aranja încă o cărămidă în reconstruirea ciudatului personaj, cînd domnul Green tocmai trimisese pe cineva s-o cheme ; voia să-i dicteze ceva. Ea tocmai spunea că el este şi un creştin înfocat, paracliser la Biserica colonială.

Obi, după multă vreme, ajunsese el însuşi la concluzia că indiferent cît de mult îi displăcea domnul Green, fără îndoială că acesta avea şi cîteva calităţi admirabile. Să luăm, de exemplu, simţul datoriei. Fie ploaie, fie soare el se afla în birou cu jumătate de oră înainte de ora oficială şi deseori rămînea să lucreze mult după ora două, ori se reîntorcea la birou seara. Obi nu putea să înţeleagă acest lucru. Iată un tip care nu credea într-o ţară şi totuşi lucra din răsputeri pentru ea. Credea pur şi simplu în datorie ca într-o necesitate logică ? Îşi amîna mereu vizita la dentist, pentru că, aşa cum spunea el, avea de făcut o treabă mai urgentă. Părea să fie un bărbat care are o sarcină măreaţă şi supremă, ce trebuie înfăptuită înainte de a interveni catrastofa finală. Îi amintea lui Obi de ceea ce citise odată despre Mohamed Ali al Egiptului, care la bătrîneţe, înainte de a muri lucrase cu frenezie pentru modernizarea ţării lui.

În cazul lui Green era greu să-ţi dai seama care era scopul final al vieţii lui, căci, fără îndoială, independenţa Nigeriei nu era. Se spunea că-şi înaintase demisia cînd s-a presupus că Nigeria ar putea să devină în 1956 un stat independent. Şi fiindcă acest lucru nu se întîmplase domnul Green a fost convins să-şi retragă demisia.

Foarte interesant personaj, gîndea Obi, desenînd nişte profile pe sugativa de birou. Singurul lucru pe care nu putea să-l deseneze niciodată ca lumea era gulerul de cămaşă. Da, un personaj foarte interesant. Era clar că iubea Africa, dar numai o anumită Africă : Africa lui Charles, curierul, Africa grădinarului, a servitorului. Probabil că avusese el la început un ideal : să aducă lumină în adîncul întunericului, în treburile vînătorilor, ce îndeplineau ceremonii caraghioase şi ritualuri indescifrabile. Dar cînd sosise el acolo, Africa l-a dezamăgit. Unde erau întinderile vaste şi pustii, unde se aduceau jertfe umane ? Iată-l pe Sfîntul Gheorghe pe cal şi cu armură, dar unde era dragonul ? În 1900 domnul Green s-ar fi numărat printre marii misionari ; în 1935 s-ar fi dedat la pălmuirea directorilor de şcoală în prezenţa elevilor acestora, dar în 1957 nu mai putea decît să blesteme şi să înjure.

Într-o străfulgerare a minţii Obi îşi aminti de Conrad, pe care îl citise pentru examenul de diplomă : „Prin simplul exerciţiu de voinţă putem exercita o putere îndreptată spre bine pur şi simplu nelimitată". Acesta fusese domnul Kurtz înainte de a-l cuprinde bezna. După aceea scrisese : „Exterminaţi toate brutele". Nu era o compara-

ție apropiată, bineînțeles. Kurtz fusese înghițit de beznă, Green de mijirea zorilor. Dar începutul și sfîrșitul lor erau asemănătoare. „Trebuie să scriu un roman despre tragedia acestor Green din secolul nostru“, gîndi el, încîntat de analiza făcută.

Mai tîrziu, în dimineața aceea, un servitor de la Spitalul General i-a adus un pachețel. Era de la Clara. Unul dintre cele mai minunate lucruri în ceea ce o privea era scrisul ei atît de feminin. Dar Obi nu la scris se gîndea acum. Inima îi bătea cu putere.

— Poți să pleci, îi spuse servitorului, care aștepta să ducă mesajul. Începu să despacheteze, dar se opri din nou cu mîinile tremurînde. Marie nu se afla acolo în clipa aceea, dar putea să intre dintr-un moment în altul. Se gîndi să meargă cu pachetul la closet. Apoi îi veni o idee și mai bună. Trase unul dintre sertare și începu să desfacă pachetul în interiorul acestuia. Dintr-un motiv sau altul el știa, că în ciuda mărimii pachetului, înăuntru ar fi putut să se afle inelul de logodnă. Dar erau niște bani ! Da, hîrtii de cinci lire. Și nici urmă de inel. Suspină ușurat și apoi citi bilețelul din pachet.

„Dragul meu,
Îmi pare rău de ce s-a întîmplat ieri. Du-te direct la bancă și anulează împrumutul. Pe diseară. Cu dragoste,
Clara“

Ochii i se încețoșaseră. Cînd s-a uitat în sus a văzut că Marie îl privea cu atenție. El nici măcar nu observase cînd se întorsese ea în birou.

— Ce s-a întîmplat, Obi ?

— Nimic, spuse el improvizînd un zîmbet. Eram dus pe gînduri.

Împachetă cu grijă cele cincizeci de lire şi le băgă în buzunar. Cum de avea Clara atîţia bani ? se întrebă el. Dar, desigur, era bine plătită şi nu studiase ca să devină asistentă medicală pe socoteala nici unei burse acordate de uniune. Era adevărat că le trimitea bani şi părinţilor, dar asta era tot. Dar chiar şi aşa, cincizeci de lire erau o mulţime de bani.

Tot drumul de la Ikuoy la Iaba se gîndise la toate mijloacele cu putinţă să o determine să primească banii înapoi. Ştia că avea să fie dificil, dacă nu imposibil. Dar nu concepea să primească cele cincizeci de lire de la ea. Întrebarea era cum s-o determine să-i primească fără a o jigni. I-ar fi putut spune că e o prostie să iei azi un împrumut şi să-l dai înapoi mîine, că directorul ar putea crede că el furase banii. Ori ar fi rugat-o să-i păstreze pînă la sfîrşitul lunii, cînd într-adevăr el ar fi avut nevoie de ei. Dacă l-ar fi întrebat şi ea : De ce nu-i ţii tu ? el i-ar fi răspuns : Aş putea să-i cheltui pînă atunci.

Ori de cîte ori Obi avea o conversaţie mai dificilă cu Clara, plănuia dinainte tot dialogul cu ea. Dar cînd venea momentul, discuţia căpăta totdeauna un curs cu totul diferit. Şi aşa s-a întîmplat şi de data asta. Cînd a apărut el, Clara călca rufe.

— Termin într-o secundă, spuse ea. Ce a spus directorul băncii ?

— A fost foarte încîntat.

— Pe viitor nu mai fi un băieţel prostuţ. Ştii proverbul despre săparea unei fîntîni noi pentru a umple una veche.

— De ce i-ai încredinţat atît de mulţi bani acelui bărbat cu privirea aşa de vicleană ?

— Te referi la Joe ? E un foarte bun prieten al meu. Este servitor la spital.

— Nu-mi place cum arată. Care e proverbul despre săparea unei fîntîni noi pentru a umple alta veche ?

— Totdeauna am spus că ar trebui să mergi să studiezi limba Ibo. Asta înseamnă să împrumuţi de la bancă şi să-ţi plăteşti asigurarea.

— Înţeleg. Tu preferi să sapi două fîntîni ca să umpli una. Să împrumuţi de la Clara pentru a plăti la bancă ca asta la rîndul ei să plătească asigurarea.

Clara n-a dat nici un răspuns.

— N-am mers la bancă. Nu vedeam cum aş putea face asta. Cum aş putea lua atît de mulţi bani de la tine ?

— Te rog, Obi, nu te mai comporta ca un băieţel. E doar un împrumut. Dacă nu-l vrei, poţi să mi-l dai înapoi. De fapt m-am gîndit toată după-masa la multe. Se pare că m-am băgat în treburile tale. Tot ce pot spune este că-mi pare rău. Ai banii la tine ? Şi ea întinse mîna spre el.

Obi îi luă mîna şi o trase spre el.

— Nu mă înţelege greşit, draga mea.

În seara aceea au mers pe la Christopher, prietenul lui Obi, economistul. Trecuse multă vreme pînă să-i placă acest bărbat Clarei. Probabil că era puţin prea însufleţit, ceea ce nu constituia defel o greşeală. Dar ea se temea că l-ar putea influenţa pe Obi în rău în ceea ce privea femeile. Se părea că-i place să aibă de-a face cu cîte patru sau

cinci deodată. Chiar spunea că nimic nu-i ca dragostea, în orice caz în Nigeria. Dar era un tip foarte plăcut într-adevăr, cu totul opus lui Joseph care era un bărbat al întinderilor sălbatice.

După cum şi era de aşteptat, Christopher era cu o fată, cînd au sosit la el Obi şi Clara. Clara n-o mai întîlnise înainte, deşi Obi o cunoştea, era evident.

— Clara, fă cunoştinţă cu Bisi, spune Christopher. Cele două fete şi-au strîns mîinile şi au spus : „Încîntată de cunoştinţă". Clara este...

— Gura, completă Clara în locul lui. Dar era ca şi cum ar fi încercat să formuleze o propoziţie pentru un bîlbîit. N-are rost să-ţi răceşti gura.

— Cunoştinţa lui Obi, completă Cristopher.

— Ai cumpărat discuri noi ? întrebă Clara scotocind prin grămăjoara de discuri care se aflau pe unul dintre scaune.

— Eu ? În aceste zile ale lunii ? Sînt ale lui Bisi. Ce pot să-ţi ofer ?

— Şampanie.

— Da ? Ei, Obi, dă-i zor şi cumpără tu chestia asta. În ce mă priveşte, eu n-am ajuns încă la astfel de rafinamente. Mi-ai luat piuitul. Toţi se puseră pe rîs.

— Obi, ce zici de o bere ?

— Dacă împarţi o sticlă cu mine ?

— Grozav. Ce faceţi, oameni buni, în seara asta ? Mergem să facem un dans pe undeva ?

Obi încercă să se scuze, dar Clara i-o tăie scurt. Or să meargă şi ei, spunea ea.

— Eu la un film m-aş duce, spuse Bisi.

— Uite ce, Bisi, nu ne interesează ce vrei tu să faci. Eu şi cu Obi hotărîm. Asta este Africa, după cîte ştii.

Dacă Christopher vorbea o engleză corectă sau „stricată", asta depindea numai de ceea ce spunea, unde spunea, cui şi cum vroia să i-o spună. Bineînţeles că acest lucru era pînă la un punct valabil la majoritatea oamenilor educaţi, în special în nopţile de sîmbătă. Dar Christopher era pur şi simplu remarcabil cînd venea vorba de această dublă moştenire.

Obi a împrumutat o cravată de la el. Nu că ar fi avut vreo importanţă ţinuta la „Imperial", locul pe care şi-l aleseseră ei, dar nu se cădea să apari acolo ca un golan.

— Putem să încăpem toţi în maşina ta, Obi ? De mult n-am mai avut un şofer,

— Da. Hai să mergem cu toţii. Deşi o să fie greu după dans să o duc pe Bisi acasă, apoi pe Clara, apoi pe tine. Dar nu contează.

— Nu, ar fi mai bine să aduc maşina mea, spuse Christopher. După care şopti ceva în urechea lui Obi ce însemna că n-avea de fapt de gînd s-o ducă pe Bisi acasă în noaptea aia, lucru cît se poate de evident.

— Ce-i şopteşti ? întrebă Clara.

— Numai pentru bărbaţi, spuse Christopher.

La „Imperial" era un foarte mic loc de parcare şi multe maşini se şi aflau acolo. După ce viră ba încoace, ba încolo, Obi reuşi în cele din urmă să-şi înghesuie maşina între alte două, condus fiind de vreo jumătate de duzină de puşti, pe jumătate îmbrăcaţi şi care le tot dădeau tîrcoale.

— Păzim noi maşina pentru dumneavoastră, strigară vreo trei în cor.

— O.K. Să o păziţi bine, spuse Obi nici unuia dintre ei în mod special. Încuie pe partea ta, spuse el încet Clarei.

— O să păzim bine, domnule, zise unul dintre băieţi, ieşindu-i lui Obi înainte aşa, ca acesta să-l ţină minte, ca pe o persoană căreia i se cuvenea de drept să primească un „bacşiş" de trei penny la sfîrşitul dansului. Din principiu Obi nu dădea niciodată ceva acestor delicvenţi minori. Dar ar fi fost o tactică greşită să le spună asta acum şi apoi să plece lăsînd maşina la cheremul lor.

Christopher şi Bisi îi aşteptau deja la intrare. Localul nu era atît de aglomerat cum îşi închipuiseră ei. De fapt, ringul de dans era practic gol, dar asta (se întîmpla) pentru că orchestra cînta un vals. Christopher găsi o masă şi două scaune libere, iar cele două fete se aşezară.

— Doar n-aveţi de gînd să staţi toată noaptea în picioare, zise Clara. Spune-i uneia dintre chelnăriţe să v-aducă scaune.

— Nu-i nici o problemă, răspunse Christopher. O să avem în curînd scaune. Nici n-apucă să termine bine fraza că orchestra şi atacă un dans modern. În mai puţin de treizeci de secunde ringul de dans fu invadat. Cei care erau surprinşi ducînd la gură un pahar de bere fie că-l puneau jos, fie că îi înghiţeau repede conţinutul. Ţigările neterminate erau, în funcţie de starea fumătorului, fie aruncate pe podea şi stinse cu piciorul, fie stinse cu grijă pentru a fi continuate mai tîrziu.

Christopher s-a deplasat peste vreo trei, patru mese mai încolo şi a înhăţat două scaune, care tocmai fuseseră eliberate.

— Vechiul truc! spuse Obi în timp ce lua unul. Bisi se fîţîia pe scaunul ei şi cînta cu solistul.

„Rochia de naylon e o rochie drăguţă. / Rochia de naylon e la modă acum. / Dacă vrei s-o faci fericită pe iubita ta / rochie de naylon să-i cumperi."

— Pierdem un dans bun, spuse Obi.

— De ce nu mergi s-o dansezi pe Bisi? Clara şi cu mine păzim scaunele.

— Să mergem? întrebă Obi, ridicîndu-se în picioare. Dar Bisi se afla deja în picioare şi avea în ochi o privire distrată.

„Dacă vrei s-o faci pe iubita ta fericită,
Du-te la prăvălie şi ia-i o duzină de rochii
de naylon
Atunci n-o să mai ştie de nimeni altul
decît de tine.
Naylonul îi stă ei bine."

Următorul dans a fost tot unul la modă. De fapt majoritatea dansurilor erau aşa. Foarte rar se cînta cîte un vals sau cîte un blues, aşa că dansatorii se puteau odihni, îşi beau berea, ori fumau. Au dansat apoi Christopher şi Clara în timp ce Obi şi Bisi aveau grijă de scaune. Dar în curînd a rămas numai Obi; cineva o invitase pe Bisi la dans.

Existau atîtea moduri de a dansa modern cîte persoane se învîrteau pe ring. Dar, în general, puteau fi distinse trei tendinţe principale. Se aflau acolo vreo patru sau cinci europeni al căror dans amintea de începuturile cinematografiei. Se mişcau ca nişte triunghiuri într-un dans străin, destinat cercurilor. Mai erau şi alţii care abia dacă se

mişcau. Îşi ţineau femeile aproape piept lîngă piept, astfel că dansul putea să curgă ca un flux neîntrerupt de la unul la celălalt şi înapoi. Ultimul grup era format din cei cuprinşi de frenezie. Dansau separat, răsucindu-se, legănîndu-se şi realizînd nişte sincopări complicate din picioare şi din talie. Erau servitorii cei buni, care descoperiseră libertatea perfectă. Solistul duse microfonul mai aproape de gură şi cîntă : *Gentleman Bobby.*

„Jeje : cîntam eu la ghitară
Cînd doamna îmi dărui un sărut.
Soţului treaba asta nu i-a prea plăcut
Şi a trebuit s-o scoată afară.
Domnilor, vă rog aveţi grijă de soţiile voastre
Taţi şi mame, vă rog s-aveţi grijă de fetele voastre.
Calypso e un dans elegant,
Şi nu pe Bobby să-l învinovăţiţi
Dacă şi femeile îl găsesc antrenant."

Aplauzele şi urletele de : „Bis ! Bis !" care au urmat după acest număr păreau să sugereze că nimeni nu-l învinovăţea pe gentlemanul Bobby. Şi de ce ar fi făcut-o ? El cînta la ghitară *Jeje,* încet, sobru, discret, paşnic (după toate legile bunei-cuviinţe), cînd s-a apropiat de el o doamnă şi i-a dat un sărut. Indiferent cum s-ar fi interpretat chestia asta, nimeni n-ar fi putut să-l învinovăţească pe inocentul muzicant.

A urmat un foxtrot rapid. Cu alte cuvinte venise momentul ca ei să bea, să fumeze şi, în general, să se odihnească. Obi a comandat băuturi nealcoolice. S-a simţit uşurat cînd nimeni nu a dorit altceva mai scump.

Grupul din dreapta lor, trei bărbaţi şi două femei, îl interesa foarte mult. Una dintre femei era tăcută, dar cealaltă vorbea tot timpul şi avea şi o voce ascuţită. Bluza ei de naylon era practic transparentă dînd la iveală un sutien nou. Nu dansase ultimul dans. Îi răspunsese bărbatului, care o invitase : „Nu-i gaz, nu-i foc !“ ceea ce se traducea aşa : „Nu-i bere, nu-i dans“. Bărbatul venise atunci la masa lui Obi şi o invitase pe Bisi. Dar acest lucru nu părea să rămînă ceva definitiv. Acum că nimeni nu dansa, femeia spunea tare ca s-o audă toţi : „Masa e uscată !“

La ora două Obi şi prietenii lui s-au ridicat să plece, în ciuda faptului că Bisi se opunea. Christopher i-a amintit că ea optase la început pentru film, care s-ar fi terminat la ora 11. Fata i-a răspuns că n-avea nici un rost să părăsească dansul tocmai acum cînd acesta începuse să se înfierbînte. Oricum, ei tot au plecat. Maşina lui Christopher era parcată mult mai departe, aşa că şi-au spus noapte bună în faţa localului şi s-au despărţit.

Obi a descuiat uşa de pe partea şoferului, a intrat în maşină şi s-a întins să-i deschidă şi Clarei. Dar uşa aceea era descuiată.

— Credeam că ai încuiat.

— Dar am încuiat, răspunse ea.

Pe Obi îl cuprinse spaima. Dumnezeule ! strigă el.

— Ce s-a întîmplat ? se alarmă fata.

— Banii tăi.

— Unde sînt ? Unde i-ai pus ?

El arătă spre cutia de mănuşi acum goală. Amîndoi o fixară cu privirea în tăcere. Obi deschise portiera liniştit şi ieşi afară. Se uită

în jos parcă în gol şi se sprijini de maşină. Strada era cu desăvîrşire pustie. Clara deschise portiera şi ieşi şi ea afară. Ocoli maşina, se apropie de el şi-i cuprinse mîna în palmele ei.

— Hai să mergem! Obi tremura din tot trupul. Hai, zise ea din nou şi-i deschise portiera.

Capitolul XII

După Crăciun, Obi a primit o scrisoare de la tatăl său în care acesta îi spunea că mama lui era iar bolnavă, internată în spital şi-l întreba cînd vine acasă în concediu, după cum promisese. Bătrînul spera ca acest lucru să se întîmple foarte curînd, pentru că aveau o problemă urgentă de discutat împreună.

Era clar că veştile despre Clara îi ajunseseră şi lui la ureche. Obi îi scrisese cu cîteva luni în urmă ca să-i aducă la cunoştinţă faptul că există o fată care-l interesează şi că el o să le vorbească mai mult despre ea cînd va veni acasă în concediu. Nu le spusese încă că aceasta este o *osu*. Asemenea lucruri nu puteau fi scrise, ci trebuiau rezolvate cu delicateţe printr-o conversaţie. Dar după toate aparenţele cineva îl şi informase pe tatăl lui.

El împături scrisoarea cu grijă, o puse în buzunarul cămăşii şi încercă să nu se mai

gîndească la ea, în special la boala mamei lui. Încercă să se concentreze asupra dosarului pe care-l citea, dar citea fiecare rînd de cîte cinci ori, şi, chiar şi atunci nu înţelegea ce citeşte. Săltă receptorul s-o sune pe Clara la spital, dar cînd operatoarea spuse : „Numărul, vă rog", el puse receptorul în furcă. Marie bătea la maşină conştiincios. Avea o groază de lucruri de făcut înaintea şedinţei de comitet de săptămîna viitoare. Era o dactilografă foarte bună ; clapele nu săreau una cîte una cînd bătea ea.

Uneori domnul Green o chema pe Marie să-i dicteze, alteori venea el însuşi la ei în birou. Totul depindea de toanele în care se afla. Acum venise el.

— Te rog, scrie un răspuns scurt la chestia asta.

> „Dragă domnule, în ceea ce priveşte scrisoarea dumneavoastră din... indiferent ce dată a fost, trebuie să vă informăm că guvernul plăteşte pensie alimentară de „*bona fide*" nevestelor bursierilor acestui guvern şi nu amantelor lor..."

— Vrei să citeşti încă o dată ce ai scris acolo ? Marie citi, în timp ce domnul Green se plimba încoace şi încolo prin birou. Schimbă cuvîntul „Guvern" şi scrie „acestuia", spuse el. Marie făcu schimbarea şi apoi îşi ridică privirea. Asta e tot. „Supusul dumneavoastră servitor, Eu."

Domnul Green îşi încheia totdeauna scrisorile în felul ăsta adăugînd „supusul dum-

neavoastră servitor“ cu un ton cît se poate de dispreţuitor. Apoi se întoarse spre Obi şi spuse :

— Ştii, Okonkwo, stau la voi în ţară de cincisprezece ani şi totuşi nu pot nici măcar să încep să înţeleg mentalitatea aşa-numiţilor nigerieni educaţi. Ca tînărul ăsta, de exemplu, care studiază la universitate şi care se aşteaptă ca guvernul să-i plătească nu numai taxele ci şi nişte ajutoare fantastice, să-i găsească o slujbă uşoară, confortabilă la sfîrşitul cursurilor, şi să-i plătească şi logodnica. Este absolut incredibil. Cred că guvernul face o greşeală teribilă, înlesnindu-le unor tipi ca ăştia situaţia de a avea o aşa-zisă educaţie universitară. Educaţie pentru ce ? Să cîştige cît se poate de mult pentru ei şi pentru familiile lor ? Nu-i interesează cîtuşi de puţin de milioanele de compatrioţi care mor în fiecare zi de foame şi de boli.

Obi scoase nişte zgomote neclare.

— Bineînţeles că nu mă aştept ca dumneata să fii de acord cu mine, spuse domnul Green şi dispăru.

*

* *

Obi îl sună pe Christopher şi aranjară să meargă să joace tenis în după-masa aceea cu două profesoare proaspăt sosite la o mînăstire catolică din Apapa. Nu aflase de fapt cum le descoperise Christopher. Tot ce ştia era faptul că în urmă cam cu vreo două săptămîni fusese rugat să vină în apartamentul lui Christopher şi să cunoască două tine-

re irlandeze pe care le interesa foarte mult Nigeria. Cînd a ajuns Obi acolo, cam pe la ora şase, Christopher le învăţa pe rînd cum să danseze modern. S-a simţit realmente uşurat cînd a sosit Obi ; imediat şi-a luat-o lîngă el pe cea mai drăguţă dintre cele două fete şi i-a lăsat-o pe cealaltă lui Obi. Aceasta ar fi fost şi ea drăguţă, dacă n-ar fi încercat să zîmbească. Şi din nefericire încerca să zîmbească destul de des. Dar, dealtfel, nu era prea rea şi foarte curînd s-a făcut destul de întuneric şi el oricum, n-o mai vedea la faţă.

Pe fete într-adevăr le interesa Nigeria. Ştiau deja vreo cîteva cuvinte din Yoruba, deşi veniseră în ţară numai de vreo trei săptămîni sau cam aşa ceva. Păreau să fie mai antiengleze decît Obi, lucru care pe el îl făcea să se simtă cumva stingherit. Dar pe măsură ce trecea seara, el le îndrăgea din ce în ce mai mult, în special pe cea care îi fusese repartizată.

La cină avuseseră frunze de patlagină prăjite cu legume şi carne. Fetele au spus că le plăcea foarte mult, deşi era clar după felul cum îşi rostogoleau ochii şi strîmbau din nas că mîncarea conţinea prea mult piper.

Imediat după masă au început să danseze, în semiîntuneric, în tăcere, exceptînd momentele cînd se tachinau întîmplător.

— De ce sînteţi aşa de muţi amîndoi ?

— Mişcă-te ; nu sta într-un singur loc.

După cîteva mici încercări Obi a cîştigat două sărutări de probă. Dar cînd a încercat ceva mai îndrăzneţ, Nora i-a şoptit tăios :

— Nu ! Catolicilor nu le este permis să sărute astfel.

— De ce nu ?

— E un păcat.
— Ce ciudat!

Au continuat să danseze şi din cînd în cînd să se sărute doar din vîrful buzelor.

Înainte de a le duce în sfîrşit acasă, pe la ora 11, Obi şi Christopher le promiseseră să meargă şi să joace cu ele în cîteva seri, tenis. Şi amîndouă perechile plecaseră pe rînd imediat unii după ceilalţi ; apoi alte lucruri le-au captat interesul. Obi se gîndise din nou la ele, pentru că vroia ca aşa ceva, cum ar fi jocul de tenis, să-i ocupe mintea în nişte după-amieze şi, probabil epuizat fiind, să poată dormi bine noaptea.

Imediat ce a ajuns Christopher cu maşina la mînăstire, o maică îmbrăcată în alb a apărut brusc în pragul capelei. Obi i-a atras lui Christopher atenţia asupra acestui lucru. Însă ea era mult prea departe ca ei să-i vadă expresia de pe faţă, dar simţeau că aceasta le este ostilă. Fetele se aflau la meditaţiile de după-masă, aşa că mînăstirea era foarte liniştită. Au urcat treptele, care duceau spre apartamentul Norei şi al lui Pat, deasupra clasei, iar Maica i-a urmat cu privirile pînă cînd ei au dispărut în sufragerie.

Fetele beau ceai şi mîncau chifle. Păreau încîntate de vizitatorii lor, dar nu chiar aşa de încîntate ca altădată. Păreau puţin stînjenite.

— Beţi ceai? întrebară ele într-un glas, de parcă repetaseră propoziţia şi înainte ca musafirii lor să se fi aşezat propriu-zis pe scaune. Şi-au băut ceaiul aproape în tăcere. Deşi Obi şi Christopher erau îmbrăcaţi pentru tenis şi-şi aduseseră cu ei rachetele, fetele n-au pomenit nimic despre joc. După ceai

ei au rămas acolo unde se aflau încercînd vitejeşte să susţină orice conversaţie ar fi urmat.

— Ce ziceţi de un joc ? întrebă Christopher cînd conversaţia luă sfîrşit. Urmă o pauză. Apoi Nora explică simplu, fără a-şi cere în mod fals iertare că Maica Stareţă le vorbise serios despre prietenia lor cu bărbaţi africani. Le avertizase că dacă află episcopul de chestia asta s-ar putea trezi că sînt trimise înapoi în Irlanda.

Pat spunea că totul e prostesc şi ridicol. Ea, de fapt folosea cuvîntul *ridiculozitate*, lucru care îl făcea pe Obi să rîdă în sinea lui.

— Dar noi nu vrem să fim trimise înapoi în Irlanda.

Nora a promis că vor merge din cînd în cînd să-i viziteze pe băieţi la Ikoyi. Dar că ar fi cel mai bine dacă ei n-ar mai veni la mînăstire, pentru că Maica Stareţă şi călugăriţele erau în gardă.

— Ce sînteţi voi două, în fond ? Surori ? întrebă Christopher. Dar acest lucru nu a fost primit cu ochi buni şi curînd după asta vizita s-a apropiat de sfîrşit.

— Vezi, spuse Christopher de îndată ce s-au întors în maşină. Şi-şi spun misionari !

— Ce te-ai aştepta să facă bietele fete ?

— Nu m-am gîndit la ele. Mă refeream la Maică şi Surori, la taţi şi copii.

Obi s-a descoperit jucînd un rol neobişnuit, de apărător al catolicilor. În drum spre casă s-au oprit să o salute pe cea mai recentă prietenă a lui Christopher, Florence. Era atît de amorezat că intenţiona chiar să se însoare cu ea. Dar acest lucru era imposibil, pentru că fata urma să plece în Anglia în septembrie următor pentru a face şcoala

sanitară. Cînd au ajuns ei acolo, fata nu era acasă și Christopher i-a lăsat un bilețel.

— N-am văzut-o pe Bisi de multă vreme, spuse el. Şi s-au hotărît să meargă s-o vadă. Dar nici aceasta nu era acasă.

— Ce zi de vizite! spuse Obi. Mai bine mergem acasă la noi.

Christopher i-a vorbit tot drumul despre Florence. Să încerce s-o determine cumva să nu mai meargă în Anglia?

— Eu dacă aş fi în locul tău n-aş face asta, a spus Obi. I-a relatat atunci o întîmplare despre un catehist bătrîn din Umuofia, pe care-l cunoscuse cu mulți, mulți ani în urmă, pe cînd era doar un băiețandru. Nevasta acestui om era o prietenă bună de a mamei lui Obi şi-i vizita des. Într-o zi trăsese cu urechea și o auzise mărturisindu-i mamei lui cum ea își întrerupse educația foarte de timpuriu pentru că omul ei fusese nerăbdător să se însoare. Femeia era foarte amărîtă din pricina asta, deşi trecuseră de atunci cel puțin douăzeci de ani. Obi își amintea de această vizită deosebită foarte bine, pentru că avusese loc într-o sîmbătă. În dimineața următoare catehistul fusese incapabil să facă slujba, pentru că nevasta lui își spărsese capul cu un pisălog de lemn cu care sfărîma cartofii. Tatăl lui Obi, catehist la pensie, fusese rugat să țină el slujba fără să i se mai dea timp de gîndire.

— Faptul că vorbim acum despre o plecare în Anglia îmi aminteşte de o fată care pur și simplu mi s-a oferit. Ți-am povestit?

— Nu.

Obi i-a destăinuit povestea domnişoarei Mark, vorbindu-i mai întîi despre vizita fratelui acesteia în biroul lui.

— Ce s-a întîmplat cu ea pînă la urmă ?

— Oh, e în Anglia. A obţinut bursa.

— Eşti cel mai mare catîr din Nigeria, spuse Christopher şi ei începură o ceartă lungă pornind de la natura mitei.

— Dacă o fată se oferă să se culce cu tine, asta nu înseamnă mită, spuse Christopher.

— Nu fi tîmpit, răspunse Obi. Vrei să spui că pe cinstitelea tu nu vezi nimic rău în a profita de o fată tînără, abia ieşită de la şcoală, care vrea să meargă la universitate ?

— Eşti un sentimental. O fată care a venit la tine, cum a venit ea nu e o fetiţă inocentă. E ca povestea fetei căreia i s-a dat un formular de completat. Şi-a trecut numele, vîrsta, dar cînd a venit vorba de sex a scris „de două ori pe săptămînă". Obi nu se putea abţine să nu rîdă.

— Nu-ţi imagina că fetele astea sînt nişte îngeri.

— Nici nu mi-am imaginat aşa ceva. Dar e scandalos că un bărbat cu educaţia ta nu poate vedea nimic rău în a se culca cu o fată înainte de a o lăsa să apară în faţa comisiei.

— Fata a apărut, oricum, în faţa comisiei. Acest lucru a fost tot ce se aştepta ea ca tu să faci : să vezi că ea *totuşi* a apărut. Şi cum poţi să ştii că nu s-a culcat cu membrii comisiei ?

— Probabil că s-a culcat.

— Păi atunci ce bine i-ai făcut tu ?

— Foarte puţin, trebuie să recunosc, spuse Obi, încercînd să pună ordine în gînduri, dar

probabil o să-şi amintească de faptul că a existat cîndva cel puţin un bărbat care nu a profitat de pe urma poziţiei pe care o ocupa.

— Dar ea probabil că-şi închipuie că eşti impotent.

Urmă o scurtă pauză.

— Acum spune-mi, Christopher, care e definiţia pe care o dai *tu* mitei.

— Păi, să vedem... Folosirea unei influenţe improprii.

— Bun, presupun...

— Dar problema este că nu a fost vorba de nici o influenţă. Fata vroia să aibă o întrevedere cu tine, oricum. A venit din propria-i voinţă ca să se distreze. Nu văd deloc unde este aici mita.

— Bine că ştiu că nu vorbeşti serios.

— Ba sînt al dracului de serios.

— Dar mă surprinde faptul că nu-ţi dai seama că acelaşi argument poate fi folosit ca să iei bani. Dacă un candidat tot obţine slujba atunci nu-i nici un rău să accepţi banii de la el.

— Păi...

— Păi, ce ?

— Vezi tu, diferenţa este următoarea. El făcu o pauză. Să luăm lucrurile în felul următor. Nimeni nu vrea să-şi cheltuiască banii. Dacă accepţi bani de la un om îl faci mai sărac. Dar dacă te culci cu o fată care doreşte asta, nu văd să fi făcut vreun rău.

S-au ciondănit aşa de după-masă pînă noaptea tîrziu. Dar nici n-apucase bine Christopher să spună noapte bună că gîndurile lui Obi se şi întorseseră la scrisoarea pe care o primise de la tatăl lui.

Capitolul XIII

Obi şi-a luat un concediu scurt de două săptămîni, de la 10 la 24 februarie. S-a hotărît să plece la Umuofia foarte repede, pe 11, să-şi petreacă noaptea la Benin şi să-şi continue călătoria în ziua următoare. Clara a aranjat să fie înlocuită de o altă soră, astfel ca ea, liberă fiind, să-l poată ajuta la împachetat. Şi-a petrecut toată ziua şi noaptea în apartamentul lui Obi.

Cînd au mers la culcare, fata i-a spus că are ceva să-i mărturisească şi a început să plîngă. Obi nu învăţase încă să reziste lacrimilor ; era totdeauna alarmat.

— Ce-i cu tine, Clara ? Dar în loc de răspuns, lacrimi fierbinţi îi picurau pe braţul strecurat între capul ei şi pernă. Clara plîngea în tăcere, dar Obi putea să-şi dea seama după felul în care trupul ei se zguduia că fata plînge violent. El o tot întreba : „Ce-i cu tine ?" şi devenea din ce în ce mai alarmat.

— Iartă-mă, spunea ea. Ea se ridică în picioare, se duse la masa de toaletă unde se afla geanta ei, scoase o batistă să-şi sufle nasul. Apoi se întoarse înapoi, cu batista în mînă şi rămase pe marginea patului.

— Vino şi spune-mi care-i necazul, zise Obi, trăgînd-o spre el cu delicateţe. Îi sărută faţa cu gust sărat. Ce este ?

Clara spuse că îi părea foarte rău că l-a amînat pînă în ceasul al doisprezecilea. Dar că ea era sigură că o să fie spre binele tuturora dacă or să rupă logodna. Obi simţi ca o împunsătură de cuţit, dar nu scoase o

vorbă multă vreme. Clara repetă că-i pare teribil de rău. Urmă o altă lungă tăcere.

Apoi Obi spuse :

— Înţeleg... E perfect. Nu te învinovăţesc cîtuşi de puţin. Ar fi vrut să adauge : „De ce a trebuit să te arunci în braţele unuia care nu este în stare s-o scoată la capăt ?" Dar nu vroia să pară sentimental şi în loc de asta spuse : Mulţumesc foarte mult pentru tot. Se săltă şi el în capul oaselor. Apoi se dădu chiar jos din pat şi începu să se plimbe prin cameră îmbrăcat în pijama. Era prea întuneric şi Clara nu putea să-l vadă, lucru care sporea efectul. Dar în curînd îşi dădu seama că el ar fi judecat un asemenea gest, dacă altcineva în locul lui l-ar fi făcut, ca pe un teatru ieftin, aşa că se opri din mers, se aşeză iar pe pat, dar nu aşa aproape de Clara. O să fie, oricum, convins în curînd să se apropie mai mult de ea şi să-i vorbească.

Clara îl rugă să nu o înţeleagă greşit. Spunea că face acest pas, pentru că nu vroia să-i distrugă viaţa.

— M-am gîndit la această problemă cu foarte mare atenţie. Sînt două motive pentru care nu ne putem căsători.

— Care sînt ?

— Primul ar fi că familia ta s-ar împotrivi. Nu vreau să intervin între tine şi familia ta.

— Prostii ! Oricum, care este al doilea motiv ? Ea nu şi-l putea aminti. Nu conta. Primul motiv era de ajuns.

— O să-ţi spun eu care este al doilea motiv.

— Care este ?

— Nu vrei să te măriți cu cineva care a trebuit să împrumute bani ca să-și plătească asigurarea. Știa că este o acuzație grosolan de necinstită și falsă, dar vroia ca ea să bată în defensivă. Fata aproape că începu să plîngă. Obi o trase spre el și începu s-o sărute cu pasiune. Îi răspunse și ea cu aceeași însuflețire.

— Nu, nu, nu. Nu fi obraznic. Trebuie mai întîi să-ți ceri scuze pentru ce mi-ai spus.

— Îmi pare foarte rău, draga mea.

— O.K. Te iert. Hei, așteaptă o secundă.

În dimineața aceea Obi a plecat înainte de ora șase. Dacă n-ar fi fost Clara acolo, el n-ar fi fost capabil să se trezească la cinci și jumătate. Își simțea capul mai ușurat, dar avea o greutate pe ochi. A făcut o baie rece, spălîndu-și brațele și picioarele mai întîi, apoi capul și în cele din urmă abdomenul și spatele. Nu-i plăceau băile reci, dar nu-și putea permite să dea drumul la boilerul electric, și nu încăpea îndoială, gîndea el pe măsură ce se ștergea cu prosopul, că te simți foarte vioi după o baie rece. Ca și cu plînsul. Începutul e mai greu.

Deși avea două săptămîni, el și-a propus să petreacă acasă numai una din motive de bani. Pentru cei de acasă concediul însemna întoarcerea băiatului de la țară care se realizase la oraș, și toți se așteptau să-i împărtășească norocul.

— La urma urmei, argumentau ei, rugăciunile și libațiile noastre l-au ajutat. Conce-

diul la ei se numea *lifu*, ceea ce însemna *a irosi*, *a cheltui*.

Obi avea exact treizeci şi patru de lire, nouă şilingi şi trei penny cînd a plecat. Douăzeci şi cinci de lire erau banii pe concediu, care erau daţi tuturor funcţionarilor din serviciul superior pentru simplul motiv că plecau în concediu. Restul rămăsese din salariul pe ianuarie. Cu treizeci şi cinci de lire puteai să rezişti două săptămîni acasă, deşi de la un om ca Obi cu maşină şi care ocupa un „post pentru eropeni" te-ai fi aşteptat în mod normal s-o ducă mai bine. Dar şaisprezece lire şi zece şilingi urmau să intre în taxele şcolare ale lui John pentru trimestrul doi, care începea în aprilie. Obi ştia că dacă nu ar fi plătit taxele acum, că avea o sumă bunicică în buzunar, n-ar mai fi fost capabil s-o facă atunci cînd ar fi sosit momentul.

Obi părea să privească peste umerii tuturor celor ce ieşiseră să-i ureze bun venit acasă.

— Unde este mama ? tot întreba el din priviri. Nu ştia dacă este încă în spital, ori acasă şi-i era teamă să întrebe.

— Mama ta s-a întors de la spital săptămîna trecută, spuse tatăl pe cînd intrau în casă.

— Unde este ?

— În camera ei, răspunse Eunice, sora cea mai mică.

Camera mamei era cea mai deosebită din toată casa, excepţie făcînd, probabil, cea a tatălui. Greutatea în decizie se ivea din faptul că nu poţi să compari lucruri incom-

parabile. Domnul Okonkwo avea o încredere nemăsurată în lucrurile omului alb. Simbolul puterii omului alb era cuvîntul scris, sau şi mai bine-zis, cuvîntul tipărit. Cîndva, înainte ca Obi să plece în Anglia, îl auzise pe tatăl lui profund impresionat vorbindu-i unei rude analfabete despre misterul cuvîntului scris.

— Femeile noastre îşi făceau nişte semne negricioase pe trupuri cu sucul de la copacii *uli*. Erau frumoase dar se ştergeau repede. Dacă ţineau două săptămîni de tîrg puteau să ţină şi mai multă vreme. Dar, uneori bătrînii noştri povesteau că sucul de *uli* niciodată nu se şterge, deşi nimeni nu-l văzuse cum arăta. Azi îl vedem în scrisul omului alb. Dacă mergi la tribunalul nostru şi te uiţi la cărţile, pe care nişte funcţionari le-au scris cu douăzeci de ani în urmă, sau chiar mai mult, ai să vezi că ele au rămas la fel ca atunci cînd au fost scrise.

Nu exprimă un lucru astăzi şi altul mîine, ori un lucru în anul ăsta şi altul în anul viitor. Okoye Akazi în carte astăzi nu poate deveni Okonkwo mîine. În Biblie Pilat a spus: „Ce este scris, scris rămîne". Este *uli*, care nu se şterge niciodată.

Ruda lui dăduse afirmativ din cap şi pocnise din degete.

Rezultatul acestei veneraţii mistice pentru cuvîntul scris consta în faptul că încăperea lui era ticsită de cărţi vechi şi de hîrtii de la manualul de aritmetică al lui Blackie, pe care-l studiase el în anul 1908, pînă la Durrell-ul lui Obi, de la traducerile învechite şi roase de gîndaci ale Bibliei în dialectul Onitsha pînă la fişele cu citate din Biblie din 1920 şi chiar mai dinainte, îngălbenite de

vreme. Okonkwo nu distrugea niciodată vreo bucată de hîrtie. Avea două cutii pline. Restul era păstrat pe imensul lui dulap, pe mese, pe cutii şi într-un colţ al camerei.

Camera mamei, în schimb, era plină de lucruri mondene. Îşi ţinea lada cu haine pe un scaun. Iar în partea cealaltă a încăperii se aflau nişte ulcele cu ulei solid de palmier din care ea făcea săpun negru. Uleiul de palmier era separat de haine de toată lungimea camerei, pentru că hainele şi cu uleiul nu se înrudeau cum spunea ea deseori şi, după cum datoria hainelor era de a încerca să evite uleiul şi datoria uleiului era de a face ceva pentru a evita hainele.

În afară de aceste două elemente, camera mamei mai conţinea de asemenea şi alte lucruri cum ar fi nucile de cocos din anul trecut, nuci de kola, păstrate în frunze de banani, în ulcele de ulei goale, cenuşă de palmier păstrată într-un vechi vas cilindric, care, după cum îi spuneau copiii mai mari lui Obi, conţinuse cîndva biscuiţi. În a doua fază a vieţii lui servise drept vas pentru apă pînă cînd, spărgîndu-se într-o zi, se alesese cu vreo cinci fisuri şi trebuise să fie înfăşurat cu grijă cu o bucată de hîrtie, ca să poată îndeplini apoi rolul actual.

În timp ce se uita la mama sa întinsă pe pat, în ochii lui Obi apărură lacrimi. Ea îi întinse mîna, iar el i-o luă cu delicateţe ; era numai piele şi os, ca o aripă de liliac.

— Nu m-ai văzut cînd eram bolnavă, spuse ea. Acum sînt sănătoasă ca o tinerică. Rîse apoi fără voioşie. Păi să mă fi văzut cu trei săptămîni în urmă. Cum îţi merge serviciul ? Cei din Umuofia, care stau în Lagos, sînt bine ? Ce face Joseph ? Mama

lui a venit să mă vadă ieri şi i-am spus că te aşteptăm.

Obi îi răspunse:

— Sînt bine cu toţii, da, da, şi iar da. Dar inima lui a rămas toată vremea copleşită de durere.

Tîrziu, în acea seară un cor format din femei tinere, care cîntaseră la o înmormîntare, trecînd pe lîngă casa lui Okonkwo şi auzind de întoarcerea lui Obi, s-au hotărît să vină şi să-l salute.

Tatăl lui Obi s-a împotrivit. A vrut să le îndepărteze, dar Obi l-a convins că acestea n-or să-i pricinuiască nici un necaz. Lui Obi i s-a părut de rău augur felul în care el a cedat fără să se opună, după care a plecat şi s-a încuiat în cameră. Mama lui Obi a ieşit în *pieze*, s-a aşezat pe un scaun înalt lîngă fereastră. Ei îi plăcea muzica, chiar şi atunci cînd era o muzică păgînă. Obi a rămas lîngă uşa cea mare, zîmbind spre cîntăreţele, care se aranjaseră în formaţie pe bătătura proaspăt măturată din faţa casei. Ca la un semnal păsărelele ţesătoare, colorate şi zgomotoase, de pe palmierul înalt zburară în stol, părăsindu-şi pentru moment droaia lor de cuiburi maronii, care semănau cu nişte botoşei.

Obi le cunoştea bine pe cîteva dintre cîntăreţe. Dar erau şi altele, care se măritaseră în sat, bupă ce el plecase în Anglia. Dirijoarea lor era una dintre acestea. Avea o voce puternică şi piţigăiată, care tăia aerul ca o lamă ascuţită. A executat un lung recitativ, înainte ca celelalte să i se alăture. Cîntecul se numea *Cîntecul inimii*:

„Mai zilele trecute am primit o scrisoare
Şi i-am spus lui Mosisi : Citeşte-mi scrisoarea.
Mosisi mi-a răspuns : Nu ştiu cum să citesc.
Am mers la Innocenti şi l-am rugat să-mi citească scrisorile
Innocenti mi-a răspuns : Nu ştiu cum să citesc.
L-am rugat pe Simonu să-mi citească. Simonu mi-a spus :
Iată ce m-a rugat scrisoarea să-ţi spun :
„Cel care are un frate trebuie să şi-l păstreze în suflet.
Pentru că o rudă nu poate fi cumpărată la piaţă.
Niciodată nu poate fi cumpărat un frate cu bani.

Este cineva aici ?
(Hele ee he ee he)

Sînteţi cu toţii aici ?
(Hele ee he ee he)

Scrisoarea spunea :
Cu banii nu se poate cumpăra o rudă.
(Hele ee he ee he)

Cel care are fraţi
Are mai mult decît pot cumpăra bogătaşii.
(Hele ee he ee he)..."

Capitolul XIV

Discuţiile serioase între Obi şi tatăl lui au început după ce familia şi-a făcut rugăciunile de seara şi toţi, în afară de doi dintre ei, au mers la culcare. Citiseră în camera mamei, pentru că ea se simţea iar foarte slăbită şi, ori de cîte ori îi era im-

posibil să se alăture celorlalţi în camera de zi, soţul citea rugăciunile în camera ei.

Dracul şi lucrăturile lui îşi băgaseră cozile cît se poate de mult în rugăciunile din acea noapte. Obi era convins că povestea lui cu Clara era una dintre aceste lucrături. Dar era mai mult o presimţire; nu mai era nimic de anunţat, de care părinţii lui să nu fi auzit, de fapt.

Rapida capitulare a domnului Okonkwo în acea după-masă pe motivul că se cîntau cîntece păgîne era clar o chestiune de tactică. Îl lăsa pe duşman să cîştige teren într-o bătălie de mică importanţă în timp ce el îşi pregătea forţele pentru o mare ofensivă.

După rugăciune îi spuse lui Obi :

— Ştiu că trebuie să fii obosit după lunga călătorie pe care ai făcut-o. Am ceva important de discutat cu tine, dar se mai poate aştepta şi pînă mîine, tu trebuie să te odihneşti.

— Putem discuta acum, spuse Obi. Nu sînt prea obosit. Ne-am obişnuit să străbatem cu maşina distanţe mari.

— Atunci vino în camera mea, spusese tatăl lui, luminîndu-i drumul cu vechiul felinar de vînt. Obi îşi amintea de ziua cînd fusese cumpărat obiectul acesta. Tîmplarul Mores îl făcuse şi-l oferise bisericii de ziua recoltei. Fusese scos la licitaţie după slujbă şi vîndut. Acum nu-şi putea aminti cît plătise tatăl lui pe el, se pare că vreo unsprezece şilingi şi trei penny.

— Cred că nu mai are benzină, spuse tatăl, clătinînd felinarul lîngă ureche. Pare a fi chiar gol. Luă din dulap o sticlă de benzină pe jumătate goală şi puse puţin în fe-

linar. Mîinile nu îi erau prea sigure şi vărsă benzină pe jos. Obi nu se oferi să facă el acest lucru fiindcă ştia că tatăl lui nu ar fi admis niciodată să-i lase pe copii să toarne benzină în felinarul lui ; ei n-ar fi ştiut niciodată cum să toarne.

— Ce făceau cei din Lagos cînd ai plecat tu ? întrebă el. Se aşeză apoi pe un pat de lemn, în vreme ce Obi se instala pe un scăunel în faţa lui, trăgînd nişte linii cu degetul pe masa pentru recoltă.

— Lagos-ul este un oraş mare. Poţi să străbaţi distanţa de aici pînă la Abame şi tot te mai afli în Lagos.

— Aşa spun toţi. Dar tu te duci la întrunirile cu cei din Umuofia ? Se părea că tatăl se întreabă şi afirmă în acelaşi timp.

— Da. Ne întrunim. Dar numai o dată pe lună. Apoi adăugă : dar nu totdeauna ai timp să te duci. Adevărul era că el nu mai participase la întruniri din noiembrie.

— Da, da, spuse tatăl. Dar într-un oraş străin se cuvine să stai aproape de rudele tale. Obi rămase tăcut, iscălindu-se pe praful de pe masă. Mi-ai scris cu cîtva timp în urmă despre o fată pe care ai cunoscut-o tu. Care mai e situaţia între voi acum ?

— Asta ar fi şi unul dintre motivele pentru care am venit. Aş vrea să mergeţi să-i cunoaşteţi pe ai ei şi să începeţi tratativele. Acum nu am bani, dar cel puţin putem începe discuţiile. Obi ajunsese la concluzia că ar fi fost fatal dacă ar fi dat impresia că-şi cere scuze sau că ezită.

— Da, spuse tatăl lui. Asta este cea mai bună cale. Se gîndi o clipă şi spuse iar da, asta este cea mai bună cale. Apoi, îi veni o nouă idee.

— Ştii cine este fata asta şi de unde se trage? Obi ezită destul ca tatăl lui să-i poată pune aceeaşi întrebare, într-o altă formă. Cum se numeşte?

— Este fata lui Okeke, din Mbaino.

— Care Okeke? Cunosc vreo trei. Unul e profesor pensionar, doar n-o fi ăla?

— Despre el e vorba, răspunse Obi.

— Josiah Okeke?

Obi spuse da, ăsta era numele lui.

Tatăl său rîse. Era un soi de rîs, care putea fi auzit uneori de la un spirit ancestral *mascat*. Te-ar fi salutat spunîndu-ţi pe nume şi te-ar fi întrebat dacă ştii cine este. I-ai fi răspuns cu o mînă atingînd pămîntul că nu ştii, că treaba asta este dincolo de puterea omenească. Atunci ar fi izbucnit în rîs scoţînd sunete ca dintr-un gîtlej metalic. Şi înţelesul acestui rîs ar fi fost clar: „Nici nu mi-aş fi închipuit că ştii, tu, vierme omenesc mizerabil!"

Rîsul tatălui lui Obi pierise tot la fel cum se ivise, fără preaviz şi nelăsînd nici o urmă.

— Nu poţi să te însori cu fata, spuse el foarte simplu.

— Cum?

— Am spus că nu poţi să te însori cu fata.

— Dar de ce, tată?

— De ce? O să-ţi spun de ce. Dar mai întîi spune-mi: ai aflat sau ai încercat să afli cîte ceva despre fata asta?

— Da.

— Şi ce-ai aflat?

— Că sînt *osu*.

— Vrei să-mi spui că ştiai şi mă mai întrebi de ce.

— Nu cred că are vreo importanţă. Sîntem creştini. Argumentul acesta avu ceva efect asupra lui, deşi nu-l mişcă prea mult. Dar după o mică pauză tatăl continuă să-i vorbească pe un ton mai blînd: Sîntem creştini, dar ăsta nu este un motiv să te însori cu o *osu*.

— Biblia spune că eşti liber să crezi în Christos.

— Copilul meu, spuse Okonkwo, înţeleg ce vrei să spui. Dar acest lucru e mai adînc decît crezi.

— Care este *acest lucru?* Părinţii noştri, în întunericul şi ignoranţa lor îl numeau pe omul inocent un *osu*, un lucru dat idolilor şi care devenea după asta un proscris, el şi copiii lui şi copiii copiilor lui, în vecii vecilor. Dar n-am văzut noi lumina Evangheliei? Obi folosea chiar cuvintele pe care le-ar fi folosit tatăl lui în discuţiile cu rudele lui păgîne.

Urmă o lungă tăcere. Felinarul lumina acum prea puternic. Tatăl lui Obi făcu flacăra puţin mai mică şi continuă să tacă. După ce trecuseră parcă veacuri în şir continuă:

— Îl cunosc pe Josiah Okeke foarte bine. Acum se uita fix în faţa lui. Vocea îi suna obosită. Îl cunosc şi-i cunosc şi soţia. Este un bărbat bun şi un mare creştin. Dar este un *osu*. Naaman, căpitanul oştirii siriene, era un om mare şi onorabil, şi unul de o incontestabilă valoare, dar era de fapt o lepră. Se opri, astfel ca această analogie fericită să fie prin toată greutatea ei, uriaşă, teribilă. *Osu* este o lepră în minţile noastre. Te rog, fiul meu, să nu aduci semnul ruşinii şi al leprei în familia ta. Dacă faci asta, copiii tăi şi

copiii copiilor tăi pînă la a treia sau a patra generație or să-ți blesteme amintirea. Nu vorbesc pentru mine, zilele mele sînt numărate. O să aduci tristețe pe capul tău și pe capetele copiilor tăi. Cine o să se însoare cu fetele tale ? Cu ale cui fete or să se însoare băieții tăi ? Gîndește-te la asta, fiule ! Sîntem creștini, dar nu ne putem însura cu oricine.

— Dar situația o să se schimbe. Peste zece ani lucrurile or să fie cu totul altfel de cum sînt acum.

Bătrînul clătină din cap cu tristețe, dar nu mai zise nimic. Obi își exprima din nou punctele lui de vedere. Prin ce se deosebește un *osu* de alți bărbați și de alte femei ? Prin nimic decît prin ignoranța înaintașilor lui. De ce ar trebui el, care a văzut lumina Evangheliei, să rămînă în ignoranță ?

În noaptea aceea Obi a dormit foarte puțin. Tatăl lui nu păruse să fie atît de greu de înfruntat, după cum se așteptase el. Nu fusese încă învins, dar se înmuiase în mod evident. Obi se simțea ciudat de fericit și de agitat. Nu trecuse printr-o asemenea experiență niciodată înainte. Era obișnuit să-i vorbească mamei lui ca unui egal al său, chiar din copilărie, dar tatăl lui fusese cu totul altfel. Nu era pentru familia lui un tip cu idei învechite, dar avea ceva care te făcea să te gîndești la patriarhi, la acei giganți cioplíți din granit. Ciudata fericire a lui Obi izvora nu din micul teren pe care îl cîștigase în dispută, ci din contactul direct, omenesc pe care îl realizase cu tatăl lui pentru prima oară în cei douăzeci și șase de ani.

*
* *

Dimineaţa, imediat după ce se sculă, se şi duse s-o vadă pe maică-sa. Era ora şase după ceasul lui, dar era încă întuneric. Bîjbîi, căutîndu-şi drumul spre camera ei. Femeia se trezise, pentru că întrebă cine este, imediat ce el intră în cameră. Obi se apropie, se aşeză pe pat şi-i luă temperatura apropiindu-şi palma de fruntea ei. Maică-sa nu dormise prea mult din pricina durerii de stomac. Spunea că-şi pierduse încrederea în medicina europeană şi ar fi dorit să consulte un medic băştinaş.

Chiar în clipa aceea tatăl lui Obi sună din micul clopoţel pentru a-şi aduna familia la rugăciunile de dimineaţă. Dar rămase surprins cînd intră cu felinarul în cameră şi văzu că Obi era deja acolo. Intră şi Eunice înfăşurată cu o fîşie de pînză în jurul întregului trup. Era ultimul lor copil şi singura care rămăsese acasă. Cam la asta se ajunsese. Copiii îşi lăsau părinţii bătrîni acasă şi se împrăştiau care încotro în căutare de bani. Era dureros pentru o femeie bătrînă cu opt copii. Era ca şi cînd ai avea un rîu şi totuşi te speli pe mîini cu scuipat.

După Eunice au venit Joy şi Mercy, nişte rude îndepărtate, care fuseseră trimise de părinţii lor pentru a fi educate de doamna Okonkwo în arta gospodăritului.

După aceea, cînd au rămas iar singuri, ea îl ascultă liniştită şi tăcută pînă la sfîrşit. Apoi se ridică în capul oaselor şi spuse :

— Am avut un vis urît, un vis foarte urît, într-o noapte. Se făcea că stăteam întinsă

pe un pat, acoperită cu un cearceaf alb şi am simţit cum ceva alunecă pe pielea mea. M-am uitat în jos pe pat şi am descoperit că un roi de furnici albe îmi roseseră patul, salteaua şi cearceaful cel alb. Da, furnicile roseseră patul, chiar sub mine.

O senzaţie ciudată, ceva asemănător unor picături de rouă se rostogoliră pe fruntea lui Obi.

— N-am povestit nimănui despre visul ăsta dimineaţa. L-am purtat în inima mea, întrebîndu-mă ce ar fi putut însemna. Am luat Biblia şi am citit capitolul destinat zilei aceleia. Mi-a mai dat putere, dar inima încă nu era potolită. După-amiază a venit tatăl tău cu o scrisoare de la Joseph, în care ne spunea că ai de gînd să te însori cu o fată *osu*. Am ştiut că visul însemna moartea mea. Apoi i-am povestit şi tatălui tău despre asta. Ea se opri din povestit şi respiră adînc. Nu am nimic să-ţi spun în această privinţă cu excepţia unui singur lucru. Dacă vrei să te însori cu fata asta, trebuie să aştepţi pînă cînd eu n-oi mai fi. Dacă Dumnezeu mi-ascultă rugăciunile nu o să ai mult de aşteptat. Se opri din nou. Obi era îngrozit de schimbarea prin care trecea. Arăta nefiresc, de parcă îşi pierduse brusc capul.

— Mamă ! strigă el, de parcă ea se îndepărtase de el. Femeia ridică mîna în sus în semn de tăcere.

— Dar dacă faci asta cît sînt eu în viaţă o să ai sîngele meu pe conştiinţă pentru că eu o să mă sinucid. Se prăbuşi apoi pe pat complet epuizată.

Pentru tot restul zilei Obi a rămas închis în casă. Din cînd în cînd adormea cîteva minute. Apoi a fost trezit de vocile vecini-

lor şi cunoştinţelor, care veneau să-l vadă. Dar el refuza să-i vadă. I-a spus lui Eunice să le transmită că el nu se simţea bine după o călătorie aşa de lungă. Ştia că este o scuză cu totul şi cu totul nepotrivită. Dacă nu se simţea bine, apoi, cu siguranţă, că exista un motiv în plus ca să fie văzut. Oricum, refuza să fie văzut şi vecinii şi cunoştinţele se simţeau jignite. Unii dintre ei îşi spuneau părerea deschis, alţii au reuşit să se comporte aşa de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. O femeie bătrînă chiar îi recomandă un leac pentru boală, deşi nici nu-l văzuse pe pacient. Călătoriile lungi, spunea ea, sînt foarte obositoare. Lucrul care trebuie făcut în asemenea cazuri este să iei un purgativ puternic pentru a elimina toate resturile din stomac.

Obi n-a apărut nici la rugăciunile de seară. Auzise vocea tatălui lui, venind parcă de la o mare distanţă, şi asta multă vreme. Ori de cîte ori părea că vocea lui se pierde, reapărea din nou. În cele din urmă Obi a auzit cîteva voci spunînd în cor *Tatăl nostru*. Dar a tatălui suna foarte îndepărtat, aşa după cum ajung glasurile şi ţipetele insectelor la urechile unor oameni cu febră.

Tatăl intră în cameră, ţinînd în mînă felinarul de vînt şi-l întrebă cum se simte. Apoi se aşeză pe singurul scaun din cameră, luă din nou felinarul şi-l scutură să vadă dacă are benzină. După cum suna părea că are îndeajuns şi-i dădu fitilul mai în jos, pînă cînd flacăra a fost practic înghiţită de pîntecul felinarului. Obi stătea întins pe spate, perfect nemişcat, uitîndu-se la tavanul de bambus, aşa cum i se recomandase, pe vremea cînd era copil, ca să poată rămîne treaz. Pentru că, i se spusese, dacă

dormea pe spate şi se întîmpla ca un păianjen să traverseze tavanul de deasupra lui, el o să aibă vise urîte.

Era uimit de gîndurile fără nici o noimă, care-i treceau prin minte în clipele celei mai mari crize din viaţa lui. Aştepta ca tatăl lui să spună ceva ca să înceapă o altă dispută, prin care să se justifice. Mintea îi era tulburată nu numai de ce se întîmplase, ci şi de descoperirea că nu exista nimic în el cu care să-l provoace la luptă în mod cinstit. Toată ziua se străduise să-şi întărească furia şi convingerea, dar era destul de cinstit cu el însuşi ca să-şi dea seama că, reacţia sa, indiferent cît de dură părea uneori, nu era profundă. Venea de la periferie şi nu de la centru, ca zvîcnirea din piciorul unei broaşte moarte, cînd este electrocutată. Dar nu putea accepta starea actuală din mintea lui ca pe un lucru definitiv, aşa că scotocea disperat căutînd ceva ce ar declanşa reacţia inevitabilă. Poate că o altă ceartă cu tatăl lui, mai violentă decît prima ; era adevărat ce spun cei din tribul Ibo, că atunci cînd un laş vede un om pe care îl poate învinge devine însetat de luptă. El descoperise că îşi poate învinge tatăl.

Dar tatăl lui Obi rămăsese pe scaun tăcut, refuzînd lupta. Obi se întoarse spre el şi respiră adînc. Dar tatăl lui tot nu vorbea.

— O să mă întorc la Lagos poimîine, spuse Obi în cele din urmă.

— N-ai spus că o să stai cu noi o săptămînă ?

— Da, dar cred că o să fie mai bine dacă mă întorc mai devreme.

După asta urmă o altă lungă tăcere. Apoi tatăl lui vorbi, dar nu despre lucrul pe care-l

aveau în minte. Începu rar și liniștit, atît de liniștit încît cuvintele abia puteau fi auzite. Și parcă nici nu vorbea cu Obi. Privea într-o parte, așa că Obi îl zărea vag din profil.

— Nu eram decît un băiețandru cînd am plecat de la casa tatălui meu și m-am făcut misionar. El m-a blestemat. Nu mă aflam acolo, dar frații mei mi-au spus că a fost adevărat. Cînd un bărbat își blestemă propriul lui copil e un lucru teribil. Și eu eram primul lui fiu.

Obi nu auzise niciodată de blestem. La lumina zilei și în împrejurări mai fericite n-ar fi dat nici o importanță acestui lucru. Dar în seara aceea se simțea ciudat de mișcat și cu sufletul plin de milă pentru tatăl lui.

— Cînd mi-au adus vestea că se spînzurase, le-am spus că cei care trăiesc sub sabie de sabie trebuie să moară. Domnul Braddeley, omul alb, care ne era învățător, mi-a spus că nu este cuviincios din partea mea să zic așa ceva și mi-a mai spus să merg acasă la înmormîntare. Eu am refuzat să mă duc. Domnul Braddeley a crezut că eu mă referisem la mesagerul omului alb pe care-l omorîse tata. Nu știa că vorbisem despre Ikemefuna alături de care crescusem eu în coliba mamei, pînă în ziua cînd tata l-a ucis pe acesta cu propiile lui mîini. El făcu o pauză ca să-și adune gîndurile, se răsuci pe scaun și-și întoarse fața spre patul pe care ședea Obi.

— Îți spun toate aceste lucruri ca tu să știi ce însemna pe vremea aia să devii creștin. Am părăsit casa tatălui meu și el m-a blestemat. Am trecut prin foc ca să mă creștinez. Și pentru că am suferit, înțeleg creștinismul mai mult decît o să-l înțelegi tu vreodată.

Se opri brusc. Obi credea că e o pauză, dar el terminase, de fapt. Obi cunoştea povestea tristă a lui Ikemefuna, care fusese dat Umuofiei de către tribul vecin ca semn de împăcare. Tatăl lui Obi şi Ikemefuna erau de nedespărţit. Dar într-o zi Oracolul Dealurilor şi al peşterilor a decretat că băiatul trebuie să fie omorît. Bunicul lui Obi îl iubea pe băiat. Dar cînd a sosit clipa, el l-a ciopîrţit cu propriul lui topor. Chiar şi pe atunci unii bătrîni au spus că a fost o mare greşeală ca un bărbat să ridice mîinile împotriva unui copil care-l considera ca pe un tată.

Capitolul XV

Obi a parcurs cele cinci sute şi mai bine de mile dintre Umuofia şi Lagos într-un fel de buimăceală. Nu se oprise nici măcar pentru masa de prînz la Akure, locul de la jumătatea drumului pentru cei ce călătoreau dinspre Nigeria de est spre Lagos, ci amorţise conducînd milă după milă, de dimineaţă pînă seara. Numai o singură dată s-a mai însufleţit călătoria, chiar înainte de Ibadan. Luase o curbă în viteză şi se trezise faţă în faţă cu două camioane uriaşe, unul încercînd să-l depăşească pe celălalt. Dacă ar mai fi trecut o jumătate de secundă s-ar fi produs catastrofa. Dar în acea jumătate de secundă el a virat brusc spre stînga, intrînd în tufăriş.

Unul dintre cele două camioane a oprit, dar celălalt şi-a urmat drumul. Şoferul şi

pasagerii din camion au alergat să vadă ce i se întîmplase. Nici el măcar nu ştia dacă i se întîmplase ceva sau nu. L-au ajutat să-şi scoată maşina, spre marea bucurie a pasagerelor, care ţipau deja şi-şi ţineau mîinile la piept. Numai după ce-şi scosese maşina din tufiş, aducînd-o pe şosea, începuse Obi să tremure.

— Tu foarte norocos, spunea şoferul şi pasagerii, cîţiva în englezeşte şi alţii în Joruba. Şoferi ăşti nechibzuiţi, spunea el dînd cu tristeţe din cap. *Olorun!* Punea toată întîmplarea pe seama Domnului. Dar tu norocos că nu fost un copac mare pă astă parte de şosea. Cînd ajungi acasă să mulţumeşti lu' Dumnezeu.

Obi şi-a examinat maşina şi nu i-a găsit nici o stricăciune, în afară de una sau două mici zgîrieturi.

— La Lagos tu mergi? întreba şoferul. Obi dădu din cap, incapabil încă să vorbească.

— Te face să iei un *jeje*. Prea mult diavol pe şosea ăsta. Dacă vezi un accident pe drum vezi la Abeokuta, *Olorun*! Femeile discutau aprins, cu braţele încrucişate pe piept, zgîindu-se la Obi, de parcă văzuseră o minune. Una dintre ele tot repeta într-o engleză stricată că Obi trebuie să-i mulţumească lui Dumnezeu. Unul dintre bărbaţi era şi el de acord cu ea.

— Din numai puterea Domnului poate el acum să vorbească încă. De fapt Obi nu vorbea, dar, fără îndoială că remarca era adevărată.

— Şoferi aştia! Parcă n-are loc.

— Nu toţi şoferi la fel nechibzuiţi, spunea şoferul cel bun.

— Da' ăsta tare prost. I-am dat cu claxonul să nu depăşească, dar el venit *fiam*. Ultimul cuvînt, combinat cu o anumită mişcare a braţului însemna *excessive speed*[1].

Restul călătoriei se desfăşurase fără nici un alt incident. Cînd a ajuns el la Lagos se întunecase deja. Marele tabel cu semne de circulaţie, care-i întîmpină pe toţi conducătorii de vehicule la intrarea pe teritoriul federal al Lagosului, i-a trezit un sentiment de panică. În ultima noapte pe care şi-o petrecuse acasă îşi tot măcinase creierii cum să facă să-i spună totul Clarei. N-o să meargă mai întîi acasă la el şi după aceea să se întoarcă să-i spună fetei. Ar fi fost mai bine să se oprească în drum şi s-o ia cu el. Dar cînd a ajuns la Yaba, unde locuia Clara, rămăsese la concluzia că e mai bine să meargă întîi acasă şi după aceea să se întoarcă la ea. Aşa că şi-a continuat drumul.

A făcut o baie şi şi-a schimbat hainele. S-a întins apoi pe sofa şi pentru prima oară s-a simţit obosit cu adevărat. În acest timp i-a venit un alt gînd. Probabil că Christopher ar putea să-i dea un sfat. A intrat în maşină şi a pornit, neştiind exact dacă o să meargă la Christopher, ori la Clara. Dar în cele din urmă s-a dus la Clara.

Pe stradă s-a ciocnit de un convoi mare de bărbaţi, femei şi copii, îmbrăcaţi toţi în veşminte lungi, cu falduri, strînse în talie cu eşarfe galbene şi roşii. Femeile, formînd majoritatea, purtau bentiţe albe pe cap, care le atîrnau în jos pe spate. Cîntau, băteau din palme şi dansau. Unul dintre bărbaţi păstra cadenţa cu un clopoţel. Blocaseră tot trafi-

[1] Viteză foarte mare (engl.).

cul, lucru pentru care Obi le era în sinea lui recunoscător. Dar taximetriştii nerăbdători le cîntau serenade cu claxoanele, făcînd un zgomot lung şi asurzitor, în vreme ce-şi făceau încet printre ei loc să treacă. În frunte doi băieţei duceau un steag, care proclama *Ordinul etern şi sacru al heruvimului şi serafimului.*

Obi făcuse tot posibilul ca lucrurile să pară lipsite de importanţă. Doar o întrerupere şi nimic mai mult. Totul va fi bine pînă la urmă. Mintea mamei lui fusese afectată de boala ei îndelungată, dar în curînd ea se va restabili. În ceea ce-l privea pe tatăl lui acesta fusese ca şi înfrînt.

— Tot ce trebuie să facem este să stăm liniştiţi o vreme, a spus el.

Clara ascultase în tăcere, frecîndu-şi inelul de logodnă cu degetele de la mîna dreaptă. Cînd el s-a oprit din vorbit, ea s-a uitat la el şi l-a întrebat dacă terminase. El nu i-a răspuns.

— Ai terminat ? l-a întrebat ea din nou.

— Să termin ce ?

— Povestea ta.

Obi trase adînc aer în piept drept răspuns.

— Nu te gîndeşti că... oricum asta n-are importanţă. Un singur lucru regret. Ar fi trebuit să fiu mai deşteaptă, oricum. Dar asta n-are absolut de loc importanţă.

— Despre ce tot vorbeşti, Clara ?... Of, nu fi caraghioasă, spuse el pe cînd fata îşi scotea inelul din deget şi i-l înmîna.

— Dacă nu-l iei, îl arunc pe fereastră.

— Poftim...

Dar fata nu-l aruncă. Se duse la maşină şi-l puse în cutia pentru mănuşi. Se înapoie

şi, făcînd un gest caraghios cu mîna, spuse glumind :

— Mulţumesc foarte mult pentru tot.

— Vino şi stai jos, Clara. Nu fi copilăroasă. Şi, te rog nu-mi îngreuna şi mai mult situaţia.

— Tu ţi-ai îngreunat-o. De cîte ori nu ţi-am spus că aranjăm noi doi singuri acest lucru ? Dar de fiecare dată mi s-a răspuns că sînt copilăroasă. Oricum, nu mai contează. Nu-i nevoie să mai lungim vorba.

Obi se aşeză din nou. Clara se îndepărtă de el, se sprijini de fereastră şi se uită afară. La un moment dat Obi începu să spună ceva, dar renunţă după primele trei sau patru cuvinte. După încă vreo zece minute de tăcere Clara îl întrebă dacă n-ar fi mai bine să plece.

— Da, răspunse el şi se ridică.

— Noapte bună, zise fata şi nici nu se întoarse din poziţia în care se afla. A rămas tot timpul cu spatele la el.

— Noapte bună, i-a spus şi Obi.

— E ceva ce aş fi vrut să-ţi spun, mai adăugă ea, dar nu contează. Ar fi trebuit să am grijă de mine însămi.

Obi întrebă cu sufletul la gură, înspăimîntat.

— Ce s-a întîmplat ?

— Of, nimic. Să uităm chestia asta. O să găsesc eu o soluţie.

*

* *

Obi fusese şocat de duritatea reacţiei lui Christopher la auzul poveştii lui. Spunea lucrurile cele mai lipsite de bunătate şi îl în-

trerupea mereu. În momentul în care Obi a amintit de poziţia părinţilor lui, acesta s-a pornit.

— Ştii, Obi, spuse el, am vrut şi eu să discut problema asta cu tine. Dar eu m-am învăţat minte să nu mă bag în relaţiile dintre un bărbat şi o femeie, în special în cazul tipilor ca tine, care au nişte idei minunate despre dragoste. Un prieten a venit anul trecut la mine şi mi-a cerut sfatul în legătură cu o fată cu care vroia el să se însoare. O cunoşteam şi eu foarte, foarte bine. Era după cîte ştiam cam libertină. Aşa că i-am spus prietenului : Să nu te însori cu ea. Ştii ce-a făcut cretinul ? S-a dus şi i-a spus fetei chestia asta. Iată de ce nu ţi-am spus nimic despre Clara. S-ar putea să consideri că am vederi înguste, dar nu cred că am atins acel stadiu în care să nu ne mai pese de obiceiuri. Poţi să pomeneşti de educaţie şi aşa mai departe, dar eu nu am de gînd să mă însor cu o *osu*.

— Nu de însurătoarea ta vorbim noi acum.

— Iartă-mă. De fapt ce-a spus mama ta ?

— M-a înspăimîntat pur şi simplu. A spus să aştept pînă moare ea că altfel se sinucide.

Christopher rîse.

— În satul meu era o femeie care, întorcîndu-se într-o zi de la piaţă, a descoperit că cei doi copii ai ei căzuseră şi se înecaseră într-o fîntînă. A plîns toată ziua aia şi în cealaltă spunînd că vrea să meargă şi ea să se arunce în fîntînă. Dar bineînţeles că vecinii o reţineau ori de cîte ori se ridica să plece. Dar după trei zile soţul ei, sătul de treaba asta, i-a spus că o lasă în pace să facă

ce vrea. Femeia s-a repezit spre fîntînă, dar cînd a ajuns acolo mai întîi a aruncat o privire, apoi a băgat înăuntru piciorul drept, l-a scos afară, apoi pe cel stîng şi uite aşa...

— Foarte interesant ! spuse Obi întrerupîndu-l. Dar te asigur că mama este ferm hotărîtă. Oricum, ce am vrut eu să te rog e cu totul altceva. Cred că este însărcinată.

— Cine ?

— Nu fi prost. Clara.

— Eh, eh, asta e o situaţie neplăcută.

— Cunoşti vreun...

— Doctor ? Nu. Dar ştiu că James a cunoscut unul sau doi, cînd a intrat în bucluc în ultima vreme. O să-l întreb eu. O să aflu de la el mîine dimineaţă şi am să-ţi dau un telefon.

— Nu la telefonul meu.

— De ce nu ? O să-ţi spun doar adresele lor. Or să te coste ceva bani. O să spui că sînt dur, dar atitudinea mea faţă de asemenea lucruri e cu totul alta. Cînd am fost în est, o fată a venit la mine şi mi-a spus : Nu-mi vine. I-am răspuns : Du-te şi caut-o. Pare o duritate, dar... nu ştiu. Felul cum văd eu lucrurile e ăsta : Cum pot să ştiu că eu sînt vinovatul ? Te asigur că sînt cît se poate de precaut. Asta e tot. Ştiu că în cazul tău e cu totul altceva. Clara n-a avut timp pentru nimeni altcineva. Dar chiar şi aşa...

*

*   *

Trebuie să fi simţit ceva bătrînul doctor, ceva din comportamentul lui Obi îl nelinişt-

tise. Păruse destul de dornic la început, şi-i pusese chiar una sau două întrebări pline de înţelegere. Apoi intrase într-o cameră şi cînd a ieşit de acolo era un om complet schimbat.

— Îmi pare rău, dragă tinere, a spus el, dar nu te pot ajuta. Ce-mi ceri dumneata e o crimă pentru care aş putea merge la închisoare şi să-mi pierd şi diploma. Dar pe lîngă asta eu am reputaţia mea curată ; douăzeci de ani de practică fără nici o singură pată. Cîţi ani ai ?

— Douăzeci şi şase.

— Douăzeci şi şase. Deci aveai şase ani cînd am început eu să practic medicina. Şi în toţi anii ăştia n-am avut nici în clin nici în mînecă cu asemenea lucruri tăinuite. La urma urmei de ce nu te însori cu fata ? E foarte drăguţă.

— Eu nu vreau să mă mărit cu el, spuse Clara supărată, primul lucru care-l spusese de cînd intraseră acolo.

— Ce vină îi găseşti ? Mi se pare un tînăr drăguţ.

— Spun că nu vreau să mă mărit cu el. Nu-i destul ? Aproape că ţipa şi ieşi în fugă din cameră. Obi a ieşit liniştit după ea şi amîndoi au plecat cu maşina. N-au schimbat nici un singur cuvînt tot drumul pînă la celălalt doctor care îi fusese recomandat.

Acesta era foarte tînăr şi părea să aibă simţul afacerilor. Spunea că nu poate să facă lucrul pe care i-l cereau.

— Asta nu-i medicină, a spus el. Nu mi-am petrecut şapte ani în Anglia ca să studiez *aşa ceva*. Totuşi am s-o fac pentru dumneata, dacă eşti pregătit să-mi plăteşti onorariul. Treizeci de lire. Plătite înainte. Nu în cecuri. Bani ghiaţă. Ce părere ai ?

Obi l-a întrebat dacă n-ar vrea să mai lase din preţ.

— Îmi par rău, dar preţul meu este fix. Este o operaţie minoră, dar e o crimă. Toţi sîntem nişte criminali, după cîte ştii. Îmi asum un risc mare. Mergeţi şi vă mai gîndiţi şi vă înapoiaţi mîine la ora două, cu banii. El îşi frecă mîinile într-un fel care-l izbi pe Obi ca ceva sinistru.

— Dacă vii, îi spuse el Clarei, nu trebuie să mănînci.

Pe cînd plecau de la el, doctorul întrebă:

— De ce nu te însori cu ea? Dar nu primi nici un răspuns.

Capitolul XVI

Problema cea mai urgentă era unde să găsească cele treizeci de lire înainte de ora două, în ziua următoare. Mai erau şi cele cincizeci de lire ale Clarei pe care trebuia să i le restituie. Dar ea mai putea aştepta. Lucrul cel mai simplu ar fi să meargă la un cămătar, să împrumute treizeci de lire şi să semneze pentru şaizeci. Dar ar fi preferat să se sinucidă decît să meargă la cămătar.

Numărase banii care-i mai rămăseseră după ce venise de acasă. S-a apropiat de cutia în care-i ţinea şi i-a mai numărat o dată. Erau douăsprezece lire şi ceva mărunţiş pe care îl purta în buzunar. Îi dăduse mamei numai cinci lire şi nimic tatălui, pentru că el hotărîse că, dacă aşa stăteau lucrurile,

trebuia să găsească cele cincizeci de lire ale Clarei destul de repede.

Ar fi fost inutil să-i ceară lui Christopher. Salariul lui nu depăşea niciodată zece lire pe lună. Singurul lucru care-l salva de la foame era sistemul excelent pe care-l stabilise cu bucătarul lui. La începutul fiecărei luni Christopher îi dădea toţi „banii de gură" pentru întreaga lună. „Pînă la următorul salariu", obişnuia el să spună „viaţa mea este în mîinile tale".

Obi îl întrebase o dată ce s-ar fi întîmplat dacă omul ar şterge-o cu banii pe la jumătatea lunii. Christopher îi răspunsese că aşa ceva era imposibil.

Era lucrul cel mai puţin obişnuit ca un „stăpîn" să aibă atîta încredere în „băiatul" lui, chiar şi atunci cînd, ca în cazul de faţă, „băiatul" avea de două ori mai mulţi ani decît stăpînul şi-l trata ca pe un fiu.

În această situaţie limită Obi s-a gîndit chiar şi la preşedintele Uniunii Progresiste din Umuofia. Dar mai degrabă s-ar fi dus la un cămătar decît să facă acest lucru. Başca faptul că preşedintele ar fi vrut să ştie de ce un tînăr din serviciul superior e nevoit să împrumute bani de la un cap de familie cu un salariu nici pe jumătate cît al lui, ceea ce ar fi însemnat că Obi era de acord cu principiul că ai lui de la oraş aveau dreptul să-i spună cu cine să nu se însoare ?

— Nu am decăzut chiar atît, îşi spuse el cu voce tare.

În cele din urmă îi veni o idee grozavă. Probabil că n-ar mai fi fost la fel de grozavă dacă ar fi studiat-o mai îndeaproape, dar era mai grozavă decît toate celelalte idei. O să-i ceară lui Sam Okoli. O să-i spună pe

șleau pentru ce îi trebuie și o să-i dea înapoi în trei luni de zile. Ori, probabil că nu o să-i spună pentru ce-i trebuie. N-ar fi fost cinstit față de Clara să-i spună chiar și unei singure persoane mai mult decît ar fi fost absolut necesar. Îi spusese numai lui Christopher, pentru că el credea că acesta ar putea ști ce doctori să consulte. Imediat ce s-a întors în apartamentul lui, în acea seară a avut impresia că nu insistase prea mult ca treaba să rămînă absolut secretă, așa că s-a repezit la telefon. Era un singur telefon pentru tot blocul acela cu șase apartamente, dar ăsta se afla chiar lîngă ușa lui.

— Alo. O, da, Chris. Am uitat să-ți spun. Cînd faci rost de adrese să nu-i pomenești nimic tipului pentru cine sînt. Nu mă feresc pentru mine... Știi doar.

Christopher i-a răspuns, din fericire în limba Ibo, că o sarcină nu se poate acoperi cu mîna.

Obi i-a răspuns să nu fie caraghios și a încheiat discuția.

— Da, mîine dimineață. Nu la birou, nu, aici. Încep serviciul abia săptămîna viitoare, miercuri. O, da. Mulțumiri. Pa.

*

*   *

Doctorul a numărat cu grijă ghemotocul de bancnote, l-a împachetat și l-a băgat în buzunar.

— Vino înapoi pe la ora cinci, i-a spus el lui Obi, expediindu-l. Dar cînd Obi a ajuns la mașină, n-a mai fost în stare să o pornească din loc. Tot felul de gînduri înfricoșătoare i se îngrămădeau în minte. Nu

credea în premoniţie şi treburi de felul ăsta, dar cumva a simţit că n-o s-o mai vadă pe Clara.

Pe cînd stătea el aşa la volan, paralizat de gînduri, doctorul şi Clara au ieşit din clădire şi s-au îndreptat spre o maşină parcată pe marginea şoselei. Doctorul trebuie să-i fi spus ceva de el, pentru că fata s-a uitat o singură dată în direcţia lui şi imediat şi-a întors privirea. Obi vroia s-o ia la goană şi să strige :

— Opreşte-te. Hai să ne căsătorim acum, dar n-a putut s-o facă şi nici n-a făcut-o. Maşina doctorului se îndepărta.

Nu trecuse mai mult de un minut sau poate, două. Obi se hotărîse. Şi-a întors maşina şi a pornit după maşina doctorului ca să-i oprească. Dar ei nu se mai vedeau. A trecut întîi de o intersecţie apoi de a doua. A ţîşnit pe o stradă principală şi era cît p-aci să fie făcut zob de un autobuz mare, roşu. A dat înapoi, a luat-o înainte, a virat ba la dreapta, ba la stînga, ca o muscă îngrozită, prinsă în spatele unui parbriz. Cicliştii şi pietonii îl înjurau cu toţii. Într-o staţie, toţi cei care se aflau acolo au strigat într-un singur glas, protestînd : „Sens unic ! Sens unic !" El s-a oprit, s-a dat înapoi intrînd pe o stradă laterală şi apoi a pornit în direcţie opusă.

După vreo jumătate de oră de mers nebunesc fără ţintă, Obi a oprit la marginea drumului. S-a pipăit în buzunarul drept, apoi în cel stîng după batistă. Negăsind-o şi-a şters faţa cu dosul palmei. Apoi şi-a pus braţele pe volan şi şi-a sprijinit capul de ele. Faţa şi braţele se umezeau treptat şi picături de sudoare se prelingeau din locul în care

acestea se atinseseră. Era ora cea mai nenorocită a zilei și perioada cea mai groaznică a anului — ultimele două luni dinaintea ploilor. Aerul era mort, greu și fierbinte. Se așternea peste pămînt ca o mantie de plumb. În interiorul mașinii lui Obi era și mai rău. Nu dăduse în jos geamul din spate și căldura se infiltra înăuntru. Nici nu observase acest lucru, și, chiar dacă ar fi observat tot n-ar fi făcut nimic.

La ora cinci s-a întors la clinică. Asistenta doctorului i-a spus că acesta era plecat. Obi a întrebat-o dacă nu știa unde se dusese. Fata i-a răspuns un „nu“ laconic.

— Trebuie să-i spun ceva foarte important. Nu vreți să încercați să-l găsiți.

— Nu știu unde s-a dus, spuse ea. Accentul îi era „blînd“ ca o spintecătură făcută într-un lemn tare cu toporul.

Obi a așteptat o oră și jumătate pînă să apară doctorul. Dar acesta se întorsese fără Clara. Sudoarea îi șiroia de pe trup.

— Oh, ai și venit ? întrebă doctorul. Vino mîine dimineață.

— Unde este ?

— Nu te necăji, o să se simtă foarte bine. Dar vreau să o țin sub observație la noapte, în caz că apar complicații.

— Pot s-o văd ?

— Nu. Mîine dimineață. Asta în caz că vrea ea să te vadă. Femeile sînt niște creaturi foarte stranii, după cîte știi.

Întors acasă a poruncit lui Sebastian, servitorul lui să nu facă supă.

— Stăpînul nu e bine ?

— Nu.

— Îmi pare rău, domnule.

— Îți mulțumesc. Acum du-te. O să mă simt perfect mîine dimineață.

Vroia să ia o carte și s-o răsfoiască, așa că se îndreptă spre raft. Pesimismul lui A.E. Housman se dovedi încă o dată irezistibil. Luă cartea de pe etajeră și merse în dormitor. Cartea se deschise la pagina unde el pusese petecul acela de hîrtie pe care scrisese poezia *Nigeria*, la Londra, cu aproape doi ani în urmă.

„Dumnezeu să binecuvînteze nobilul nostru pămînt strămoșesc.
Pămînt măreț, scăldat de razele soarelui,
Unde bărbați viteji au ales calea păcii
Și luptă să-și cîștige libertatea acum.
Să ne păstrăm mai departe puritatea,
Dragostea noastră de viață și voioșia.

Dumnezeu să-i binecuvînteze pe nobilii noștri compatrioți
Și pe femeile de pretutindeni.
Să-i învețe să pășească umăr la umăr
Pentru a construi națiunea noastră dragă ;
Uitînd din ce regiune sînt, din ce trib și ce limbă vorbesc
Să aibă mereu grijă unii de alții.

Londra, iulie 1955"

Încet și calm mototoli hîrtia în palma stîngă pînă cînd aceasta deveni un cocoloș mic, o aruncă pe podea și începu să întoarcă paginile înainte și înapoi. În cele din urmă nu citi nici o poezie. Puse cartea pe măsuța de lîngă pat.

*
* *

Doctorul examina alţi pacienţi în dimineaţa aceea. Şedeau toţi pe două bănci în hol şi intrau pe rînd, unul după altul dispărînd pe după paravanele verzi din camera de consultaţii. Obi îi spuse asistentei că el nu era pacient, ci că vroia să discute ceva foarte urgent cu doctorul. Nu era aceeaşi asistentă pe care o întîlnise în ziua precedentă.

— Ce problemă urgentă aveţi cu doctorul, dacă nu sînteţi pacient ? întrebă ea. Cîţiva dintre cei care aşteptau rîseră şi-i aplaudară inteligenţa.

— Un bărbat fără durere nu vine să consulte doctor, repetă ea spre a fi auzită de cei cărora le plăcuseră subtilitatea propoziţiei mai dinainte.

Obi se plimbă în lungul şi în latul holului pînă cînd doctorul sună din nou. Asistenta încercă să-i blocheze drumul. El o împinse în lături şi intră. Femeia se repezi după el protestînd că nu respectă rîndul. Doctorul însă nu-i dădu nici o atenţie.

— O, da, spuse doctorul după o secundă sau două de ezitare, încercînd parcă să-şi amintească unde mai văzuse această mutră înainte. Este într-un spital particular. Vă amintiţi că unele femei fac complicaţii. Dar nu-i nimic grav. O îngrijeşte un prieten al meu la spitalul lui. Şi-i dădu adresa spitalului.

Cînd Obi ieşi, unul dintre pacienţi îl aştepta să-i spună două vorbe.

— Crezi că dacă guvernul îţi dă maşină, poţi să faci ce vrei? Vezi că aşteptăm toţi aici şi tu intri. Ne crezi proşti?

Obi trecu pe lîngă el fără să-i spună o vorbă.

— Prostul de el. Crede că dacă are maşină poate să-şi permită tot ce-i place. Animal fără de neam.

La spital o soră i-a spus lui Obi că Clara era foarte bolnavă şi că nu le era permis vizitatorilor să intre la ea.

Capitolul XVII

— Ai avut un concediu plăcut? îl întrebă domnul Green cînd îl văzu pe Obi a doua zi. Era atît de neaşteptată întrebarea că Obi rămase puţină vreme încurcat. Dar reuşi în cele din urmă să spună că avusese, şi-i mulţumeşte foarte mult.

— Deseori mă uimeşte cum aveţi voi obrăznicia să cereţi concediu zonal. Ideea asta urma să le dea europenilor posibilitatea să meargă în locuri mai răcoroase ca Jos sau Buca. Dar că un african ca dumneata, care are atît de multe privilegii, să mai ceară şi două săptămîni să se ducă cine ştie unde, mă face să urlu.

Obi i-a răspuns că nu l-ar deranja dacă acest concediu zonal ar fi desfiinţat, dar că era treaba guvernului să decidă.

— Cei ca dumneata ar trebui să determine guvernul să decidă. Asta am spus-o eu totdeauna. Nu există nici un singur nigerian care să fie în stare să renunţe la un mic privilegiu în interesul ţării sale. De la miniştri

pînă la cei mai mici slujbaşi. Şi-mi spuneţi mie că vreţi să vă guvernaţi singuri.

Conversaţia a fost întreruptă de un telefon pentru domnul Green. Acesta se întoarse în biroul lui să răspundă.

— E mult adevăr în tot ce spune el, îndrăzni să spună Marie după o pauză corespunzătoare.

— Şi eu cred la fel.

— Nu mă refer la tine sau la altcineva. Dar să fim sinceri, pe aici sînt cam multe vacanţe. Repet, pe mine nu mă interesează. Dar în Anglia eu niciodată n-am obţinut mai mult de două săptămîni pe an. Dar pe aici, cît se dă ? Patru luni. Exact în clipa aia se întoarse şi domnul Green.

— Nu e greşeala nigerienilor, spuse Obi. Aţi oferit aceste condiţii blînde vouă înşivă pe vremea cînd orice european ocupa automat un serviciu superior şi orice african ocupa automat un serviciu inferior. Faptul că vreo cîţiva dintre noi au fost admişi în serviciul superior vă schimbă atitudinea. Domnul Green se duse în biroul alăturat la domnul Omo.

— Şi eu cred la fel, spuse Marie, dar acum cu siguranţă că este momentul ca cineva să pună punct la toate vacanţele astea musulmane.

— Nigeria însăşi este o ţară musulmană, după cîte ştii.

— Nu, nu este. Vrei să spui despre partea din nord.

Se mai ciondăniră o vreme şi Marie schimbă brusc subiectul.

— Pari foarte obosit, Obi.

— Nu mă simt foarte bine.

— Oh, îmi pare rău. Ce ai? Febră?

— Da, un început de malarie.

— De ce nu iei paludrin?

— Uneori uit.

— Ah, ah, spuse ea. Ar trebui să-ți fie rușine de tine însuți. Și ce spune logodnica ta? Este soră, nu-i așa?

Obi dădu din cap.

— În locul tău aș merge să văd un doctor. Pari bolnav, crede-mă.

Ceva mai tîrziu în dimineața aia Obi se duse să-i ceară domnului Omo părerea în privința unui avans la salariu. Domnul Omo, care era expert în problemele de administrare și control financiar, ar fi putut să-i spună dacă un asemenea lucru era posibil și în ce condiții. Luase o hotărîre fermă în ceea ce priveau cei cincizeci de dolari ai Clarei. Trebuia să-i găsească în următoarele două luni și să-i depună la bancă. Probabil că ei doi vor reuși să depășească starea actuală, poate că nu. Dar orice s-ar fi întîmplat, el trebuia să restituie banii.

În cele din urmă a reușit s-o vadă la spital. Dar în clipa cînd l-a văzut, ea s-a răsucit în pat cu fața la perete. La infirmerie se mai aflau și alte bolnave și majoritatea au văzut ce se întîmplase. Obi nu se simțise niciodată în viața lui atît de stînjenit. Plecă imediat.

Domnul Omo i-a spus că putea să-i dea unui salariat un avans din salaraiu dar numai în anumite condiții. După felul cum o spunea se părea că aceste condiții nu ar fi fost independente de plăcerea lui personală.

— Și că veni vorba, spuse el atacînd problema avansului, va trebui să decontați cele

douăzeci şi cinci de lire şi să daţi înapoi restul de bani.

Obi nu-şi dăduse seama că ajutorul de concediu nu era un dar pe care să-l cheltuieşti la libera ta alegere. Afla acum cu oroare acest lucru. Dreptul asupra celor douăzeci şi cinci de lire acordate îl avea numai pentru drum. Domnul Omo numea asta „o bază reală".

Obi s-a întors în biroul lui să facă niște mici socoteli de aritmetică, folosindu-se de foaia de parcurs. Descoperi că drumul dus-întors din Lagos la Umuofia costase numai cincisprezece lire.

— Necazul necazului, gîndi el. Domnul Omo ar fi trebuit să-l avertizeze cînd îi dăduse cele douăzeci şi cinci de lire. Oricum, acum era prea tîrziu să mai facă ceva. Nu avea de unde să restituie cele zece lire. Ar fi putut spune că şi-a petrecut concediul în Kamerun. Păcat.

Cel mai important rezultat al actualei crize din viaţa lui Obi era faptul că-l determina să examineze pentru prima oară în mod serios cauzele principale ale necazurilor sale. Şi făcînd asta, descoperea că pe o mare parte le putea numi simple fleacuri. Să luăm de exemplu cele douăzeci şi cinci de lire pe care trebuia să le înapoieze în fiecare lună Uniunii Progresiste din oraş şi care la o analiză finală erau cauza principală a tuturor necazurilor lui. De ce nu-şi înghiţise mîndria şi nu acceptase acea păsuire pe patru luni, care i se acceptase cu toate că îi era silă ? Putea o persoană în situaţia lui să afişeze o asemenea mîndrie ? Nu circula o zicală în popor că nimeni nu trebuie să-şi înghită flegma, din mîndrie şi demnitate ?

Analizînd situația în adevărata ei lumină, Obi s-a hotărît să înceteze a mai plăti datoria pînă cînd o s-o poată face cum se cuvine. Întrebarea era : Să meargă și să spună acest lucru Uniunii Progresiste ? Dar se hotărî să nu meargă. N-o să le dea încă o posibilitate de a-și băga nasul în problemele lui personale. Pur și simplu o să înceteze să le mai plătească și, dacă or să-l întrebe de ce o să le răspundă că are niște obligații familiale, pe care trebuie să le clarifice mai întîi. Toți înțeleg obligațiile familiale și vor fi de acord cu el. Dacă nu vor înțelege destul de rău pentru ei. N-or să ducă pe unul de al lor la judecată, în orice caz nu pentru acest motiv.

Pe cînd tot analiza în mintea lui aceste treburi ușa se deschise și intră un curier. Obi sări în picioare ca să ia în primire un plic. Îl examină pe toate părțile și văzu că nu fusese deschis. Îl băgă în buzunarul cămășii și se așeză iar. Curierul dispăruse chiar din clipa în care predase scrisoarea.

Hotărîrea de a-i scrie Clarei fusese luată noaptea trecută. Gîndindu-se din nou la incidentul de la spital, Obi ajunsese la concluzia că mînia lui fusese nejustificată. Ori, în orice caz, Clara ar fi trebuit să fie cu mult mai mînioasă decît el.

El se gîndea, fără îndoială, că nu lui trebuia să-i mulțumească pentru faptul că era încă în viață. Ea n-avea, de bună seamă de unde să știe prin cîte nopți de neliniște și insomnii trecuse el. Dar chiar dacă ar fi știut, ar fi impresionat-o ? Ce mulțumire ar avea un mort dacă ar ști că ucigașul lui va purta doliu ? Obi, care pînă acum își petre-

cuse tot timpul în pat, se dădu jos si se instală la masa de scris. Nu i se părea un lucru la îndemînă să scrie scrisori. Cizela întîi în minte fiecare propoziţie înainte de a o aşterne pe hîrtie. Uneori stătea cîte zece minute la fraza de început. Vroia să spună : „Iartă-mă pentru ce s-a întîmplat. Totul a fost din vina mea". Trase o linie peste ce scrisese. Acest fel de autorepros era curată prostie. În cele din urmă scrisese : „Înţeleg refuzul tău de a mai da ochii cu mine. Ţi-am făcut un rău îngrozitor. Dar nu pot să cred că totul s-a sfîrşit. Dacă-mi dai încă o şansă n-am să te mai părăsesc niciodată."

Reciti de mai multe ori scrisoarea. Apoi o rescrise în întegime, schimbînd „nu pot să cred" prin „nu-mi vine să cred".

Plecă de acasă foarte devreme dimineaţa ca să poată duce scrisoarea la spital înainte de a semna condica la serviciu, la ora opt. Nu îndrăzni să intre în infirmerie ; aşteptă afară pînă s-o ivi vreo soră. Un mare număr de pacienţi stăteau la coadă în faţa cabinetului de consultaţii. Aerul mirosea a carbon şi a medicamente ciudate. Probabil că spitalul nu era realmente murdar, deşi aşa părea. Puţin spre dreapta lui o gravidă vomita în canalul de scurgere. Obi nu vroia să vadă scena, dar ochii priveau într-acolo fără voia lui. Două servitoare din infirmerie trecură pe lîngă el şi o auzi pe una spunînd celeilalate :

— O aştepta pe sora aia bolnavă ?

— Nu ştiu, răspunse cealaltă de parcă devenise complicea lui. Felul ăsta de boală azi bine, mîine rău, nu înţeleg.

— Ei zice că nu i-au dat anestezic.

Capitolul XVIII

Clara a rămas în spital cinci săptămîni. Imediat ce i s-a dat voie să iasă a primit un concediu de șapte zile și a plecat din Lagos. Obi a auzit de acest lucru de la Christopher, care auzise și el de la prietena lui, care era soră la Spitalul general.

După încă un eșec, Obi fusese sfătuit să nu încerce s-o mai vadă pe Clara în starea de spirit în care se afla ea acum.

— O să se întoarcă ea. Dă-i timp de gîndire. Apoi adăugă în Ibo mai multe cuvinte de încurajare pe care după cum se zice, o ploșniță le spusese copiilor ei cînd se azvîrlise apă fierbinte peste ei toți. Ea le spusese să nu-și piardă curajul, pentru că tot ce este fierbinte pînă la urmă tot se răcește.

Planul lui Obi de a depune în contul ei cincizeci de lire nu se îndeplinise din diverse motive. Într-o zi primise o comunicare poștală recomandată. Se întreba cine putea să-i trimită lui un asemenea colet. S-a dovedit a fi de la Inspectorul pentru impozit pe venituri.

Marie l-a sfătuit să aranjeze ca pe viitor să plătească impozitul prin bancă prin taxe trimestriale. În felul ăsta nici nu observi, spusese ea. Ăsta era, fără îndoială, un sfat folositor pentru taxele din anul următor. Cît privește prezentul el trebuia să găsească destul de repede treizeci și două de lire.

Colac peste pupăză veni și vestea că i-a murit mama. A trimis tot ce a putut pentru înmormîntare, dar se spunea deja că spre eterna lui rușine, o femeie care dăduse viață atîtor copii, dintre care unul se afla într-un

post pentru europeni, merita o înmormîntare mai bună decît cea pe care o avusese. Unul dintre tipii care fusese plecat în concediu acasă, cînd murise ea, adusese știrea la Lagos, la Uniunea Progresistă din Umuofia.

— A fost o rușine, spunea el. Altcineva vroia să știe, așa în treacăt, de ce animalul ăla (se referea la Obi) nu obținuse permisiunea de a merge acasă. „Iată ce face Lagosul unui tînăr. Aleargă după lucruri ușoare, dansuri piept la piept cu femeile și uită de casă și de rude. Mai știi ce leacuri i-o pune în supă femeia aia *osu* de-i întoarce ochii și urechile de la ai săi ?“

— L-ați mai văzut la întruniri în ultima vreme ? întrebă altul. Și-a găsit o companie mai plăcută.

În acest moment unul dintre participanții mai în vîrstă de la întrunire ridică vocea. Era un tip impozant.

— Tot ce-ați spus este adevărat. Dar aș vrea să știți un singur lucru. Orice se întîmplă pe lumea asta are un sens. După cum spun ai noștri : „Oriunde s-ar afla ceva, un alt lucru se află lîngă el.“ Vedeți lucrul ăsta numit sînge ? Nimic nu-i ca el. Iată de ce ori de cîte ori cultivați un yam, acesta produce alt yam, și dacă plantezi un portocal pe acesta tot portocale dau în pîrg. Am văzut multe lucruri în viața mea, dar n-am văzut încă un banan din care să culegi nuci de cocos. De ce vă spun chestia asta ? Voi cei tineri aflați de față, aș vrea să mă ascultați, pentru că numai ascultîndu-i pe cei mai în vîrstă puteți căpăta înțelepciune. Eu știu că atunci cînd mă întorc la Umuofia nu pot să spun că sînt bătrîn. Dar aici la Lagos eu sînt un bătrîn pentru voi toți. Făcu o pauză

de efect. Băiatul ăsta despre care vorbim cu toţii, ce a făcut el? I s-a spus că a murit mama lui şi lui nici nu-i pasă. Este un lucru ciudat şi surprinzător, dar aş putea să vă spun că am mai văzut la ei aşa ceva înainte. Şi tatăl lui a făcut la fel. Toţi fură cuprinşi de emoţie.

— Foarte adevărat, spuse un alt bătrîn.

— Vă spun că tatăl lui a făcut la fel, adăugă primul bătrîn foarte repede, ca povestea să fie auzită din gura lui. Nu o spun la întîmplare şi nici nu vă cer să n-o spuneţi şi altora. Cînd tatăl băiatului ăsta — toţi îl cunoaşteţi — Isaak Okonkwo — cînd Isaak Okonkwo a auzit de moartea tatălui lui a spus că cei care ucid cu toporul de topor trebuie să moară.

— Foarte adevărat, spuse celălalt din nou. Asta a fost principala bîrfă a celor din Umuofia, în acele zile şi timp de mai mulţi ani. Eu pe atunci eram un băieţel, dar tot am auzit.

— Vedeţi, spuse preşedintele, un bărbat poate să meargă în Anglia, să devină avocat, ori doctor, dar sîngele tot nu şi-l schimbă. E ca o pasăre, care-şi ia zborul de pe pămînt şi aterizează pe un muşuroi de furnici. Adică tot pe pămînt.

Obi fusese pur şi simplu consternat la auzul veştii că murise mama lui. În clipa cînd văzuse că se îndrepta spre biroul lui un poştaş îmbrăcat în haine de culoare kaki şi purtînd pe cap o caschetă de oţel, şi ţinînd în mînă o telegramă, ştiuse deja. Mîna i-a tremurat violent în clipa cînd a semnat chitanţa de primire şi nimic nu se putea compara cu semnătura lui.

— Ora de primire, spuse poştaşul.

— Cît e ora ?

— Aveţi ceas.

Obi se uită la ceasul lui, pentru că, după cum specificase poştaşul, avea şi el unul.

Toţi au fost cît se poate de drăguţi cu el. Domnul Green i-a spus că poate să-şi ia o săptămînă de concediu dacă doreşte. Obi nu şi-a luat decît două zile. El s-a dus direct acasă şi s-a încuiat în apartament. Ce rost avea să meargă la Umuofia ? Ea va fi îngroşată pînă cînd ajungea el acolo, oricum. Gîndul că merge acasă şi n-o găseşte ! O, nu. În intimitatea dormitorului putea să dea drumul lacrimilor să curgă în voie pe obraji, ca un copil.

Efectul lacrimilor lui a fost uluitor. Cînd în cele din urmă s-a dus să se culce nu s-a trezit nici măcar o singură dată în acea noapte. Asemenea lucru nu i se mai întîmplase de mulţi ani. În ultimele cîteva luni abia dacă mai ştia ce înseamnă somnul.

S-a trezit speriat şi a văzut că se făcuse de mult ziuă. Pentru un moment el se întrebă ce se întîmplase. Apoi gîndul din ajun îl trezi cu violenţă. Ceva îl sugruma. Se sculă din pat şi rămase în picioare uitîndu-se fix la lumina ce pătrundea prin jaluzele. Ruşinea şi vina îi copleşeau inima. Ieri mama lui fusese băgată în pămînt şi acoperită cu ţărînă roşie şi el nu putuse nici măcar s-o vegheze la căpătîi măcar o singură noapte.

— Teribil ! spuse el. Gîndurile i se îndreptau spre tatăl lui. Bietul om, o să fie complet distrus fără ea. În primele luni n-o să-i fie prea greu. Surorile lui Obi, cele măritate, or să se întoarcă toate acasă. Esther era cea

pe care te puteai bizui că o să aibă grijă de el. Dar în cele din urmă toate or să trebuiască să plece iar. Acesta va fi momentul în care se va produce cu adevărat şocul — cînd toţi vor începe să plece.

Obi se întreba dacă procedase bine neducîndu-se la Umuofia ieri ? Dar ce sens ar fi avut ? Era mai util să le trimită toţi banii pe care-i putea el trimite pentru înmormîntare, în loc să-i cheltuiască pe benzină ca să ajungă acolo.

S-a spălat pe cap şi pe faţă şi s-a bărbierit cu un aparat uzat. Apoi, aproape că şi-a ars gura spălîndu-se pe dinţi cu crema de ras, pe care o luase din greşeală drept pastă de dinţi.

Deîndată ce s-a întors de la bancă s-a dus şi s-a culcat din nou. Nu s-a trezit decît atunci cînd a venit Joseph la trei după-masă. A venit într-un taxi. Sebastian a deschis în locul lui.

— Pune sticlele astea în frigider, i-a spus el.

Obi a ieşit din dormitor şi a găsit nişte sticle de bere lîngă prag. Trebuie să fi fost vreo douăsprezece.

— Ce înseamnă asta, Joseph ? întrebă el. Joseph nu răspunse imediat. Îl ajută mai întîi pe Sebastian să le pună bine.

— Sînt ale mele, spuse el în cele din urmă. O să le folosesc la ceva.

Nu după mult timp au început să sosească un număr de cetăţeni din Umuofia.

Unii veneau în taxiuri nu de unul singur cum făcuse Joseph, ci în grupuri de trei sau patru, împărţind între ei costul călătoriei.

Alţii au venit cu bicicletele. Erau cu toţii douăzeci şi cinci.

Preşedintele Uniunii Progresiste din Umuofia l-a întrebat dacă era permis să cînte imnuri în Ikoyi. L-a întrebat, pentru că Ikoyi era o rezervaţie europeană. Obi i-a răspuns că mai bine n-ar cînta, dar că era adînc mişcat că veniseră atît de mulţi concetăţeni de ai lui, în ciuda tuturor neînţelegerilor, ca să-l consoleze. Joseph l-a luat deoparte şi i-a spus în şoaptă că adusese berea ca el să aibă cu ce să-i cinstească pe cei care urmau să vină.

— Mulţumesc, spuse Obi alungînd ceaţa care ameninţa să-i acopere ochii.

— Dă-le vreo opt sticle şi păstrează restul pentru cei care or să sosească mîine.

Toţi îi spuneau la sosire lui Obi „udo". El le răspundea fie cu cîte un cuvînt unora, fie cu cîte o mişcare a capului altora. Nici unul nu se opri necuviincios de mult asupra durerii. Îi spuneau doar să-şi păstreze firea şi în curînd aduceau vorba despre lucruri normale din viaţa de zi cu zi.

Noutatea zilei era cea despre Ministrul Agriculturii care ajunsese unul dintre cei mai populari politicieni pînă cînd şi-a băgat în cap ideea că vrea să devină erou naţional.

— E un tîmpit, spuse unul dintre bărbaţi, în engleză.

— E ca şi micuţa pasăre *nza*, care după un prînz bun uită atît de mult de sine încît îl provocă pe *chi*-ul său la duel, spuse altul în Ibo.

— Ce-a văzut el la Obodo o să-l înveţe minte, mai adăugă unul. S-a dus să se adreseze poporului lui, dar toţi cei din mulţime

şi-au acoperit nasul cu batistele, pentru că vorbele lui puţeau.

— Nu acolo unde l-au bătut? întrebă Joseph.

— Nu, asta s-a întîmplat la Abame. S-a dus acolo cu camioane pline de suporteri femei. Dar îi cunoaşteţi pe cei din Abame. Nu-şi pierd vremea. L-au bătut bine, bine de tot şi le-au smuls femeilor eşarfele de pe cap. Spuneau că nu se cuvine să baţi femei aşa că le-au luat doar eşarfele.

În celălalt colţ un mic grup purta o altfel de conversaţie. În discuţia generală interveni o pauză şi se auzi vocea lui Nathaniel care spunea o poveste.

— Broasca ţestoasă a pornit într-o lungă călătorie spre un clan aflat foarte departe. Dar înainte de a pleca le-a spus alor ei să n-o caute decît dacă se întîmplă ceva nou sub soare. După ce a plecat ea mama ei a murit. Întrebarea era cum s-o determine să se întoarcă acasă ca să-şi înmormînteze mama? Dacă i-ar spune că i-a murit mama, le-ar răspunde că nu este o noutate. Aşa că i-au spus că palmierul tatălui ei făcuse un fruct la capătul unei frunze. Cînd a auzit broasca ţestoasă treaba asta le-a spus că trebuie să se întoarcă acasă ca să vadă şi ea această mare monstruozitate. Aşa că încercarea de a scăpa de povara înmormîntării mamei ei a eşuat.

După ce Nathaniel şi-a terminat povestea a urmat o tăcere lungă, stînjenitoare. Era clar că el se adresase numai cîtorva urechi din jurul lui. Dar brusc s-a descoperit vorbind pentru întreaga cameră. Şi el nu era bărbatul care să se oprească la mijlocul povestirii.

Obi a dormit iar toată noaptea şi s-a trezit dimineaţa cu un sentiment de vinovăţie. Dar nu era la fel de chinuitor ca cel de ieri. Şi foarte curînd a dispărut cu totul, lăsînd în loc un ciudat sentiment de calm. Moartea este un lucru foarte straniu, îşi spuse el. Mama lui nu murise decît de trei zile şi se afla deja foarte departe. Cînd încercase noaptea trecută să-i schiţeze portretul a descoperit că acesta era puţin umbrit pe la colţuri.

— Biata mama ! spuse el, încercînd prin înşelătorie să producă emoţia cea adevărată. Dar zadarnic. Sentimentul dominant era de pace.

A avut o poftă de mîncare uriaşă şi indecentă cînd i-a sosit micul dejun, dar a refuzat în mod deliberat să mănînce mai mult de cîteva înghiţituri. La ora 11, totuşi nu s-a putut abţine să bea puţin *garri* pus în apă rece cu zahăr. Pe cînd îl bea folosind o lingură s-a surprins îngînînd o melodie de dans.

„Teribil", îşi spuse el.

Apoi îşi aminti de povestea regelui David, care refuza hrana cînd fiul lui iubit era bolnav, dar s-a spălat şi a mîncat cînd acesta a murit. Şi el trebuie să fi simţit acest fel de pace. Pacea care depăşeşte orice înţelegere.

Capitolul XIX

După ce s-a terminat perioada de vinovăţie, Obi se simţea ca un metal trecut prin foc. Aşa după cum notase el însuşi în

jurnalul lui într-un moment de criză : „Mă întreb de ce mă simt ca un şarpe nou-nouţ, proaspăt ieşit din pielea lui veche". Imaginea mamei lui întorcîndu-se de la pîrîu, cu rufele nespălate şi cu palma şiroind de sînge de la tăietura cu lama aceea ruginită, dispăruse. Sau ocupa un loc secundar. Acum îşi amintea de ea ca de o femeie care ştia să-şi rezolve toate treburile.

Tatăl lui, deşi ferm în conflictele dintre biserică şi clan, nu era totuşi un om de acţiune, ci de gîndire. Adevărat că el uneori lua hotărîri pripite şi violente, dar asemenea ocazii erau rare. În condiţii normale, cînd se afla faţă în faţă cu vreo problemă, avea înclinaţia să o cîntărească, s-o măsoare, s-o examineze pe toate părţile, amînînd acţiunea. În asemenea momente se sprijinea cu toată greutatea pe soţia lui. Spunea totdeauna în glumă că totul începuse din ziua în care se însuraseră. Şi obişnuia să povestească cum tăiase ea prima tortul.

Cînd misionarii au introdus propriul lor sistem de căsătorie, au introdus şi tortul de nuntă. Şi a fost în curînd adoptat pentru a satisface dorinţa oamenilor pentru ceremonial. Atît mirelui cît şi miresei li se dădea cîte un cuţit. Maestrul de ceremonii număra : Unu, doi, trei, gata ! Şi cel care tăia primul tortul era considerat partenerul mai important într-o căsnicie. La cununia lui Isaak, nevasta lui tăiase prima tortul.

Dar povestea pe care Obi ajunsese să o îndrăgească şi mai mult era aceea a ţapului sacru. În anul al doilea de căsătorie, tatăl lui era catehist într-o localitate numită Aniuta. Unul dintre cei mai mari zei din Aniuta era Udo, care avea un ţap care-i era foarte

devotat. Acest țap a devenit un pericol pentru misiune. Pe lîngă faptul că se odihnea și se bălega în biserică distrugea și recoltele de cartofi și porumb. Domnul Okonkwo s-a plîns de nenumărate ori preotului lui Udo, dar preotul (fără îndoială un bătrîn cu umor) spunea că țapul sacru al lui Udo era liber să meargă unde vroia și să facă tot ce-i plăcea. Dacă el convenise să se odihnească în altarul lui Okonkwo asta însemna probabil că cei doi zei erau prieteni. Și astfel ar fi rămas treburile dacă într-o bună zi țapul n-ar fi intrat în bucătăria doamnei Okonkwo și nu i-ar fi mîncat toți cartofii pe care-i pregătea pentru masă, și asta într-un anotimp cînd cartofii erau la fel de prețioși ca și colții de elefant.

Ea a luat un topor și i-a zburat capul animalului.

Au urmat amenințări furibunde din partea celor mai în vîrstă din sat. Femeile o vreme au refuzat să cumpere de la ea sau să-i vîndă ceva în piață. Dar atît de plină de succes fusese vlăguirea clanului de către religia omului alb și a guvernării lui că incidentul a fost curînd dat uitării. Cu cincisprezece ani înainte de incident bărbații din Aniuta plecaseră la război cu vecinii lor și-i supuseseră. Apoi guvernarea omului alb se făcuse simțită și el ordonase predarea tuturor armelor de foc din Aniuta. Cînd au fost toate adunate au fost distruse în public de soldați. Există acum în Aniuta o generație numită Generația distrugătorilor de puști. Sînt copiii născuți în anul acela.

Aceste gînduri îi dădeau lui Obi un soi ciudat de plăcere. Păreau că-i exprimă starea de spirit. Nu se mai simțea vinovat.

Parcă şi el murise. Dincolo de moarte nu mai există idealuri şi nici fleacuri, numai realitate. Un idealist neliniştit spune: „Dă-mi un alt locşor de care să mă reazem şi am să-ţi răstorn pămîntul". Dar un asemenea loc nu există. Noi toţi trebuie să stăm pe acest pămînt şi să ne învîrtim o dată cu el. Cea mai oribilă privelişte din lume nu poate să-ţi stînjenească privirea. Moartea unei mame nu e ca un palmier care poartă fructul în vîrful unei frunze, oricît am vrea noi să fie aşa. Şi asta nu este singura iluzie pe care o avem...

*

* *

Era din nou sezonul burselor. Era atîta de lucru acum că Obi trebuia să ia cîteva dosare acasă în fiecare zi. Tocmai se aşezase la lucru cînd un Chevrolet de tip nou opri în faţa blocului. Îl vede foarte clar de la masa de scris. Cine putea fi? Semăna cu unul dintre afaceriştii prosperi din Lagos. De cine avea nevoie? Toţi ceilalţi colocatari erau nişte europeni lipsiţi de importanţă din rîndurile de jos ale serviciului superior.

Omul bătu la uşa lui Obi şi acesta sări să-i deschidă. Probabil că vroia să îl întrebe drumul spre vreun alt loc. Cei ce nu locuiau în Ikoyi se pierdeau printre blocurile identice ale cartierului.

— Bună ziua, spuse el.

— Bună ziua. Sînteţi domnul Okonkwo?

Obi răspunse da. Bărbatul intră şi se prezentă.

Purta o *agbada* foarte scumpă.

— Vă rog, luaţi loc.

Mulţumi. Scoase un prosop mic de undeva din faldurile veşmîntului şi-şi şterse faţa.

— Nu vreau să vă iau din timp, zise el, ştergîndu-şi mai întîi un antebraţ apoi pe celălalt pe sub mînecile largi ale *agbada*-lei lui. Fiul meu merge în Anglia în septembrie. Vreau să obţină bursă. Dacă puteţi să faceţi asta pentru mine, iată cincizeci de lire. Şi scoase un teanc de hîrtii din buzunarul din faţă.

Obi îi spuse că aşa ceva nu era posibil.

— În primul rînd nu eu acord bursele. Tot ce pot face e să mă uit prin formularele de cereri şi să-i recomand pe cei care îndeplinesc cerinţele Biroului de acordare a burselor.

— Asta vreau şi eu, spuse omul. Doar să-l recomandaţi.

— Dar poate că Biroul nu-l selectează.

— Nu vă faceţi griji în privinţa asta. Faceţi-vă doar...

Obi rămase tăcut. Îşi aminti de numele băiatului. Se afla deja pe lista scurtă.

— De ce nu plătiţi dumneavoastră ? Aveţi bani. Bursa este pentru cel sărac.

Bărbatul rîse.

— Nimeni n-are bani pe lumea asta. Se sculă în picioare, puse teancul de hîrtii pe masa provizorie din faţa lui Obi. Asta e doar un mic kola, adăugă el. O să ne împrietenim. Nu uitaţi numele. La revedere. Mergeţi vreodată la club ? Nu v-am văzut niciodată.

— Nu sînt membru.

— Trebuie să fiţi. La revedere.

Teancul de hîrtii a rămas unde îl lăsase el pentru tot restul zilei și toată noaptea. Obi așeză un ziar peste el și încuie ușa.

— E teribil, murmură el.

— Teribil, spuse el tare. S-a trezit speriat în toiul nopții și nu a mai putut adormi multă vreme după asta.

*

* *

— Dansezi foarte bine, șopti Obi pe cînd fata se lipi de el respirînd foarte repede și zgomotos. El îi puse brațele în jurul gîtului și-i apropie buzele de ale sale. Nemaiacordînd nici o atenție manierelor elegante, Obi o împinse spre dormitor. Fata mimă o mică rezistență, apoi îl urmă.

Evident nu era o școlăriță inocentă. Își cunoștea meseria. Era și ea pe lista scurtă. Oricum fusese o mare decepție. N-avea nici un rost să pretindă contrariul. Trebuie să fii cel puțin cinstit. A dus-o înapoi la Jaba cu mașina. La întoarcere a trecut pe la Christopher să-i povestească chestia asta ca să poată măcar să se distreze. Dar a plecat fără să-i fi putut spune ceva. Altădată, poate.

*

* *

Au venit și alții. Oamenii spuneau că domnul cutare este un gentleman. Ia bani, dar își face datoria, lucru care constituia o reclamă uriașă și veneau și alții. Dar Obi refuza cu încăpățînare să-i încurajeze pe cei care nu posedau un minimum de pregătire și alte cîteva condiții. În privința asta era de nezdruncinat.

Şi-a plătit împrumutul la bancă în termenul stabilit şi datoria către Sam Okoli, ministrul statului. Partea cea mai grea trecuse acum şi Obi ar fi trebuit să se simtă mai fericit. Dar nu se simţea.

Apoi, într-o zi cineva i-a adus douăzeci de lire. După ce omul a plecat, Obi şi-a dat seama că nu mai suportă. Oamenii spuneau că te obişnuieşti cu asemenea lucruri dar el nu era de aceeaşi părere. Fiecare incident fusese de o sută de ori mai rău decît cel dinaintea lui. Banii stăteau pe masă. Ar fi preferat să nu se uite în direcţia aceea, dar se părea că nu are de ales. A rămas aşa, uitîndu-se la ei. paralizat la propriile lui gînduri.

Se auzi un ciocănit la uşă. El sări în picioare, înşfăcă banii şi alergă spre dormitor. Al doilea ciocănit îl surprinse aproape de uşa dormitorului şi-l ţintui acolo. Apoi văzu pentru prima oară că pe podea se afla pălăria pe care vizitatorul o uitase acolo şi respiră uşurat. Băgă banii în buzunar, se îndreptă spre uşă şi o deschise. Doi oameni intrară înăuntru — unul era recentul lui vizitator, celălalt un străin complet necunoscut.

— Sînteţi domnul Okonkwo ? întrebă străinul. Obi răspunse da cu o voce pe care abia şi-o recunoştea. Camera începu să se învîrtească în jurul lui. Străinul spunea ceva, dar sunetul parcă venea de departe — aşa cum i se pare unui om cu febră. Apoi îl percheziţionă pe Obi şi găsi bancnotele însemnate dinainte. Începu să mai spună ceva, invocînd numele reginei, ca un inspector de circumscripţie, care citeşte în junglă *Riot Act* [1]-ul unei mulţimi delirante, care nu în-

[1] Legea împotriva revoltelor din 1715.

ţelege nimic. Între timp celălalt bărbat folosea telefonul din faţa uşii pentru a chema duba poliţiei.

*
* *

Toţi se întrebau de ce. Judecătorul cel instruit, după cum am văzut, nu putea să înţeleagă cum un tînăr cu educaţie... şi aşa mai departe... Consilierul britanic, chiar şi cei din Umuofia, nu înţelegeau. Şi noi trebuie să presupunem că, în ciuda certitudinilor sale, nici domnul Green nu înţelegea.

Lector: DENISA SÖLLNER
Tehnoredactor: NICOLAE ŞERBĂNESCU

Bun de tipar 12.01.1982. Coli tipar 8,5.

Tiparul executat sub comanda
nr. 621 la
Intreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
Bucureşti,
Republica Socialistă România

Lei 7

Editura Univers